



Αρχαιακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας No. 15 Δεκέμβριος 1996

中国日报
1996年9月3日 星期二
北京编辑部电话 6111
电报挂号: 0704404040
发 行: 0106401077
国内版—每份: CNY 1.40
国外版—每份: USD 0.15
印刷部电话: 01061211941
编辑部电话: 01061211941

CHINA DAILY

Vol. 16 No. 4918 Tuesday, September 3, 1996 Price: 80 fen; 90 fen (airmail)

Archives key to posterity

By Zhi Bousia

CHINA'S Premier Li Peng yesterday called upon the international archival community to better preserve and enhance the world's valuable heritage and provide authentic historical records for future generations.

Addressing the opening of the 13th International Congress on Archives, Li stressed that archives will become increasingly important in the 21st century.

People tend to draw on the wisdom and experience of their predecessors to achieve development and prosperity and to deal with complicated circumstances, he said.

Over 2,000 delegates from 120 countries and regions are attending the one-day global congress in Beijing—the first held in a developing country since the International Council of Archives (ICA) was set up in 1940. This is also the first time that

China has a long history and is a nation with a brilliant culture, Li said, adding that thanks to the fine tradition of long-standing commitment to archives, the Chinese culture has been carried forward from generation to generation and the Chinese civilization maintains its strong cohesive force.

He said the Chinese Government always looks upon the archives as a major undertaking for preserving the original features of a nation and as an important resource for the education and development of a society.

Governments at all levels attach importance to strengthening archives and supervising their archival work and have brought such work in line with the agenda of various education, training and social development programmes to ensure sustained and healthy progress.

Χρόνια Πολλά !

Το 1996 ήταν πλούσιο σε αρχαιακές εκδηλώσεις και δραστηριότητες, τόσο στο διεθνή χώρο όσο και στην ελληνική αρχαιακή κοινότητα. Απτή απόδειξη το παρόν πολυσέλιδο τεύχος των *Αρχαιακά Νέων*.

Το 13ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων που έγινε στο Πεκίνο δεσπόζει ως παγκόσμιο αρχαιακό γεγονός, γι' αυτό και καλύπτεται αναλυτικά από τους συναδέλφους που το παρακολούθησαν.

Στην Ελλάδα φιλοξενήσαμε το ετήσιο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Ιδρυμάτων Εργατικής Ιστορίας (IALEH), το οποίο έδωσε την ευκαιρία σε αντίστοιχα ελληνικά ιδρύματα να αναπτύξουν σχέσεις ουσιαστικής συνεργασίας.

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης, που αποτελεί σήμερα αδιαμφισβήτητη αναγκαιότητα, πλήθος σεμιναρίων και συναντήσεων, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, προσέφεραν εξειδικευμένες γνώσεις και πληροφόρηση: σεμινάριο για τη διαχείριση σπάνιων βιβλίων και συλλογών χειρογράφων, σεμινάρια για τα αρχεία τραπεζών, για τα βιομηχανικά αρχεία και τις ιδιαιτερότητές τους, για τα κτίρια των αρχείων καθώς και για τη συντήρηση-αποκατάσταση βιβλιακού και αρχαιακού υλικού.

Όσον αφορά το θέμα της Πληροφορικής στα αρχεία, που προκαλεί σκέψεις και διλήμματα σε ολόκληρο τον επαγγελματικό μας χώρο, ένα άρθρο σχετικό με την ανάλυση συστημάτων ιστορικών πληροφοριών μας κατατοπίζει για τις δυνατότητες εφαρμογής της νέας τεχνολογίας.

Παρακολουθούμε επίσης το χώρο των Γενικών Αρχείων του Κράτους με τα εγκαίνια του νέου κτιρίου του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Ύδρας, έναν απολογισμό της αρχαιακής πολιτικής την τελευταία διετία και την εμφάνιση συνδικαλιστικής οργάνωσης εργαζομένων στα Γ.Α.Κ.

Το 1997 ξεκινά για την Εταιρεία με μία ημερίδα αφιερωμένη στα κτίρια των αρχείων με την πολύτιμη παρουσία και εισήγηση του επίτιμου γενικού επιθεωρητή των Γαλλικών Αρχείων κ. M. Duchet, καθώς και άλλων Ελλήνων συναδέλφων και αρχιτεκτόνων. Την ίδια μέρα θα δοθεί η ευκαιρία στα μέλη της ΕΑΕ να κρίνουν το έργο του απερχόμενου Δ.Σ. και να εκλέξουν νέους συμβούλους, που μέσα στην επόμενη διετία θα αναλάβουν να συνεχίσουν και να εμπλουτίσουν το έργο της Εταιρείας.

Το Διοικητικό Συμβούλιο

512-514

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Διοικητικό Συμβούλιο</i>	Καλή Χρονιά!	1
ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ		
<i>ΚωνσταντίνΑ Αδαμοπούλου</i>	Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Ύδρας: Η αναβίωση ενός θεσμού	3
<i>Λουκία Δροΰλα</i>	Χαιρετισμός της Εφορείας των ΓΑΚ στα εγκαίνια του νέου κτιρίου του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Ύδρας	5
<i>Νίκος Ε. Καρασιδάκης</i>	Αρχεϊοκή πολιτική, 1994-1996	6
	Σωματείο εργαζομένων στα Γενικά Αρχεία του Κράτους	7
ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ		
<i>Νίκος Παντελάκης</i>	Η αναγκαιότητα συνεχούς επιμόρφωσης των εργαζομένων στα αρχεία	9
<i>Αμαλία Παππά-Καρασιδάκη</i>	Εργαστήριο "Διαχείρισης σπανίων βιβλίων και συλλογών χειρογράφων", Γεννάδειος Βιβλιοθήκη	9
<i>Νίκος Ε. Καρασιδάκης</i>	Σεμινάρια από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών	10
<i>Ανδρέας Μπάγκας</i>	"Τα βιομηχανικά αρχεία: κύτταρο ιστορίας ή χαρτί ανακύκλωσης". Σεμινάριο με θέμα τη διαχείριση βιομηχανικών αρχείων	11
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΑΕ		
<i>Αμαλία Παππά-Καρασιδάκη</i>	Πεπραγμένα του ΔΣ της ΕΑΕ (Ιούνιος-Δεκέμβριος 1996)	13
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ		
<i>Δημήτρης Παναγιωτόπουλος</i>	Το αρχείο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών	15
ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ		
<i>Γιώργος Ν. Μητροφάνης</i>	Ανάλυση Συστημάτων Ιστορικών Πληροφοριών: το παράδειγμα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος	18
ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ		
<i>Αλέξης Κράουζ-Ανδρέας Μπάγκας</i>	Το χρονικό του Πεκίνου	30
<i>Αλέξης Κράουζ</i>	Έκθεση Ολυμπιακών και Αθλητικών Αρχείων στο Μουσείο Ιστορίας του Αθλητισμού του Πεκίνου	35
<i>Αλέξης Κράουζ</i>	Φθινόπωρο στο Πεκίνο	36
<i>Αλέξης Κράουζ</i>	Επιτροπή Οικονομικών και Κοινωνικών Αρχείων	38
<i>Μαργαρίτα Καραφωτιά</i>	Κίνα, 13ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων	33
	Το 23ο Συνέδριο της Διεθνούς Ενώσεως Ιδρυμάτων	39
<i>Αλέξης Κράουζ</i>	Εργατικής Ιστορίας	
<i>Νίκος Ε. Καρόλας</i>	Διεθνές Σεμινάριο για κτίρια Αρχείων στο Μόριμπορ της Σλοβενίας	42
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ		
<i>Βασίλειος Πελτίκογλου</i>	Διεθνής συνάντηση-συνδιάσκεψη για τη συντήρηση και την αποκατάσταση βιβλιακού υλικού	43
ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ		
<i>Παναγιώτης Κιμουρτζής</i>	Ευγενία-Αικατερίνη Χαγλάκη (1970-1996)	50
<i>μβ</i>	Ανακωνώσιμα	50
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ		
<i>Ζήσιμος Συνοδινός</i>	ATLANTI no 6, Maribor, 1996	52
<i>Αμαλία Παππά-Καρασιδάκη</i>	Ευρετήρια του ΕΛΙΑ	54
<i>Νίκος Παντελάκης</i>	Πάυλος Καλλιγιάς, 1814-1896	54
<i>Αμαλία Παππά-Καρασιδάκη</i>	ΓΑΚ-Αρχεία Ν.Ηρακλείου, Το Κατάστιχον τ.χ. 1, 1996	55

Αρχεϊακά Νέα

Ενημερωτικό δελτίο της Ελληνικής
Αρχεϊακής Εταιρείας (Ε.Α.Ε.).
ISSN 1106-5370

Συντακτική Επιτροπή: *Χριστίνα Βάρδα*
Νίκος Παντελάκης, *Αμαλία Παππά-Καρασιδάκη*, *Ζήσιμος Συνοδινός*
Επεξεργασία-εκτύπωση υπολογιστή:
Τάσος Αναστασιάδης

Ελληνική Αρχεϊακή Εταιρεία

Εδρα: ΓΑΚ, Θεάτρου 6, 105 32 ΑΘΗΝΑ
Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 76072
171 01 Ν. ΣΜΥΡΝΗ
τηλ. 7785186, 7713412
Fax 8015453

Société Hellenique d'Archives

Adresse: B.P. 76072
171 01 Nea Smyrni, Grèce
Fax: 301-8015453

Η Συντακτική Επιτροπή παρακαλεί τους συνεργάτες και αρθρογράφους των "Αρχεϊακών Νέων" να δίνουν τα κείμενά τους δακτυλογραφημένα ή, ακόμα καλύτερα, σε δισκέτα για τη διευκόλυνση της έκδοσης. Ανταποκρίσεις και συνεργασίες για τις δραστηριότητες και τα νέα των περιφερειακών αρχείων είναι απαραίτητες και ευπρόσδεκτες.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Παρακαλούμε τα μέλη που θα στείλουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομικές επιταγές μέχρι τον Φεβρουάριο του 1997, να γράψουν στη θέση του παραλήπτη το όνομα και τη διεύθυνση του ταμιά της ΕΑΕ (*Ζήσιμος Συνοδινός*, *Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας*, *Βασ. Σοφίας 112 Α, 115 27 Αθήνα*) και να διευκρινίζουν στο πίσω μέρος της επιταγής, στο χώρο για τα μηνύματα, ότι πρόκειται για τη συνδρομή τους στην ΕΑΕ.



ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Υδρας: Η αναβίωση ενός θεσμού

Με ιδιαίτερη λαμπρότητα γιορτάστηκαν στις 6 Ιουλίου τα εγκαίνια του νέου κτιρίου του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου της Υδρας (IAMY).

Το κτίριο εγκαινιάστηκε από τον Υπουργό Παιδείας κ. Γεώργιο Παπανδρέου στις 11:30 το πρωινό του Σαββάτου, ενώ την τελετή τίμησαν με την παρουσία τους ο Σεβ. Μητροπολίτης Υδρας, Σπετσών και Αιγίνης Ιερόθεος, οι βουλευτές κ.κ. Ντεντιδάκης και Μαχαίρας, ο αντινομάρχης Πειραιά σε θέματα παιδείας κ. Μαρωνίτης, ο δήμαρχος Υδρας, οι αρχές του τόπου, οι εκπρόσωποι της Εφορείας των ΓΑΚ κ.κ. Λ. Δρούλια και Κ. Πιτσάκης, ο ειδικός Γραμματέας κ. Κ. Δάλλας, η διευθύντρια των ΓΑΚ κ. Αικατερίνη Εξαδακτύλου και πλήθος κόσμου.

Μετά το τέλος του αγιασμού των εγκαίνιων και των σφαιρικών και εμπεριστατωμένων ομιλιών οι οποίες τον ακολούθησαν, δόθηκε δεξίωση προς τιμήν του Υπουργού, των επισήμων και του κοινού.

Το απόγευμα της προηγούμενης μέρας, σε ειδική τελετή είχε μεταφερθεί στο κτίριο του IAMY η καρδιά του Υδραίου ήρωα ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη, ολοκληρώνοντας την παρουσίαση του μουσειακού χώρου της Υπηρεσίας μας.

Εβδομήντα επτά χρόνια μετά τη θεμελίωση του πρώτου κτιρίου του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Υδρας και την κατεδάφισή του για λόγους κατασκευαστικούς τον Οκτώβριο του 1972, η ανασύσταση και επαναλειτουργία του έγινε πραγματικότητα, παραδίδοντας στο ΥΠΕΠΘ ένα πραγματικό οικοδομικό απόκτημα, ίσως από τα αρτιότερα και πολυτελέστερα στον ελλαδικό χώρο.

Το χρονικό της ανασύστασης γράφηκε αθόρυβα εδώ και πέντε περίπου χρόνια. Το έργο υπήρξε πραγματικά χρονοβόρο και ιδιαίτερα επίπονο, όπως άλλωστε θα αναμενόταν σε μία Υπηρεσία "διπλών καθηκόντων" με προσωπικό που δεν κάλυπτε ούτε τις ανάγκες της μιας (υπηρετούντες υπάλληλοι... άτομο ένα, η γράφουσα!).

Σε ένα χώρο 1000 περίπου τετραγωνικών μέτρων, αρχιτεκτονικό δημιούργημα του Υδραίου Άγγελου Κοτρώνη, κληθήκαμε να ανασυστήσουμε το Ιστορικό Αρχείο του νησιού αφενός και το Μουσείο του αφετέρου. Η διπλή αυτή υπόσταση είναι που αποτελεί και την ειδοποιό

διαφορά με τις υπόλοιπες ελληνικές αρχειακές υπηρεσίες. Η πρόκληση ωστόσο στάθηκε ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα Ξεκινήσαμε ανασυντάσσοντας και επαναρχειοθετώντας το αρχειακό υλικό το οποίο ύστερα από 20 περίπου χρόνια αδυναμίας στην πρόσβαση, άρχισε και πάλι να δέχεται ερευνητές.

Εκτός των 20.000 περίπου χειρογράφων, εντύπων και κωδίκων που αφορούν την περίοδο των 18ου-19ου αιώνα και συγκροτούν το Ιστορικό Αρχείο της Κοινότητας Υδρας, κάναμε (και συνεχίζουμε) επιστημονικές και εισαγωγές αρχείων δημοσίων υπηρεσιών του νησιού (εκπαιδευτικά, διοικητικά, εκκλησιαστικά κλπ.) καθώς και αρκετών ιδιωτικών αρχείων με δωρεές ή αγορές. Σε όλες τις περιπτώσεις ακολουθείται φυσικά η γνωστή αρχειακή "πορεία" εργασιών: ταξινόμηση, καταλογογράφηση, αρχειοθέτηση, απόδοση του υλικού στην ιστορική έρευνα.

Το τμήμα της Βιβλιοθήκης του Αρχείου-Μουσείου μας αναδιοργανώθηκε κατά το δυνατόν, ενώ συνεχίζεται η καταγραφή και ταξινόμηση των 4000 περίπου τόμων βιβλίων, ιστορικού κυρίως ενδιαφέροντος, τους οποίους περιλαμβάνει η βιβλιοθήκη, πολλοί από τους οποίους αποτελούν σπάνιες παλιές εκδόσεις αναγόμενες χρονολογικά έως τις αρχές του 18ου αιώνα.

Το Μουσειακό Τμήμα της Υπηρεσίας, επισκέψιμο σήμερα για το κοινό, αποτελεί, όπως προαναφέραμε, μία ιδιαιτερότητα στο χώρο των αρχείων και απ'ότι η μέχρι σήμερα πείρα μας αποδεικνύει, μία αρμονική όσο και απαραίτητη συνύπαρξη δύο πραγμάτων που όσο κι αν φαίνονται διαφορετικά είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους.

Το Μουσείο μας είναι βεβαίως το "ζωντανό" αρχείο των αιώνων που πέρασαν για την Υδρα. (Οι Κριεζήδες, λόγου χάριν, υπάρχουν μέσα από τα χειρόγραφα του οικογενειακού τους αρχείου, αλλά ζουν και "κινούνται" στο χώρο μας μέσω των προσωπικών τους αντικειμένων, των ενδυμασιών τους, των όπλων τους, που εκτίθενται στο μουσειακό μας χώρο...)

Οι ιδιαίτερα χρονοβόρες εργασίες εξοπλισμού του χώρου, οι εργασίες συντήρησης, αποκατάστασης, τοποθέτησης και προβολής των κειμηλίων, έγιναν ακόμα πιο επίπονες λόγω της προαναφερθείσας έλλειψης προσωπικού.

Τύχη αγαθή λειτούργησε ωστόσο στο θέμα συνεργασίας μας με συντηρητές-καλλιτέχνες στο είδος

τους –(Μ.Μιχαηλίδης, Ολ. Θεοφανοπούλου), η προσωπική ευσυνειδησία και η βοήθεια των οποίων πρόσφεραν τα μέγιστα όσον αφορά το ξεπέρασμα των κατά καιρούς αναφευμένων εμποδίων και των ανυπέρβλητων –όπως γενικά τουλάχιστον φαίνονταν– δυσκολιών. Ιδιαίτερως σημαντική στάθηκε για μας η γνώση και η εμπειρία του κ. Μιχαηλίδη.

Η προβληματική μας, για τον τρόπο παρουσίασης της μουσειακής έκθεσης υπήρξε συνάρτηση μιας σφοδρής επιθυμίας αναβίωσης του ιστορικού υδραϊκού παρελθόντος αφενός και μίας προσπάθειας όσο το δυνατόν μεγαλύτερης αξιοποίησης και προβολής των υπάρχοντων κειμηλίων αφετέρου.

Παρά τις οποιεσδήποτε αντιξοότητες, που στην πορεία τριών χρόνων δουλειάς συναντήσαμε, προχωρήσαμε με τη σταθερή αντίληψη ότι το ζητούμενο δεν θα πρέπει να είναι πάντα το κέρδος από μία άψογη παρουσίαση ενός νέου εκθεσιακού χώρου, όπως ο δικός μας, αλλά με την προσπάθειά μας να καταστήσουμε κοινή σε όλους την αντίληψη ότι τόσο η τοπική ιστορία, όσο και ευρύτερα ο πολιτισμός μας και οι φορείς του κέρδισαν ένα ακόμα ελεύθερο βήμα δημιουργίας και έκφρασης μ' αυτό το ιστορικό υδραϊκό "ξαναζωντάνεμα".

Οι εργασίες περιλάμβαναν το στήσιμο μιας αξιόλογης ιστορικής πινακοθήκης με προσωπογραφίες–κυρίως ελαιογραφίες–Υδραίων αγωνιστών και ιστορικών γεγονότων, μιας ιδιαίτερα ενδιαφέρουσας συλλογής όπλων του Αγώνα, της συλλογής τοπικών ενδυμασιών, των εντυπωσιακών ξυλόγλυπτων καλλιτεχνημάτων–ακροπρώρων και ακροστολίων από πλοία του Αγώνα, μικροκαλλιτεχνημάτων (σφραγίδων, μεταλλίων κ.ά) που ανήκαν σε Υδραίους της εποχής, της αξιόλογης συλλογής νομισμάτων (αρχαίων, βυζαντινών, οθωμανικών και νεωτέρων ελληνικών) καθώς και του ιερότερου, ίσως, των κειμηλίων μας στον κεντρικό εκθεσιακό χώρο: της ταριχευμένης καρδιάς του Υδραίου ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη μέσα σε ασημένια λήκυθο–συμβολική προσφορά του Βασιλέα Όθωνα στη γενέτειρα του ήρωα, την Ύδρα.

Στο ισόγειο του κτιρίου παρουσιάσαμε εκθέματα από τους Βαλκανικούς και τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, εξίσου σημαντικά και ενδιαφέροντα.

Σήμερα το Ιστορικό Αρχείο–Μουσείο Ύδρας βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία και θάταν παράλειψη να μην ευχαριστήσουμε ορισμένα άτομα από την υπουργική ιεραρχία που συνέβαλαν–καθένας με τον δικό του τρόπο–στην περιπόθητη για μας απόληξη των πραγμάτων: την κ. Π. Καφίρη–σύμβουλο του Υπουργού σε θέματα αρχαίων, τον κ. Κ. Δάλλα–ειδικό Γραμματέα του Υπουργείου μας και τους κατά καιρούς Προϊστάμενους του Τμήματος Ιστορίας Αρχείων κ.κ. Γκισούρη, Γούσια, Ανδρίτσου και Χουρδάκη.

Λόγω του ότι όμως, τελειώνοντας με ευχαριστίες, δημιουργείς στο αναγνωστικό κοινό ένα αίσθημα εφησυχασμού και τακτοποίησης των πάντων, κρίνω σκόπιμο να παραθέσω ορισμένα στοιχεία εν είδει πληροφοριών για να διαπιστώσει καθείς το μέγεθος των αναγκών, όσον αφορά τη λειτουργία του ΙΑΜΥ και την αναντίρρητη πρόνοια που πρέπει να ληφθεί.

Ο μουσειακός μας χώρος ανοίγει καθημερινά 10–13 για το κοινό εκτός Σαββάτου και Κυριακής. Ο μέσος αριθμός επισκεπτών σε καθημερινή βάση φθάνει τα 250–300 άτομα λόγω της τουριστικής φύσεως του νησιού. Η είσοδος είναι ελεύθερη. Μοναδική ανταμοιβή μας – ηθική έστω– οι άριστες εντυπώσεις που αποκομίζουν οι επισκέπτες μας φεύγοντας, όπως φαίνεται από το τηρούμενο βιβλίο επισκεπτών.

Ωστόσο το θέμα του εισιτηρίου θα πρέπει οπωσδήποτε να απασχολήσει σοβαρά τους αρμοδίους του Υπουργείου, μια και η διαρροή σημαντικών οικονομικών πόρων είναι καταφανής με την έλλειψη έστω και ενός συμβολικού ποσού.

Η τοποθέτηση επίσης φυλακτικού προσωπικού είναι ένα δεύτερο μεγάλο ζήτημα που πρέπει κατεπειγόντως να διευθετηθεί.

Μέχρι στιγμής ολόκληρη την καλοκαιρινή περίοδο λειτουργούσαμε με εθελοντική προσφορά τριών μαθητριών του τοπικού λυκείου και δύο ατόμων που πλήρωνε μηνιαία ο τοπικός σύλλογος. Τα προσωρινά όμως αυτά μέτρα έχουν ήδη πάψει να ισχύουν. Η θέση μας ως υπηρεσίας σχετικά με το ωράριο λειτουργίας έχει ήδη γίνει, με ένα μετριώτατο χαρακτηρισμό, δεινή!

Θα αποτελέσει πραγματικά μεγάλη ατυχία τυχούσα έλλειψη ενδιαφέροντος από πλευράς αρμοδίων υπηρεσιακών παραγόντων για ένα τέτοιο απόκτημα το οποίο βρίσκεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Υπουργείου μας. Ευελπιστούμε λοιπόν και αγωνιωδώς αναμένουμε λύσεις άμεσες και καθοριστικές.

Κωνσταντίνα Αδαμοπούλου

*Προϊσταμένη ΓΑΚ–Ιστορικού
Αρχείου–Μουσείου Ύδρας*

請

Χαιρετισμός της Εφορείας των ΓΑΚ στα εγκαίνια του νέου κτιρίου του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Ύδρας

Με χαρά χαιρετίζω εκ μέρους της Εφορείας των Γενικών Αρχείων του Κράτους τα εγκαίνια του νέου, καλαίσθητου, παραδοσιακού κτιρίου του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Ύδρας που ολοκληρώθηκε πρόσφατα με ενδιαφέρον της Πολιτείας, την αμέριστη φροντίδα της Εποπτικής Επιτροπής και ιδιαίτερα του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Ύδρας Σπετσών και Αιγίνης κυρίου Ιερόθεου, τους κόπους των υπευθύνων του ΙΑΜΥ και την ηθική και άλλη συμπαράσταση των τοπικών παραγόντων. Αποτελεί πράγματι ένα επίτευγμα και ένα καύχημα για τον τόπο που αξίζει πολλούς επαίνους και συγχαρητήρια. Επίτευγμα βέβαια, που οφείλεται κατά πολύ στη θέληση και την επιμονή, τον ενθουσιασμό και την ευαισθησία όσων πίστεψαν και πιστεύουν στην αξία της ιστορικής μαρτυρίας για την επιβίωση του έθνους.

Συχνά γίνεται λόγος για την ελληνική, τη νεοελληνική εννοείται, ταυτότητα, την αυτοσυνειδησία, την ελληνική ιστορία και τη σημασία της για το μέλλον του τόπου. Ο όρος "ιστορία" βρίσκεται καθημερινά στο στόμα των Ελλήνων. Η ιστορία "έκρινε...", η ιστορία "θα κρίνει" ακούμε ολοένα. Όμως, δεν γίνεται αντίστοιχα συχνός λόγος για τις πηγές, τα τεκμήρια, τα ντοκουμέντα αυτής της ιστορίας, της νεοελληνικής, και πάντως δεν έχει γίνει επαρκώς συνειδητή πράξη η διάσωση, η διατήρηση και η αξιοποίησή τους. Θα λέγαμε ότι η εξαίρεση επιβεβαιώνει τον κανόνα.

Για τα πολύτιμα τεκμήρια της ιστορίας του νέου ελληνισμού δεν έχει επιδειχθεί στον αναγκαίο βαθμό ο σεβασμός και η μέριμνα. Πρόκειται βέβαια για πολύτιμα τεκμήρια που ωχριούν, ωστόσο, στην κοινή συνειδηση συγκρινόμενα με τα λαμπρά λείψανα της κλασικής αρχαιότητας και του βυζαντινού πολιτισμού. Και εδώ ίσως βρίσκεται η απάντηση στα ερωτήματα γιατί δεν έχουμε επαρκώς οργανωμένα αρχειοφυλάκεια; γιατί ακόμα βρίσκεται σε υγρά και ανθυγιεινά υπόγεια η νεοελληνική μας ιστορία; γιατί τόση αστοργία για τα εθνικά μας αρχεία; Και δεν ανήκει η ευθύνη μόνο στην Πολιτεία, ανήκει σε όλους εμάς, αφού εμείς συναποτελούμε την πολιτεία.

Εκφραση και αυτό της νεοελληνικής πραγματικότητας, αντικατοπτρίζει, πιστεύω, την προσπάθεια του νέου ελληνισμού να αποκτήσει μια εθνική ταυτότητα στενά συνυφασμένη με τον αρχαίο ελληνισμό και το βυζαντινό μεγαλείο. Όμως είμαστε Νεοέλληνες και ως Νεοέλληνες πρέπει να ζούμε, να σκεφτόμαστε και να δρούμε με την ακλόνητη πίστη στην αξία και την αναγνωρισμένη δυναμικότητά μας. Στην κατεύθυνση αυτή, λοιπόν, η

οργάνωση και αξιοποίηση των αρχείων αποτελεί απαραίτητη προτεραιότητα που εξυπηρετεί την ιστορική έρευνα, όχι μόνο στο παρόν, αλλά και στο μέλλον, προσφέροντας έτσι την αναγκαία υποδομή και γνώση της εθνικής μας ύπαρξης. Και τούτο, είτε μιλάμε για επιμέρους τοπικούς πολιτισμούς με τις ιδιαιτερότητές τους -όταν δεν υπήρχε δηλαδή, ελληνική κρατική οντότητα- είτε αργότερα, όταν σχηματίστηκε το συγκεντρωτικό νεοελληνικό κράτος που οδήγησε σταδιακά στην ομοιομορφία.

Πάντως και στη μια, αλλά και στην άλλη περίπτωση, η τοπική ιστορία (βασισμένη στο τοπικό ιστορικό υλικό) κατέχει σημαίνουσα θέση. Και όταν μιλάμε για ιστορικό υλικό δεν αναφερόμαστε αποκλειστικά στις γραπτές μαρτυρίες, αλλά σε κάθε τι που μπορεί να μας προσφέρει πληροφόρηση για την πολιτισμική, την κοινωνική και την οικονομική ζωή μιας μικροκοινωνίας.

Συγκεντρώνοντας και ανοίγοντας το υλικό αυτό στο ευρύτερο κοινό μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα, διαλέξεις, μόνιμες ή επικαιρικές εκθέσεις, καλλιεργείται η ιστορική ευαισθησία ενός όλο και αυξανόμενου αριθμού πολιτών και ριζώνει βαθύτερα η αυτογνωσία.

Στα πλαίσια αυτά χαιρετίζουμε ακόμα μια φορά τη νέα εγκατάσταση και την ανανεωμένη λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου-Μουσείου Ύδρας, που, προσφέροντας εικαστικό υλικό και ποικίλα αντικείμενα, πολύτιμα όλα ως πηγές ιστορίας, έρχεται να συμπληρώσει την τεκμηρίωση της υδραϊκής ιστορίας, επιτελώντας έτσι τους επιστημονικούς και παιδευτικούς του στόχους.

6 Ιουλίου 1996

Λουκία Δρούλια

Μέλος της Εφορείας των ΓΑΚ

Τροποποίηση του νόμου των ΓΑΚ για επιχορήγηση ιδιωτικών αρχειακών φορέων

Εφημερίς της Κυβερνήσεως τεύχος πρώτο αρ. φύλλου 124/17.6.1996, Νόμος υπ' αριθμ. 2413 "Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτιστική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις", στο άρθρο 23 προβλέπεται ότι με "κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών είναι δυνατή η επιχορήγηση των αρχείων του άρθρου 4 του νόμου 1946/1991 για τα Γενικά Αρχεία του Κράτους".

Αρχειακή πολιτική, 1994-1996

1 Κατά γενική ομολογία τα τρία χρόνια 1994-1996 είναι πολύ διαφορετικά, ως προς τα αρχειακά πράγματα, από τα τρία προηγούμενα του 1994.

Η διαφορά θα μπορούσε να συνοψισθεί κυρίως στα παρακάτω σημεία:

α) Παρατεταμένη περίοδος κατά την οποία τα ΓΑΚ λειτούργησαν χωρίς Εφορεία (Αύγουστος 1993 - Ιανουάριος 1995).

β) Εναλλαγή αναπληρωτών διευθυντών, δύο για την περίοδο από τον Φεβρουάριο του 1994 έως σήμερα, χωρίς κανείς να έχει ορισθεί με την διαδικασία που προβλέπει ο Ν. 1946/91.

γ) Εναλλαγή τμηματάρχων στο τμήμα ιστορικών αρχείων του ΥΠΕΠΘ (τρεις προϊστάμενοι για την περίοδο 1993 -1996). Η διαδικασία με την οποία επιλέγονται και απομακρύνονται δεν είναι ιδιαίτερα σαφής για το μη μνημένο κοινό.

δ) Ορισμός προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών (αυτό ισχύει και για τους διευθυντές της Κεντρικής Υπηρεσίας) χωρίς να ακολουθηθεί η διαδικασία που προβλέπει ο Ν. 1946/91.

ε) Υποχώρηση της παρουσίας των ΓΑΚ από το χώρο της αρχειακής επιμόρφωσης (κανένα εθνικό επιμορφωτικό σεμινάριο για τους αποσπασμένους υπαλλήλους ή καμία συνεργασία με το Ινστιτούτο διαρκούς επιμόρφωσης). Εξαιρεση αποτελεί μια σχετική προσπάθεια τον Απρίλιο του 1994, αλλά όσοι το παρακολούθησαν θα θυμούνται ότι ήταν παρωδία.

στ) Εγκατάλειψη του προγράμματος συντονισμού των υπαλλήλων -συνδέσμων και των όσων προβλέπονται σχετικά από τον Ν. 1946/91 και αποχώρηση από το χώρο συνεργασίας με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

ζ) Υποχώρηση των εφαρμογών πληροφορικής στην Κεντρική Υπηρεσία των ΓΑΚ και κατ'επέκταση στις περιφερειακές (εδώ δεν υπολογίζεται η πιθανή αγορά προσωπικών υπολογιστών από υπηρεσίες, αφού αυτή δεν αποτελεί "εφαρμογή").

η) Υποχώρηση της εκδοτικής παρουσίας των ΓΑΚ (εδώ δεν υπολογίζουμε την έκδοση ενός τεύχους που είδε το φως για τη Στρογγυλή Τράπεζα των Αρχείων του 1994 και το οποίο αποσύρθηκε με απόφαση της Εφορείας των ΓΑΚ εξαιτίας των πολλών λαθών που περιείχε). Η πραγματοποίηση ορισμένων εκδόσεων θα έπρεπε να προβληματίσει πολύ σοβαρά την αρμόδια επιτροπή της Εφορείας των ΓΑΚ.

2 Κρίνοντας από αυτά τα σημεία, μπορούμε να

θεωρήσουμε ότι εκείνοι που είχαν να διαχειρισθούν τα αρχεία στο επίπεδο της πολιτικής ιεραρχίας του ΥΠΕΠΘ, μεταξύ του 1994 και σήμερα τα διαχειρίστηκαν σε μια περίοδο αναδιάταξης ως προς την πολιτική της προηγούμενης περιόδου και πιστεύουμε ότι αξίζει να σημειώσουμε τα θετικά σημεία της διαχείρισής τους:

α) Ορισμός της Εφορείας των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Η Εφορεία με τη σειρά της προχώρησε -απερίσπαστη από πολιτικές παρεμβάσεις- τη διαδικασία για τον ορισμό Διευθυντού. Μένει φυσικά να προχωρήσουν -το ίδιο απερίσπαστα- και οι διαδικασίες για τον ορισμό προϊσταμένων καθώς και η ολοκλήρωση της διαδικασίας ορισμού του Διευθυντού.

β) Τροποποίηση του Ν. 1946/91 με ειδική διάταξη που επιτρέπει τη χρηματοδότηση από το κράτος ιδιωτικών αρχειακών μονάδων που δεν εντάσσονται στα ΓΑΚ. Η τροποποίηση αυτή επέτρεψε την ενίσχυση των "Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας".

γ) Ενίσχυση του ΚΚΕ, με τη διευκόλυνση ανάληψης ευρωπαϊκών επιδοτήσεων για το πρόγραμμα διάσωσης των αρχείων του μετά τις βλάβες που προκάλεσε η νεροποντή του 1994.

δ) Δημοπράτηση του κτιρίου των ΓΑΚ στο Παλαιό Ψυχικό. Φυσικά, γνωρίζοντας από παλιότερα τη διαφορά μεταξύ δημοπράτησης και εκτέλεσης ενός έργου, ευχόμαστε το έργο να συνεχισθεί. Ωστόσο σ' αυτήν την πρωτοβουλία πρέπει να προστεθεί και η αφανής, αλλά όχι λιγότερο σημαντική, προσπάθεια της ανεύρεσης συμπληρωματικών χώρων για τα ΓΑΚ -κυρίως εγκαταλεμένων βιομηχανικών- που αν και δεν έχει δώσει ακόμα συγκεκριμένα αποτελέσματα, αποτελεί τη μόνη διέξοδο που απομένει για μία ουσιαστική λύση του στεγαστικού των ΓΑΚ.

ε) Εγκατάσταση ή ολοκλήρωση τριών σημαντικών κτιρίων που είναι τα πρώτα κτίρια αρχείων στην ιστορία του νεοελληνικού κράτους: του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας, των Αρχείων Ν. Κερκύρας και του Ιστορικού Αρχείου Ύδρας (το τελευταίο ξανακτίστηκε αφού το αρχικό κτίριο είχε κριθεί ακατάλληλο).

στ) Εκδήλωσε έμπρακτα την επιθυμία της να στηρίξει την απόφαση της Εφορείας για τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων.

ζ) Πραγματοποίησε τη διοργάνωση της ανειλημμένης υποχρέωσης (από τον Μάιο του 1993) προς το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων για τη Στρογγυλή Τράπεζα των Αρχείων (Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος του 1994).

η) Στήριξε τις πρωτοβουλίες των Αρχείων Ν. Κερκύρας για την οργάνωση της Διεθνούς Εκθέσεως αρχειακού υλικού τον Ιούνιο του 1994 και του Διεθνούς

Συμποσίου Ιστορίας τον Μάιο του 1996.

θ) Στήριξε την πολιτική των ΓΑΚ για τη διατήρηση των αποσπάσεων εκπαιδευτικών, πολιτική που κάθε χρόνο συναντά περισσότερες δυσκολίες.

ι) Επανέφερε τις υποτροφίες του ΙΚΥ για μεταπτυχιακές σπουδές αρχειονομίας.

ια) Στήριξε τις προσπάθειες οργάνωσης των αρχείων της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού και των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας με τη διάθεση υπαλλήλων των ΓΑΚ για την παροχή τεχνογνωσίας.

Κρίνοντας από τα παραπάνω και συγκρίνοντας τις εμπειρίες θα μπορούσαμε να σχολιάσουμε, επιμένοντας στα εξής σημεία

- Στην ανάγκη ενός καλύτερου συντονισμού των ενεργειών της πολιτικής ηγεσίας και των σχεδιαστών των

πολιτικών της με τα υποκείμενα όργανά τους, περιορίζοντας τις φυγόκεντρες τάσεις που συχνά παρουσιάζουν τα τελευταία

- Μια καλύτερη εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου -ο αναγνώστης θα παρατήρησε ότι πολλά πράγματα που αποφασίζονται δεν υλοποιούνται από τα όργανα που αναλαμβάνουν να τα εκτελέσουν- και την υπαγωγή των πολλαπλών διοικητικών βουλήσεων σ' ένα συγκεκριμένο όργανο.

Δηλαδή έναν ανασχεδιασμό του τρόπου λειτουργίας των ΓΑΚ αφού με την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί δεν είναι σαφές από πού παίρνονται οι αποφάσεις, πώς υλοποιούνται και ποιός έχει την ευθύνη της παρακολούθησης.

Νίκος Ε. Καρατιδάκης

東

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ*

(Προσωρινή διεύθυνση : Θεάτρου 6, 105 52 ΑΘΗΝΑ)

Αθήνα, 30 Ιουλίου 1996

Προς: κο Ειδικό Γραμματέα ΥΠΕΠΘ
Εφορεία των Γενικών Αρχείων του Κράτους
Τμήμα Ιστορικών Αρχείων
Κ. Υ. των Γενικών Αρχείων του Κράτους

Σας γνωρίζουμε ότι με την υπ' αριθμό 3001/96 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αναγνωρίστηκε Επαγγελματικό Σωματείο με την επωνυμία "Σωματείο Εργαζομένων στα Γενικά Αρχεία του Κράτους". Μάλιστα, στις 21 Ιουλίου διεξήχθησαν αρχαιρεσίες και αναδείχθηκε το πρώτο ΔΣ του Σωματείου.

Στο άρθρο 2 του Καταστατικού του Σωματείου, ορίζονται ως σκοποί του :

"Η προστασία και προαγωγή των οικονομικών και επγγελματικών συμφερόντων των μελών του, εφόσον αυτά δεν αλληλοσυγκρούονται, η εξύψωση του βιοτικού, επιστημονικού, τεχνικού και επαγγελματικού επιπέδου τους και η καλλιέργεια μεταξύ τους πνεύματος αλληλεγγύης και συναδέλφωσης.

Η εξασφάλιση καλύτερων όρων και συνθηκών εργασίας με τη βελτίωση της σχετικής νομοθεσίας, ως προς τη διασφάλιση της αξιοκρατίας και της αξιολόγησης των εργαζομένων βάσει των επιστημονικών, επαγγελματικών και τεχνικών κριτηρίων, και την ανάπτυξη αρχών του συνδικαλισμού.

Η συνεχής προσπάθεια εκ μέρους της Πολιτείας και των μελών του Σωματείου για τη βελτίωση της αρχειακής πολιτικής καθώς και των συνθηκών φύλαξης και διατήρησης των κάθε υλικού και κατηγορίας αρχείων.

* Κείμενο επιστολής που έλαβε η ΕΑΕ από το νεοσύστατο Σωματείο εργαζομένων στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Η προβολή του επαγγέλματος του αρχειακού υπαλλήλου και της συμβολής του στη διάσωση, διατήρηση και αξιοποίηση των πηγών της ιστορίας του Ελληνικού Έθνους.

*Ο εκδημοκρατισμός της Δημόσιας Διοίκησης και η συμβολή στην πάλη για την Κοινωνική Ειρήνη και την Εθνική Ανεξαρτησία**

Όμως, ενώ οι εργαζόμενοι στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, παρ' όλες τις 'αντιξοότητες που καθημερινά αντιμετωπίζουν, προσπαθούν με κάθε δυνατό τρόπο, και νόμιμο μέσο να αναβαθμίσουν τις αρχειακές Υπηρεσίες και να διαφυλάξουν τον αρχειακό πλούτο της χώρας, το ΥΠ.ΕΠ.Θ., όπως φαίνεται από τη σχετική εισήγηση του Κ.Υ.Σ.Δ.Ε., περικόπτει τις θέσεις εργασίας με το να μην εγκρίνει τις αποσπάσεις προσωπικού από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, **όταν μάλιστα με την υπ' αριθμό Δ2/8430/7-5-1996 εγκύκλιό του προβλέπονται αποσπάσεις προσωπικού στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και επιπλέον όταν η Εφορεία των ΓΑΚ, η οποία σύμφωνα με το νόμο 1946/91 γνωμοδοτεί για τις αποσπάσεις του προσωπικού, έχει εισηγηθεί θετικά.** Βεβαίως οι αποσπάσεις προσωπικού από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δεν είναι η καλύτερη λύση για τη λειτουργία του αρχειακών Υπηρεσιών. Όμως, από τη στιγμή που δεν υπάρχουν προϋποθέσεις για στελέχωση αυτών των Υπηρεσιών με μόνιμο προσωπικό, είναι η πλέον ρεαλιστική λύση, μιας και το ζητούμενο είναι τα Γενικά Αρχεία του Κράτους να προστατεύουν τον αρχειακό πλούτο της χώρας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι εργαζόμενοι στα Γενικά Αρχεία του Κράτους καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες, ώστε να ανταποκρίνονται στις παντοειδείς υποχρεώσεις τους. Η καλή φήμη και η εκτίμηση που απολαμβάνουν από τον περίγυρο είναι αποδεικτικά στοιχεία της ευόδωσης των προσπαθειών τους.

Επίσης, μας είναι δύσκολο να κατανοήσουμε πώς είναι δυνατό από τη μια πλευρά να γίνονται προσπάθειες αναβάθμισης των Γενικών Αρχείων του Κράτους (διορισμός Ειδικού Γραμματέα, αποπεράτωση του κτιρίου της ΚΥ των ΓΑΚ στο Ψυχικό) και από την άλλη να αποψιώνονται από προσωπικό (απόρριψη από το Κ.Υ.Σ.Δ.Ε αιτήσεων απόσπασης) σε σημείο που να δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα λειτουργίας στις αρχειακές Υπηρεσίες, κυρίως της Περιφέρειας.

Επιπλέον, σας γνωρίζουμε ότι πολλοί από τους εργαζόμενους, των οποίων οι αιτήσεις για απόσπαση απορρίφθηκαν, είναι ιδρυτικά μέλη του Σωματείου μας ή και μέλη του Δ.Σ. (σας επισυνάπτουμε σχετικούς καταλόγους). Πιστεύουμε δε ότι η μη ανανέωση της απόσπασής τους αντίκειται στο πνεύμα του νόμου 1264/82 "Για τον εκδημοκρατισμό του Συνδικαλιστικού Κινήματος και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εργαζομένων" και δημιουργεί εμπόδια στη δραστηριότητα του Σωματείου μας, το οποίο, όπως προαναφέραμε, κάνει τα πρώτα του βήματα. Επίσης, θέλουμε να πιστεύουμε ότι η πολιτική ηγεσία του ΥΠ.ΕΠ.Θ. είναι ευαίσθητη και συνεπικουρος σε τέτοιου περιεχομένου συνδικαλιστικές προσπάθειες.

Τέλος, ζητούμε να επανεξετασθούν όσες αιτήσεις απόσπασης απορρίφθηκαν και μάλιστα να επανεξετασθούν με πνεύμα θετικό, προκειμένου να στελεχωθούν οι αρχειακές Υπηρεσίες με προσωπικό, που να τους επιτρέπει να ανταπεξέρχονται αξιοπρεπώς στο δύσκολο και κοπιαστικό έργο τους.

Με τιμή

Για το Προεδρείο

Δημήτρης Γεωργόπουλος

Φιλόλογος-Αρχειακός

请

ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Η αναγκαιότητα συνεχούς επιμόρφωσης των εργαζομένων στα αρχεία

Η έλλειψη, μέχρι σχετικά πρόσφατα, σπουδών αρχειονομίας, τόσο στο χώρο της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης όσο και σε πανεπιστημιακό επίπεδο, είχε σαν αποτέλεσμα οι αρχειακές υπηρεσίες της χώρας μας να στελεχώνονται χρόνια τώρα στη συντριπτική τους πλειοψηφία, από υπαλλήλους που προέρχονταν από άλλους επιστημονικούς κλάδους, με ελάχιστες γνώσεις αρχειονομίας. Οι νέοι υπάλληλοι στα δημόσια αλλά και τα ιδιωτικά αρχεία, προερχόμενοι από άλλους κλάδους ή άλλες επαγγελματικές κατευθύνσεις, για να αντεπεξέλθουν στα καθήκοντα διαχείρισης των αρχείων, ήταν και είναι αναγκασμένοι να βασίζονται αφενός στην εμπειρία και τις συμβουλές που τους παρέχουν οι παλιότεροι και αφετέρου στη δική τους κοινή λογική. Όσο καλοπροαίρετες και να είναι οι προσπάθειες αυτές, είναι προφανές ότι δεν αρκούν για να θέσουν τη διαχείριση των ελληνικών αρχείων στις επιστημονικές βάσεις που είναι αναγκαίες στο τέλος του 20ου αιώνα.

Τα επόμενα χρόνια πιστεύουμε ότι η κατάσταση θα αρχίσει να αλλάζει καθώς θα αποφοιτούν από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο οι πρώτοι σπουδαστές αρχειονομίας. Τα προβλήματα ωστόσο στα αρχεία θα γίνουν πιο σύνθετα, καθώς τα αρχεία θα στελεχώνονται από αρχειακούς υπαλλήλους με διαφορετικές γνώσεις και εμπειρίες. Το ζητούμενο τώρα θα είναι ο τρόπος με τον οποίο θα μεταδώσουν οι μεν στους δε τις αντίστοιχες γνώσεις τους, γιατί όσο αναγκαία είναι η γνώση της θεωρίας μιας επιστήμης άλλο τόσο είναι αναγκαία, για την πρακτική εφαρμογή της, η εμπειρία. Θα πρέπει λοιπόν να σχεδιασθεί μια συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική επιμόρφωσης με στόχο την ομοιογενοποίηση του επαγγελματικού κλάδου.

Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει σήμερα να προσανατολισθούν οι προσπάθειες όλων των φορέων που έχουν σχέση με την κατάρτιση των αρχειονόμων, Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα, ΤΕΙ, Γενικά Αρχεία του Κράτους και Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία. Για να είναι αποτελεσματικότερη η προσπάθεια, θα πρέπει, κατά την

άποψή μας το συντομότερο, να οργανωθεί μια κοινή συνάντηση όλων για να συζητηθεί το θέμα και να προταθούν λύσεις.

Η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία στα έξι πρώτα χρόνια λειτουργίας της έκανε διάφορες προσπάθειες στον τομέα επιμόρφωσης, οργανώνοντας κατά καιρούς συνέδρια, σεμινάρια και ημερίδες. Η έκδοση ενός εγχειριδίου αρχειονομίας εντάσσεται στην ίδια προσπάθεια. Το νέο ΔΣ που θα εκλεγεί τον Φεβρουάριο του 1997, θα πρέπει, κατά την άποψή μας, με βάση και τον απολογισμό της προηγούμενης εμπειρίας, να σταθεροποιήσει μια πρακτική στον κρίσιμο αυτό τομέα.

Ζητάμε από το Υπουργείο Παιδείας, που είναι αρμόδιο τόσο για την εκπαίδευση όσο και για τα αρχεία, να συμβάλλει στο στόχο αυτό με οποιοδήποτε τρόπο, είτε οργανώνοντας το ίδιο μέσω των ΓΑΚ σεμινάρια, είτε ενισχύοντας και συμμετέχοντας στις προσπάθειες των υπολοίπων φορέων.

Νίκος Παντελάκης

Εργαστήριο "Διαχείρισης σπανίων βιβλίων και συλλογών χειρογράφων". Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, 12-14 Ιουνίου 1996

Το ΔΣ της ΕΑΕ έλαβε από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη την πρόσκληση για συμμετοχή ενός μέλους του στο τριήμερο εργαστήριο σχετικά με τη "Διαχείριση σπανίων βιβλίων και συλλογών χειρογράφων".

Το εργαστήριο οργανώθηκε σε χώρο της Γεννάδειου Βιβλιοθήκης και διδάξε σ' αυτό ο δρ. Don Skemer, επιμελητής χειρογράφων της Βιβλιοθήκης Firestone του Πανεπιστημίου του Princeton. Η επίσκεψη του δρ. Skemer στην Ελλάδα υποστηρίχθηκε από το Program in Hellenic Studies του ίδιου Πανεπιστημίου υπό την αιγίδα του "Stanley J. Seeger Hellenic Fund", με σκοπό την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ του Princeton και ελληνικών εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων.

Δείγμα της καλής οργάνωσης του σεμιναρίου ήταν

το γεγονός, ότι από την πρώτη ημέρα διανεμήθηκε στους συμμετέχοντες ένας ογκώδης τόμος που περιείχε βοηθητικό υλικό σχετικό με τα θέματα που επρόκειτο να παρουσιασθούν. Τα θέματα, όπως παρουσιάσθηκαν, οργανώθηκαν σε τρεις βασικούς άξονες :

α. Συλλογές αρχείων και εξυπηρέτηση κοινού

Αναπτύχθηκε το συνταγματικό πλαίσιο λειτουργίας των αρχείων στις Η.Π.Α. και επισημάνθηκαν ορισμένα νομικά και ηθικά προβλήματα που αναφύονται κατά την πρόσβαση στα αρχεία. Στη συνέχεια παρουσιάσθηκαν από τον δρ. Skemer οι ελληνικού περιεχομένου αρχειακές συλλογές που φυλάσσονται στο Princeton.

β. Αρχειακό υλικό και εργαλεία έρευνας

Στην ενότητα αυτή εξετάσθηκαν επιμέρους θέματα που αφορούν στη διαχείριση του αρχειακού υλικού και την παραγωγή εργαλείων έρευνας προς όφελος των χρηστών. Έγινε εκτεταμένη αναφορά στις αρχές της ταξινόμησης αρχείων, όπως υπαγορεύονται από τα Εθνικά Αρχεία των Η.Π.Α., και παρουσιάσθηκε ο οδηγός της ταξινόμησης και της περιγραφής των αρχείων και των χειρογράφων, που συντάχθηκε με τη συνεργασία του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης και των κρατικών Αρχείων της ίδιας πόλης.

γ. Διατήρηση και συντήρηση αρχείων

Θίχθηκαν προβλήματα ή ακόμη και διλήμματα που ανακύπτουν στον τομέα της συντήρησης αρχείων. Μεγάλη βαρύτητα δόθηκε στο θέμα της χρήσης σύγχρονων τεχνολογιών για τη φύλαξη και τη διατήρησή τους, όπως Η/Υ, microfilms, οπτικοί δίσκοι κ.λπ. Προσεγγίσθηκαν ακόμα θέματα ασφάλειας και αποτροπής καταστροφών των αρχείων καθώς και ζητήματα προδιαγραφών των κτιρίων που στεγάζουν αρχειακές υπηρεσίες.

Η παρουσίαση της πλούσιας θεματολογίας απέκτησε ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον αφού υποστηρίχθηκε με την προβολή μεγάλου αριθμού slides. Το σεμινάριο χαρακτηρίστηκε, επίσης, από τη συνεχή και εποικοδομητική συζήτηση που γινόταν σε όλη τη διάρκειά του, γεγονός που έδινε τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να ανταλλάσσουν απόψεις και να συγκρίνουν τα διεθνή δεδομένα με την ελληνική πραγματικότητα.

Αμαλία Παππά-Καρατιδάκη

Σεμινάρια από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Ιούνιος και Οκτώβριος του 1996

Με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα της κ. Ι. Μάνου, η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών προχώρησε στη διοργάνωση σεμιναρίων σχετικών με την οργάνωση και τη διαχείριση των τραπεζικών αρχείων.

Τα σεμινάρια –μέρος ενός γενικότερου σχεδίου αναδιοργάνωσης του αρχειακού συστήματος της Ένωσης και της διατραπεζικής συνεργασίας για τα ιστορικά αρχεία των τραπεζών– απευθύνονταν σε απασχολούμενους σε υπηρεσίες γραμματείας και αρχείου τραπεζικών ιδρυμάτων. Φιλοδοξία τους ήταν να κάνουν σαφή την αντίληψη ότι τα αρχεία σήμερα οργανώνονται ως ενιαία σύνολα διακριτά ως προς την τρέχουσα, την ενδιάμεση και την ιστορική τους χρησιμότητα.

Οι ενότητες που περιέλαβαν τα σεμινάρια ήταν οργανωμένες σύμφωνα μ' αυτήν την αντίληψη και ήταν οι εξής:

- 1) Αναδρομή στις εμπειρίες του διεθνή και του ευρωπαϊκού χώρου.
- 2) Το θεσμικό πλαίσιο της τήρησης των αρχείων των τραπεζών.
- 3) Η οργάνωση και η διαχείριση των τραπεζικών αρχείων.
- 4) Οι εφαρμογές των νέων τεχνολογιών στη διαχείριση των αρχείων.
- 5) Η εξέλιξη των τραπεζικών εργασιών και οι τύποι του παραγόμενου αρχειακού υλικού.
- 6) Η ίδρυση και η αποστολή των ιστορικών αρχείων στις τράπεζες.
- 7) Η σημασία των τραπεζικών αρχείων για την έρευνα και την ιστορία.

Η επιτυχία του πρώτου από τα σεμινάρια – οργανώθηκε στις 5 Ιουνίου του 1996– οδήγησε στην επανάληψή του στις 9 & 10 Οκτωβρίου του '96. Ας σημειωθεί ότι η επιτυχία οφείλει πολλά στις οργανωτικές ικανότητες της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης της ΕΕΤ. Εισηγητές του σεμιναρίου ήταν στελέχη της Εθνικής Τράπεζας – τόσο του Ιστορικού της Αρχείου όσο και της Γραμματείας της– της Αγροτικής Τράπεζας και εξωτερικοί συνεργάτες.

Σχετικές με τα παραπάνω είναι και οι πρωτοβουλίες της Ένωσης για τη διοργάνωση ημερίδας από την Ένωση με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 70 χρόνων από την ίδρυσή της, σε συνεργασία μάλιστα με την European Association for Banking History και με πιθανό θέμα το "Τράπεζες, Νόμισμα, Χρήμα".

Νίκος Ε. Καρατιδάκης

**“Τα βιομηχανικά αρχεία: κύτταρο ιστορίας ή χαρτί ανακύκλωσης;” Σεμινάριο με θέμα τη διαχείριση βιομηχανικών αρχείων.
Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών, 2-6 Δεκεμβρίου 1996**

Στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος κατάρτισης Leonardo da Vinci, οργανώθηκε από το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών σεμινάριο με αντικείμενο τη διαχείριση βιομηχανικών αρχείων. Οι ακροατές του σεμιναρίου ήταν στην πλειοψηφία τους αρχειακοί (κατά κύριο λόγο προερχόμενοι από τα ΓΑΚ), αλλά και εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις ή κάτοχοι αρχείων επιχειρήσεων.

Στην εναρκτήρια εκδήλωση, που έλαβε χώρα στο αμφιθέατρο του ΕΕ και ήταν ανοιχτή στο κοινό, μίλησαν για τις εμπειρίες των χωρών τους οι αρχειονόμοι Paola Carucci (καθηγήτρια του Πανεπιστημίου “La Sapienza” της Ρώμης), Florence Ott (Centre Rhenan d’Archives et de Recherches Economiques της Μυλούζης) και Alessandro Lombardo (διευθυντής του Archivio Storico της Ansaldo S.A.). Από μέρους του ΚΝΕ μίλησε ο διευθυντής του Β. Παναγιωτόπουλος, ο οποίος ανέπτυξε τους λόγους της απόκτησης και επεξεργασίας από το ΚΝΕ αρχείων επιχειρήσεων. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη διαχείριση των βιομηχανικών αρχείων, ο διευθυντής του ΚΝΕ πρότεινε τη δημιουργία ενός δικτύου από τους ενδιαφερόμενους αρχειακούς και ερευνητικούς φορείς. Ακολούθησε προβολή κινηματογραφικής ταινίας του 1935 για το εργοστάσιο Ρετσάνα και η εκδήλωση έκλεισε με τα εγκαίνια έκθεσης τεκμηριωτικού υλικού από τα αρχεία των επιχειρήσεων “Α. Κούππας Α.Ε.” και “ΑΚΕ Αφοί Ρετσάνα” του Πειραιά, και “Ansaldo S.A.” της Γένοβας.

Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου επιχειρήθηκε η προσέγγιση του βιομηχανικού αρχείου τόσο ως γνωστικού αντικειμένου όσο και ως αντικειμένου αρχειακής διαχείρισης. Στο σεμινάριο κλήθηκαν, πέρα από τους ιστορικούς και τους αρχειακούς, ειδικότητες όπως νομικοί και λογιστές που συνεισέφεραν με τις γνώσεις τους στην κατανόηση του τρόπου παραγωγής των αρχείων επιχειρήσεων. Ενδιαφέρον παρουσίασε η συνάντηση της Πέμπτης, 5 Δεκεμβρίου, όπου δόθηκε η ευκαιρία σε διάφορους φορείς και ιδιώτες από διαφορετικά μέρη και επιστημονικούς ορίζοντες να παρουσιάσουν τις εμπειρίες τους από τον εντοπισμό, τη διάσωση και την επεξεργασία αρχείων επιχειρήσεων.

Τό ΚΝΕ παρουσίασε σε συνάντηση που έγινε στη Σιβιτανίδειο Σχολή όπου φυλάσσεται το αρχείο της επιχείρησης “Α. Κούππας Α.Ε.” τα αποτελέσματα της αρχειακής επεξεργασίας των αρχείων επιχειρήσεων “Α.

Κούππας Α.Ε.” και “ΑΚΕ Αφοί Ρετσάνα” που βρίσκονται στην κατοχή του. Το σεμινάριο έκλεισε το απόγευμα της Παρασκευής, 6 Δεκεμβρίου, το οποίο ήταν αφιερωμένο στην αξιοποίηση της πληροφορικής και περιλάμβανε παρουσίαση των βάσεων δεδομένων που έχει δημιουργήσει το ΚΝΕ για τις ανάγκες διαχείρισης των αρχείων που διαθέτει.

Την οργανωτική ευθύνη του σεμιναρίου είχαν οι Χριστίνα Αγγριαντώνη, Ευγενία Κρεμμυδά, Ανδρέας Μπάγιας, Λήδα Παπαστεφανάκη και Ευρυδίκη Σιφναίου.

Το αναλυτικό πρόγραμμα του σεμιναρίου ήταν το εξής:

Δευτέρα, 2 Δεκεμβρίου 1996

P. Carucci: *Η ιταλική εμπειρία*

F. Ott: *Η γαλλική εμπειρία στην Αλσατία - Ρηνανία*

A. Lombardo: *Το παράδειγμα της βιομηχανίας Ansaldo*

B. Παναγιωτόπουλος: *Το ελληνικό ενδιαφέρον για τα βιομηχανικά αρχεία. Η κατάσταση των πραγμάτων.*

Τρίτη, 3 Δεκεμβρίου 1996

πρωινή συνάντηση

P. Carucci: *Η ιδιαιτερότητα του βιομηχανικού αρχείου. Τι να προσέξουμε, τι να αποφύγουμε*

F. Ott: *Τρόποι καταγραφής και ευρετηρίασης του CERARE*

B. Κρεμμυδάς: *Αρχεία εμπορικών επιχειρήσεων, 18ος - 19ος αι*

Χρ. Αγγριαντώνη: *Λογιστικές πρακτικές ελληνικών βιομηχανικών επιχειρήσεων. Μερικά ιστορικά ορόσημα*

απογευματινή συνάντηση

N. Μπαλόπιτας: *Η παραγωγή εγγράφων στο λογιστήριο μιας βιομηχανίας*

E. Αναγνώστου: *Τα βασικά βιβλία ενός βιομηχανικού αρχείου, παλαιότερου και νεότερου*

Τετάρτη, 4 Δεκεμβρίου 1996

πρωινή συνάντηση

E. Κρεμμυδά - Α. Μπάγιας: *Το αρχείο Κούππα. Σωστικές ενέργειες, φυσιολογία, προβλήματα ταξινόμησης*

Λ. Παπαστεφανάκη - Α. Μπάγιας: *Η ταξινόμηση του αρχείου της “ΑΚΕ Αφοί Ρετσάνα”. Συμπεράσματα από τη σταδιακή διαμόρφωση του ευρετηρίου*

απογευματινή συνάντηση

N. Παπαστεφανάκης: *Το νομικό καθεστώς των επιχειρήσεων*

Γ. Γουσέτης: *Ασφαλιστικά και εργατικά ζητήματα. Νομικό πλαίσιο και πρακτική στις ελληνικές βιομηχανίες*

Πέμπτη, 5 Δεκεμβρίου 1996

πρωινή συνάντηση

Στη συνάντηση αυτή επιχειρήθηκε να παρουσιαστεί ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός εμπειριών από τη διάσωση και την επεξεργασία αρχείων βιομηχανιών και επιχειρήσεων. Ειδικότερα παρουσιάστηκαν:

Ν. Παντελάκης: *Το Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ*

Ευτυχία Λιάτα: *Το αρχείο Μπουτάρη*

Αθανασία Μαρκουλή: *Το αρχείο της Γαλλικής Εταιρίας Μεταλλείων Λαυρίου*

Ολγα Σενί: *Τα σχέδια του αρχείου της Γαλλικής Εταιρίας Μεταλλείων Λαυρίου*

Λίτσα Μπαφούνη: *Το αρχείο Δηλαβέρη*

Ν. Μέλιος: *Τα αρχεία της ΕΛΑΔ και της Corais Lake Co.*

Χρ. Λούκος: *Το αρχείο Λαδόπουλου*

Γ.Κουτής - Όλγα Μαυρομμάτη: *Οι συλλογές του Δημοτικού Κέντρου Ιστορίας Βόλου*

Αννίτα Πρασά: *Οι συλλογές των ΓΑΚ - Α. Νομού*

Μαγνησίας

Κατερίνα Καραγιαννοπούλου: *Οι συλλογές των ΓΑΚ - Α. Νομού Λέσβου*

Ζ. Συνοδινός: *Το αρχείο της Εταιρείας ΑΣΠΙΣΤΗ - ΕΛΚΑ Α.Ε*

απογευματινή συνάντηση

Ε. Αναγνώστου: *Ειδικά ζητήματα λογιστικών ζητημάτων*

Γ. Μητροφάνης: *Σύστημα πληροφοριών Ιστορικού Αρχείου ΕΤΕ*

Α. Μπάγιας: *Το ενεργό αρχείο επιχειρήσεων (ζητήματα διαχείρισης και μεθοδολογίας)*

Παρασκευή, 6 Δεκεμβρίου 1996

Τρ. Πριμηκύρης: *Βασικές αρχές αρχειοθέτησης σε Η/Υ*

Α. Μπάγιας - Λ. Παπαστεφανάκη: *Παρουσίαση βάσεων δεδομένων*

Ανδρέας Μπάγιας

Η Γενική Συνέλευση της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας

Η εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε.

θα πραγματοποιηθεί το Σάββατο

15 Φεβρουαρίου 1997, ώρα 4 μ.μ.,

στο αμφιθέατρο του παραδοσιακού κτιρίου της ΓΣΕΕ,

Πατησίων 69 και Αινιάνος 4.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.

Πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΑΕ (Ιούνιος - Δεκέμβριος 1996)

Το δεύτερο εξάμηνο του 1996 πραγματοποιήθηκαν τρεις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου (αρ. 86, 87 και 88).

Τον Σεπτέμβριο ο αντιπρόεδρος της ΕΑΕ Αλέξης Κράους συμμετείχε, ύστερα από πρόταση του προέδρου Ν.Παντελάκη, στο 13ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων στο Πεκίνο εκπροσωπώντας την Εταιρεία (βλ.παρακάτω σσ. 30 κ.ε.)

Οι σημαντικότερες συζητήσεις και οι αποφάσεις που πάρθηκαν στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. αφορούσαν στα ακόλουθα θέματα

Στέγαση των ΓΑΚ- Αρχείων Ν. Εύβοιας

Με αφορμή τη δυσάρεστη εξέλιξη στο θέμα της στέγασης των ΓΑΚ- Αρχείων Ν. Εύβοιας, το ΔΣ έστειλε προς το Δήμαρχο Χαλκιδικαίων σχετική επιστολή, εφιστώντας του την προσοχή στις συνέπειες της εφαρμογής της απόφασής του για τη λειτουργία των Αρχείων. (βλ. αναλυτικότερα τα κείμενα των επιστολών σελ.14)

Ιστορικά Αρχεία της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού (Δ.Ι.Σ.)

Η ΕΑΕ απευθύνθηκε με επιστολή της προς τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, εκφράζοντας την ανησυχία που προκαλεί στην αρχειακή και ιστορική κοινότητα η καθυστέρηση κάλυψης της θέσης του υπεύθυνου των αρχείων της ΔΙΣ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διακοπή της αναδιοργάνωσής τους, η οποία ξεκίνησε την περίοδο 1993-1996 και ανέδειξε το σημαντικό τους ρόλο, διευκολύνοντας την προσπέλαση του ερευνητικού κοινού με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και την υιοθέτηση ενός προγράμματος εκσυγχρονισμού.

Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών (Ε.Ε.Ε.)

Περιήλθε σε γνώση της ΕΑΕ η ύπαρξη αρχείου στην Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών. Για το σκοπό αυτό

στάλθηκε επιστολή με την οποία γίνεται γνωστή προς την ΕΕΕ η πρόθεση της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας να συμβάλλει, αν αυτό της ζητηθεί, στην παροχή οδηγιών ταξινόμησης και συντήρησης του αρχείου της.

Ημερίδα με θέμα "Κτίρια αρχείων και κτιριακή πολιτική"

Μετά από συζήτηση αποφασίστηκε το θέμα της ημερίδας που θα πλαισιώσει τη φετινή Γενική Συνέλευση των μελών μας να περιστραφεί γύρω από τα κτίρια των αρχείων. Το ΔΣ έχει ήδη απευθύνει πρόσκληση σε ξένους και έλληνες εμπειρογνώμονες να συμμετάσχουν ως εισηγητές στην ημερίδα και έχει εξασφαλίσει τη θετική απάντησή τους.

Επιτροπή Νομοθετικού Πλαισίου

Αποφασίστηκε η ενεργοποίηση της Επιτροπής με αντικείμενο την επεξεργασία του σχεδίου νόμου "Περί προστασίας της ιδιωτικής ζωής". Η πρώτη προσέγγιση του θέματος θα επιχειρηθεί από τα μέλη της Επιτροπής Ν. Παντελάκη, Ξ. Συνοδινό και Αμ. Παππά.

Νέα μέλη

Στο διάστημα αυτό η ΕΑΕ απέκτησε δύο ακόμη μέλη. Πρόκειται για την κα Α. Μηλίτση, προϊσταμένη των ΓΑΚ- Αρχείων Ν. Μεσσηνίας και την κα Α. Παπαδημητρίου, προϊσταμένη των ΓΑΚ-Αρχείων Ν. Άρτας.

Αμαλία Παππά-Καραμυδάκη

Στέγαση Αρχείων Ν.Ευβοίας

Στα μέσα Οκτωβρίου, η ΕΑΕ πληροφορήθηκε από την προϊσταμένη των ΓΑΚ-Αρχείων Ν. Εύβοιας κα Κάλλια Χατζηγιάννη, την πρόθεση του Δημάρχου Χαλκιδικαίων να απομακρύνει την Υπηρεσία από το κτίριο που είχε παραχωρηθεί για τις δραστηριότητές τους από το 1989.

Θεωρώντας ότι μια τόσο αρνητική εξέλιξη θα ανέκοπτε το σημαντικό έργο των Αρχείων Εύβοιας, το

ΔΣ της ΕΑΕ, αντιδρώντας άμεσα, απέστειλε προς τον Δήμαρχο Χαλκιδαιών επιστολή εκφράζοντας την έντονη ανησυχία μας για αυτή την απόφασή του.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί, ότι τόσο η κινητοποίηση των συναδέλφων όσο και η αντίδραση της κοινής γνώμης της πόλης της Χαλκίδας έχει προς το παρόν αναστείλει την απόφαση του Δημάρχου.

Το κείμενο της επιστολής της ΕΑΕ καθώς και η απαντητική επιστολή του Δημάρχου παρατίθενται στη συνέχεια.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Αθήνα, 21 Οκτωβρίου 1996

Προς
Τον Δήμαρχο Χαλκιδαιών
κον Ιωάννη Σπανό

Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας, που εκπροσωπεί το σύνολο της αρχαικής κοινότητας της χώρας, με λύπη του πληροφορήθηκε την πρόθεσή σας να απομακρύνετε, από το κτίριο που τους έχει παραχωρηθεί, τα ΓΑΚ- Αρχεία Ν. Εύβοιας.

Τα ΓΑΚ- Αρχεία Ν. Εύβοιας είναι γνωστά για την αξιόλογη και αξιοζήλευτη δράση τους τόσο στο νομό της Εύβοιας όσο και σε ολόκληρη την Ελλάδα. Άλλωστε, για τη δράση τους και την πολιτιστική τους παρέμβαση έχουν βραβευθεί και από τοπικούς παράγοντες της πόλης.

Πιστεύουμε ότι Υπηρεσίες με ανάλογη δραστηριότητα αποτελούν τεράστιο πολιτιστικό κέρδος για την πόλη σας και ότι θα πρέπει να αφήνονται να εκτελούν απρόσκοπτα το εθνικό τους έργο. Ας μην ξεχνάμε ότι τα κατά τόπους Ιστορικά Αρχεία διαφυλάσσουν με κόπους και αυταπάρνηση την εθνική μας κληρονομιά

Με την ελπίδα ότι θα αναθεωρήσετε την απόφασή σας έτσι ώστε να μην παρεμποδισθεί και ανασταλεί η επιτυχημένη πορεία τους,

Με τιμή

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Νίκος ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Αμαλία ΠΑΠΠΑ

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΧΑΛΚΙΔΑΙΩΝ

Χαλκίδα, 22-10-1996

αρ. πρωτ. 22638/406

ΠΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Τ.Θ. 76072, 171 01 ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ
ΑΘΗΝΑ

Κύριε Πρόεδρε,

Λάβαμε το γράμμα σας, το ύφος του οποίου βαθύτατα μας λυπεί. Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους στεγάστηκαν δωρεάν επί πολλά χρόνια σε κτίριο του Δήμου μας και δυστυχώς αυτό δεν εκτιμήθηκε από την επιστολή σας.

Η μεταστέγαση, δε νομίζουμε ότι θα δυσκολέψει το έργο τους, το οποίο έναντι πάσης θυσίας βοηθούμε.

Η χρησιμοποίηση του κτιρίου για πολιτιστικές δραστηριότητες, που τόσο λείπουν από το Δήμο μας, είναι αναγκαιότητα την οποίαν θέλουμε και ελπίζουμε να κατανοήσετε.

Νομίζουμε ότι θα έπρεπε να ενώσετε τις δυνάμεις σας για την εξεύρεση χώρων και οικημάτων για τη στέγαση των αρχείων, όπως γίνεται σε όλη την Ελλάδα

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΣΠΑΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

東

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ

Το αρχείο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Γενικά περί της μεθόδου ταξινόμησης και μια
πρώτη αποτίμηση της αξίας και σημασίας του
αρχειακού υλικού

1. Στοιχεία για την ιστορία του Ιδρύματος και το περιεχόμενο του αρχείου του

Η "Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή" (Α.Γ.Σ.Α.) ιδρύεται με το νόμο 1844 του 1920, επί Κυβερνήσεως Ελ. Βενιζέλου, στο παλιό κτήμα Χασεκλή στο Βοτανικό Κήπο. Στον ίδιο χώρο προϋπήρχε η *Τριανταφυλλίδειος Γεωργική Σχολή* που ιδρύθηκε το 1888 και ήταν τριετούς φοιτήσεως. Πρώτος Διευθυντής της ήταν ο Σπυρίδων Χασιώτης, πατέρας της Γεωπονικής Επιστήμης, ο οποίος είχε διατελέσει, μεταξύ των άλλων, Διευθυντής της Γεωργικής Σχολής Τίρυνθας το διάστημα 1894-1897, που ήταν η πρώτη προσπάθεια που έγινε από την κυβέρνηση Καποδίστρια στον τομέα της γεωργικής εκπαίδευσης.

Το 1926 ιδρύθηκε το Ειδικό Ταμείο της Σχολής που έδωσε ώθηση σε όλες τις υποθέσεις της και κυρίως στη επίλυση του κτιριακού προβλήματος, στον εξοπλισμό των εργαστηρίων και στην καλύτερη οργάνωση των αγροκτημάτων.

Τον Ιούνιο του 1937, με τον Αναγκαστικό Νόμο 835 της Κυβέρνησης Μεταξά, η Σχολή διαλύθηκε και μεταφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη. Το 1943 με το Νόμο 672 και χάρις στις προσπάθειες των Καθηγητών της Σχολής και την προθυμία του τότε Υφυπουργού Γεωργίας και βουλευτή του Λαϊκού Κόμματος Γ. Παμπούκα, επανασυστήθηκε.

Η νέα περίοδος σφραγίστηκε από τη δημιουργία του νέου Κεντρικού Κτιρίου που θεμελιώθηκε το 1948 και ολοκληρώθηκε, σε πρώτη φάση, το 1952, χάρη στην αμερικανική βοήθεια και τα χρήματα του σχεδίου Μάρσαλ. Ταυτόχρονα η Σχολή αποκτά σημαντικά αγροκτήματα στην Κωπαΐδα (1000 στρ.) και στη Γιάλου Σπάτων (330 στρ.), απαραίτητα για τη διδασκαλία, την πρακτική άσκηση των φοιτητών και την έρευνα.

Από το 1959 η Σχολή παύει να υπάγεται στο Υπουργείο Γεωργίας και περνάει στο Υπουργείο Παιδείας. Εγκαινιάζεται έτσι μία νέα περίοδος για το Ίδρυμα που είναι απο τις πιο γόνιμες και φθάνει μέχρι το 1967.

Η περίοδος της δικτατορίας, που επέφερε τις γνωστές ανωμαλίες στα Ανώτατα Ιδρύματα, συνδέθηκε με γεγονότα όπως το τραγικό συμβάν της αυτοκτονίας του Θ. Φραγκόπουλου και με απειλές περί μεταφοράς της Σχολής στην Κρήτη από τον Σ. Παττακό.

Μετά την περίοδο αυτή, η Σχολή προσπαθεί να βρει το δρόμο της με όλες τις αλλαγές που έχουν στο μεταξύ συντελεστεί (αλλαγές στα προγράμματα σπουδών, συμμετοχή φοιτητών στα συλλογικά όργανα και αλλαγές στη δομή και λειτουργία της Σχολής).

Το 1982 ο Νόμος Πλαίσιο 1268 αλλάζει το καθεστώς Διοίκησης των Α.Ε.Ι. Οι συζητήσεις και οι νέες εξελίξεις οδήγησαν το 1985/86 στο χωρισμό σε δύο Τμήματα (Γεωργ. Παραγωγής και Γεωργ. Ανάπτυξης). Προς το τέλος εξάλλου της δεκαετίας του '80 γίνεται η μετονομασία της Σχολής σε *Γεωργικό Πανεπιστήμιο* (Π.Δ. 377/1989) και ο χωρισμός της σε 7 Τμήματα. Με το Π.Δ. 226/1995 εξάλλου, το Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθηνών μετονομάζεται σε *Γεωπονικό*.

Το Αρχείο περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν την οργάνωση-λειτουργία και εξέλιξη του Ιδρύματος και εξυπηρετούν ταυτόχρονα τις άμεσες, πρακτικές και λειτουργικές, ανάγκες του Πανεπιστημίου. Πέρα από αυτό όμως παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον από την πλευρά της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης, καθόσον αφορά το πρώτο μεγάλο Ίδρυμα γεωπονικής παιδείας στην Ελλάδα που και είναι το *τρίτο* κατά σειρά αρχαιότητας Πανεπιστήμιο της χώρας. Ακόμη αποτελεί κομμάτι της ιστορίας του ελληνικού κράτους, αφού έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη χάραξη της γεωργικής πολιτικής σ' όλες τις περιόδους της ελληνικής ιστορίας, από τη Μικρασιατική καταστροφή και μετά (αγροτική μεταρρύθμιση, εποικιστικό πρόγραμμα, αποκατάσταση προσφύγων, οργάνωση συνεταιρισμών, εκσυγχρονισμός της παραγωγής, έρευνα για την καλύτερη απόδοση και ποιότητα των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων).

Ακόμη ευτύχησε να συνδυάσει την πολύχρονη πορεία του ως Ίδρυμα με σημαντικές προσωπικότητες όχι μόνο της Γεωπονικής επιστήμης αλλά γενικότερα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της Ελλάδος όπως ο Σ. Χασιάτης, Π. Αναγνωστόπουλος, Σ. Παπανδρέου, Α. Σίδερης, Κ. Ισαακίδης, Π. Κουτσομητόπουλος, Ι. Δημακόπουλος, Ν. Ρουσσόπουλος, Β. Κριμπάς, Χ. Ευελπίδης, Ι. Σαρεγιάννης κ.ά.

II. Η μέθοδος

Το αρχείο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου περιλαμβάνει έγγραφα και βιβλία από το 1920 και εξής. Υπάρχει ένα κενό μεταξύ των ετών 1937 μέχρι 1943.

Το αρχείο της Γεωπονικής Σχολής φυλασσόταν σε διάφορα σημεία στο Κεντρικό και στα περιφερειακά κτίρια του Πανεπιστημίου. Κατά την περίοδο που ακολούθησε το κλείσιμο της Σχολής και τη λειτουργία της στη Θεσσαλονίκη, μεταφέρθηκε μέρος του αρχείου εκεί και επέστρεψε μετά την ανασύσταση της Σχολής, το 1943, μαζί με άλλα όργανα, βιβλία κλπ. Παρόλα αυτά πιστεύεται ότι πολλά έγγραφα και φάκελοι χάθηκαν κατά την μεταφορά, καθώς και στη διάρκεια των γεγονότων που ακολούθησαν τα Δεκεμβριανά.

Οι εργασίες ταξινόμησης του αρχείου άρχισαν τον Απρίλιο του 1996, στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος, με πρωτοβουλία και επιστημονικό υπεύθυνο τον Πρύτανη Καθ. Μιχαήλ Λουκά. Οι συνθήκες υπό τις οποίες βρισκόταν το αρχείο όλα αυτά τα χρόνια δεν ήταν ιδιαίτερα ιδανικές, αφού ήταν διασπασμένο και αποθηκευμένο σε διάφορους ακατάλληλους χώρους. Συστηματική ταξινόμηση δεν είχε γίνει στο υλικό. Υπήρχαν μόνο ενδείξεις εξωτερικά στους φακέλους και ήταν χωρισμένο σε γενικές κατηγορίες, που δεν βοηθούσαν στην ανεύρεση της εσωτερικής σχέσης τους με την υπηρεσία και το όργανο που τα παρήγαγε.

Πρώτη δουλειά μας ήταν η καταγραφή και η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης του υλικού, καθώς έπρεπε να γίνει μια πρώτη αποτίμηση και να επακολουθήσει η μεταφορά του στους ειδικά διαμορφωμένους χώρους του νέου Αρχείου, που είχαν φτιαχτεί και προγραμματιστεί για αυτό το σκοπό. Επίσης σε μια πρώτη φάση έπρεπε να γίνει μια στοιχειώδης ενημέρωση για την ιστορία του Πανεπιστημίου και ειδικότερα τη διοικητική ιστορία και τη διάρθρωση των υπηρεσιών του. Σε αυτή την προσπάθεια πολύτιμη βοήθεια είχαμε από τους παλαιότερους υπαλλήλους της Σχολής, που γνώριζαν τα σχετικά με την ιστορία και την εξέλιξη του Ιδρύματος.

Η αυτοψία του συνόλου των φακέλων, η αναλυτική καταγραφή και η ενημέρωση, βοήθησε στην πρώτη κατάταξη και ταξινόμηση σε μεγάλες ενότητες στο νέο

χώρο του Αρχείου, όπου μεταφέρθηκε το μεγαλύτερο μέρος του υλικού. Έτσι το υλικό εντάχθηκε σε ενότητες ανάλογα με τις υπηρεσίες, το περιεχόμενο, τη χρονολογία, τις εξωτερικές ενδείξεις.

Απαραίτητη ήταν στη συνέχεια η ανασύσταση του οργανογράμματος των διαφόρων υπηρεσιών, συλλογικών οργάνων και Επιτροπών, για να αναδειχτούν οι παραγωγί δημιουργίας του αρχειακού υλικού, σε μια προσπάθεια να διατηρηθεί η παλιά, κατά υπηρεσίες, δομή και μορφή του αρχείου.

Σε μια δεύτερη φάση, όταν άρχισε η κατάταξη του με σημείο αναφοράς πια το φάκελο, προχωρήσαμε με μεγαλύτερη ασφάλεια στην ταξινόμηση του υλικού που θα οδηγούσε στην όσο το δυνατόν γρηγορότερη σύνταξη ενός συνοπτικού ευρετηρίου. Το αρχείο ταξινομήθηκε βάσει της ανασύνθεσης του οργανογράμματος του Ιδρύματος, των ενδείξεων των φακέλων και των διαφόρων θεμάτων και υποθέσεων που απασχόλησαν τη Σχολή, όπως διαφαίνονται μέσα από τα θέματα της Συνέλευσης των καθηγητών.

- Το αρχείο της Διοίκησης ταξινομήθηκε χρονολογικά βάσει του οργανογράμματος των υπηρεσιών του Ιδρύματος, έτσι όπως λειτουργούσαν και εξελίσσονταν στο χρόνο (Πρυτανεία-Διοικητική-Λογιστική Υπηρεσία-Τμήμα Διοίκησης-Τμήμα Εκπαιδεύσεως -Τμήμα Αρχείου κ.λπ.).

- Υπάρχουν όμως και σειρές που έχουν ταξινομηθεί κατά αλφαβητικό τρόπο (π.χ. Διδακτορικά-Υφηγεσίες).

- Τέλος υπάρχουν και άλλες που έχουν ταξινομηθεί σε θεματικές ενότητες (π.χ. Υποθέσεις Δικαστικές-Ισοτιμίες πτυχίων-Διοικητικές υποθέσεις κ.ά.).

- Σε αυτήν εξάλλου την ταξινόμηση οι σειρές πήραν το όνομά τους και προχώρησε η αρίθμηση των φακέλων καθώς και η περιγραφή των θεμάτων των υποφακέλων. Σε αυτή τη φάση, που βρίσκεται σε εξέλιξη, παρατηρούνται αρκετά κενά, καθώς κατά καιρούς το υλικό υπέστη μεγάλες μετακινήσεις και κατά συνέπεια φθορές και ανακολουθίες στην εσωτερική του διάταξη. Κυρίως λόγω της μεταφοράς της Σχολής μεταξύ των ετών 1937-1943, αλλά και λόγω διαφόρων επεμβάσεων που έγιναν κατά καιρούς, προκειμένου να αντιμετωπιστούν άμεσες διοικητικές ανάγκες και δεν επεστράφησαν, υποφάκελοι κυρίως, στην αρχική τους θέση.

- Επίσης στο στάδιο αυτό έπρεπε να αντιμετωπιστούν και οι άμεσες ανάγκες στοιχειώδους συντήρησης και ασφάλειας του παλαιότερου κυρίως υλικού, καθώς πολλοί φάκελοι ήταν φθαρμένοι, πολλά βιβλία και μητρώα είχαν κατεστραμμένο το στάχωμά τους, παλαιότερα έγγραφα ήταν τσαλακωμένα, διαβρωμένα από διάφορες αιτίες (όπως π.χ. μεταλλικοί συνδετήρες, καρφίτσες,

ακατάλληλες κόλλες και ταινίες, τρόποι δεσίματος που "τραυματίζουν" το υλικό κ.ά.), τα οποία αποσπάστηκαν και αποκαταστάθηκαν, στο βαθμό που μας επέτρεπε η διαδικασία της ταξινόμησης.

Ακόμη τα φυλλάδια και κυρίως τα βιβλία και οι διάφορες εργασίες που υπήρχαν μέσα στους φακέλους αποσπάστηκαν για να αποτελέσουν ξεχωριστή κατηγορία. Όπου υπήρχαν στην ίδια σειρά βιβλία και φάκελοι με έγγραφα, χωρίζονταν και έπαιρναν ξεχωριστή αρίθμηση. Επίσης η επέμβαση που γίνεται στο επίπεδο των φακέλων (και όχι ακόμα των εγγράφων) γίνεται με προσοχή και φειδώ και μόνο σε περιπτώσεις που είναι διαπιστωμένη και εμφανής η μετατόπιση του υλικού. Κατά την ταξινόμηση εκκαθαρίζονται μόνο τα πρόχειρα σχέδια, οι κενές φόρμες, τα έγγραφα σε πολλαπλά αντίτυπα, οι άδειοι

φάκελοι. Η εκκαθάριση είναι περιορισμένη και μερική, καθώς ακόμη δεν έχει ολοκληρωθεί το έργο της ταξινόμησης.

Το Αρχείο περιλαμβάνει σαν κύριες και βασικές ενότητες τις εξής: το αρχείο των Ακαδημαϊκών Αρχών, το αρχείο των Συλλογικών Οργάνων και Επιτροπών, το αρχείο των Τμημάτων και Εργαστηρίων, το αρχείο της Διοίκησης, το αρχείο της Οικονομικής Υπηρεσίας και του Λογιστηρίου, το αρχείο των Σπουδών και της Φοιτητικής Μέριμνας, το αρχείο Προσωπικού, το αρχείο Υποθέσεων και (ευελπιστούμε στο μέλλον) το αρχείο των Καθηγητών και των Διευθυντών-Πρυτάνεων.

Δημήτρης Παναγιωτόπουλος

Ημερίδα της Ε.Α.Ε. για τα κτίρια των αρχείων

Σάββατο 15 Φεβρουαρίου 1997, 9.30' π.μ. – 13.30' μ.μ., στο αμφιθέατρο του παραδοσιακού κτιρίου της ΓΣΕΕ, Πατησίων 69 και Αινιάνος 4.

Στην ημερίδα θα μιλήσουν:

- Ο επίτιμος γενικός επιθεωρητής των γαλλικών αρχείων
κ. *Michel Duchein*,
- οι αρχειονόμοι κ.κ. *Αλίκη Νικηφόρου* και *Νέστωρ Μπαμίδης*,
- οι αρχιτέκτονες του κτιρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας των ΓΑΚ
κ.κ. *Χρήστος Φλώρος* και *Στάθης Μπουμπιώτης*,
- οι αρχιτέκτονες του κτιρίου των ΓΑΚ Νομού Ιωαννίνων
κ.κ. *Ξάνθιππος Καλαϊτζής* και *Βασίλειος Σιταρένιος* και
- η συντηρήτρια του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής
Τράπεζας κ. *Μαρία Αλεξίου*.

ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Ανάλυση Συστημάτων Ιστορικών Πληροφοριών: το παράδειγμα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*

Η ραγδαία ανάπτυξη της πληροφορικής δεν δημιουργεί μόνο ένα νέο πλαίσιο οργάνωσης των Ιστορικών Αρχείων, αλλά παράγει επίσης ένα νέου τύπου αρχειακό υλικό: τα ηλεκτρονικά αρχεία που διατηρούνται κυρίως σε μαγνητικά μέσα και οπτικούς δίσκους.

Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί, ότι η ανάπτυξη της πληροφορικής συντελεί επίσης και στον πολλαπλασιασμό του συμβατικού αρχειακού υλικού, καθώς διευκολύνεται σε μεγάλο βαθμό η παραγωγή, η εκτύπωση και η κυκλοφορία εγγράφων (πολλές φορές σε πολλαπλά αντίτυπα).

Έτσι δημιουργείται για την αρχειονομία ένα νέο πλαίσιο εργασίας που απαιτεί εξειδικεύσεις και διαδικασίες οι οποίες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις τεχνολογίες της πληροφορικής.

Η σχέση πληροφορικής και αρχειονομίας βρίσκεται σε δύο τομείς:

- Ο πρώτος τομέας αφορά την εφαρμογή της πληροφορικής στην οργάνωση των Ιστορικών Αρχείων, για τη διαχείριση του συμβατικού αρχειακού υλικού.

- Ο δεύτερος τομέας αφορά το ειδικότερο ζήτημα της διαχείρισης των ηλεκτρονικών ιστορικών αρχείων.

Η εισήγηση αυτή στοχεύει ειδικότερα, να παρουσιάσει ένα γενικό πλαίσιο εννοιών που είναι απαραίτητο για την κατανόηση των τεχνικών της ανάλυσης και του σχεδιασμού των συστημάτων ιστορικών πληροφοριών.

1. Η γενική έννοια Σύστημα Ιστορικών Πληροφοριών

Ένα Σύστημα Ιστορικών Πληροφοριών είναι ένας συνδυασμός τεχνικών μέσων και εργασίας, που συλλειτουργούν ως ενιαίο σύνολο, για να εξασφαλίζουν

τη συλλογή, τη διατήρηση και τη διευκόλυνση της χρήσης αρχειακών δεδομένων με τελικό σκοπό την παραγωγή ιστορικής γνώσης. Για τη λειτουργία του συστήματος αυτού μπορεί να χρησιμοποιούνται συμβατικά μέσα ή σύγχρονα μέσα πληροφορικής.

Τα Συστήματα Ιστορικών Πληροφοριών που βασίζονται σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές, αποτελούνται από τα εξής μέρη:

- Εξειδικευμένο προσωπικό: διαχειριτές συστήματος, προγραμματιστές-αναλυτές και εξειδικευμένοι χρήστες-αρχειονόμοι
- Ερευνητές-χρήστες του συστήματος.
- Υλικό: ηλεκτρονικοί υπολογιστές και διάφορα περιφερειακά μηχανήματα ή εξαρτήματα
- Λογισμικό: προγράμματα λειτουργίας των υπολογιστών.
- Διαδικασίες: συγκεκριμένες σειρές ενεργειών για την υποδοχή και ταξινόμηση ιστορικών τεκμηρίων και τη διάθεση αρχειακών δεδομένων στο ενδιαφερόμενο κοινό.
- Αρχειακά δεδομένα: ταξινομημένα ιστορικά τεκμήρια
- Ιστορικές πληροφορίες.

2. Αρχειακά δεδομένα και ιστορικές πληροφορίες

Στη θεωρία των συστημάτων πληροφοριών, ως *δεδομένα*, ενός συγκεκριμένου συστήματος, ορίζονται όλες οι εισροές πληροφοριών που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον. Ενώ, ως *πληροφορίες* θεωρούνται οι γνώσεις που προκύπτουν από το συνδυασμό και την επεξεργασία των δεδομένων διαμέσου των λειτουργιών εξυπηρέτησης που παρέχει το σύστημα.

Στην περίπτωση των Συστημάτων Ιστορικών Πληροφοριών, ο προηγούμενος ορισμός εξειδικεύεται ως εξής:

Ως *αρχειακά δεδομένα* ορίζονται τα ιστορικά τεκμήρια που έχουν υποστεί αρχειονομική επεξεργασία,

* Εισήγηση στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Κατάρτισης Leonardo Da Vinci, Σεμινάριο: «Διαχείριση Βιομηχανικών Αρχείων», Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/ΚΝΕ, 2-6 Δεκεμβρίου 1996.

διαμέσου της οποίας απέκτησαν συγκεκριμένη ταυτότητα. Η ταυτότητα αυτή ορίζεται από τη θέση που κατέχουν τα ιστορικά τεκμήρια στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης δομής αρχειονομικών ταξινομήσεων. Ας σημειωθεί, επίσης, ότι η ταυτότητα των αρχειακών δεδομένων απαιτείται να περιγράφεται επαρκώς, σύμφωνα με τα *πρότυπα αρχειακής περιγραφής* που ισχύουν κάθε φορά.

Ως *ιστορικές πληροφορίες* θεωρούνται οι γνώσεις που προκύπτουν από την επεξεργασία των αρχειακών δεδομένων.

Ειδικά για την παραγωγή των ιστορικών πληροφοριών, πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτή προφανώς διευκολύνεται με τη χρήση και την υποστήριξη του συστήματος πληροφοριών. Ωστόσο, το τελικό αποτέλεσμα, δηλαδή η ιστοριογραφική γνώση, εξαρτάται κυρίως από το διανοητικό, δυναμικό και το θεωρητικό πλαίσιο των συγκεκριμένων ιστορικών-ερευνητών που χρησιμοποιούν το σύστημα.

3. Η γενική έννοια Κύκλος Ζωής του Συστήματος Ιστορικών Πληροφοριών

Η έννοια του *κύκλου ζωής* (από το αγγλικό life cycle), χρησιμοποιείται στη θεωρία της πληροφορικής για να υποδηλωθεί καταρχήν ότι τα συστήματα πληροφοριών (όσον αφορά το τεχνολογικό μέρος τους) προκύπτουν από μια διαδικασία «γέννησης», αλλά υπόκεινται επίσης σε μια διαδικασία φυσικής και τεχνολογικής απαξίωσης.

Η διάσταση αυτή διαφεύγει συνήθως της προσοχής μας, και αυτό συμβαίνει κυρίως –όπως είναι φυσικό– σε όλους τους νεοφώτιστους: είτε πρόκειται για άτομα είτε πρόκειται για κοινωνικά σύνολα.

Ο κύκλος ζωής ενός Συστήματος Ιστορικών Πληροφοριών ακολουθεί τη σειρά των διαδοχικών φάσεων, που εμφανίζονται στο *Διάγραμμα 1* (βλ. σελ.20). Οι φάσεις αυτές ορίζονται συνοπτικά ως εξής:

Φάση Α': Ανάλυση Συστήματος

Η φάση της ανάλυσης συντίθεται από μια σειρά εξειδικευμένων εργασιών που εκτελούνται συνήθως από ειδικούς μελετητές-αναλυτές συστημάτων πληροφορικής. Το κύριο αντικείμενο των εργασιών αυτών είναι η ανάλυση του υπάρχοντος συστήματος πληροφοριών (εφόσον πρόκειται για την αναδιάρθρωση συστήματος που λειτουργεί ήδη) και η διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου σχεδίου επενδύσεων για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του.

Φάση Β': Λειτουργικός Σχεδιασμός Συστήματος

Ο λειτουργικός σχεδιασμός ακολουθεί την ανάλυση του συστήματος πληροφοριών και έχει ως κύριο σκοπό να διατυπώσει ένα λεπτομερές σχέδιο βάσεων δεδομένων

και διαδικασιών που εξασφαλίζουν τη λειτουργία του συστήματος πληροφοριών. Ο σχεδιασμός αυτός –ειδικότερα στα μεγάλα συστήματα πληροφορικής– από ένα σημείο και μετά διενεργείται παράλληλα με την εγκατάσταση του συστήματος.

Φάση Γ': Εγκατάσταση του Συστήματος

Η εγκατάσταση του συστήματος πληροφοριών συμπεριλαμβάνει τη συγκρότηση του δικτύου των υπολογιστών, την ανάπτυξη όλων των ειδικών εφαρμογών λογισμικού, την παραγωγή των ειδικών εγχειριδίων τεκμηρίωσης για τη λειτουργία του συστήματος και την εκπαίδευση των χρηστών. Συνήθως η φάση αυτή συμπεριλαμβάνει ένα στάδιο πιλοτικής λειτουργίας του συστήματος, όπου δοκιμάζεται στην πράξη η εφαρμογή του σχεδίου και πραγματοποιούνται οι απαιτούμενες διορθώσεις.

Φάση Δ': Λειτουργία και Συντήρηση του Συστήματος

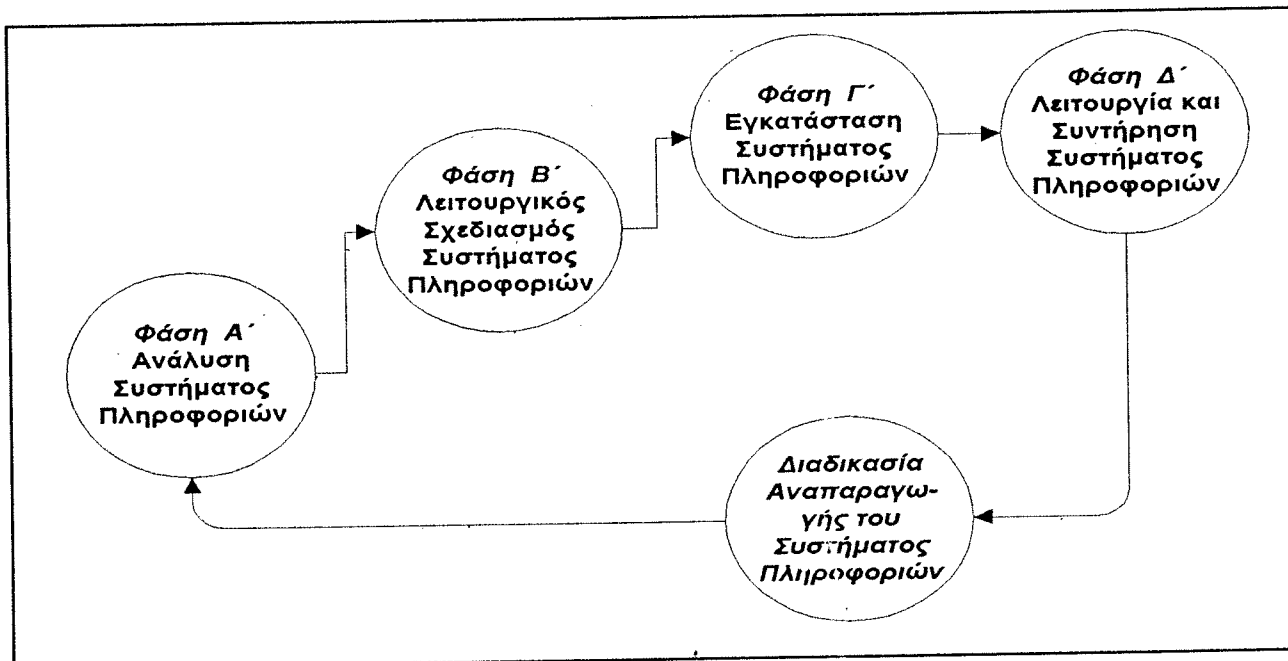
Πρόκειται για την κύρια φάση του κύκλου ζωής του συστήματος. Εδώ, εκτός από την εξασφάλιση της καθημερινής λειτουργίας, συμπεριλαμβάνονται η περιοδική συντήρηση μηχανών και λογισμικού, οι διορθώσεις ή βελτιώσεις των διαδικασιών λειτουργίας, η αποκατάσταση βλαβών και ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του συστήματος στο πλαίσιο περιορισμένων τεχνολογικών αναβαθμίσεων.

Στο *Διάγραμμα 1*, μεταξύ των άλλων, εμφανίζεται και η *Διαδικασία Αναπαραγωγής του Συστήματος Πληροφοριών* ως επιστροφή από τη Φάση Δ' στη Φάση Α'. Πρόκειται για τη γραφική παράσταση της διαδικασίας αναπαραγωγής που ακολουθεί την απαξίωση κάθε συστήματος πληροφοριών. Η διαδικασία αυτή στοχεύει στην ευρεία αναδιάρθρωση του συστήματος με σκοπό να αντικατασταθεί ο απαξιωμένος εξοπλισμός αλλά και να οργανωθούν νέες σύγχρονες λειτουργικές διαδικασίες (με την έννοια της προσαρμογής στα τεχνολογικά πρότυπα της εποχής).

Όπως είναι γνωστό, οι τεχνολογίες της πληροφορικής εξελίσσονται ραγδαία. Αυτό επιβάλλει τη συνεχή ενημέρωση των αρχειονόμων στις νέες τεχνολογικές δυνατότητες. Η ενημέρωση αυτή διαμορφώνει σταδιακά την ετοιμότητα προσαρμογής των στελεχών των αρχειακών υπηρεσιών στις εξελίξεις της πληροφορικής, που είναι ιδιαίτερα χρήσιμη κατά τη χρονική στιγμή που επέρχονται τεχνολογικές αλλαγές ποιοτικού χαρακτήρα και συνεπώς απαιτούνται αναδιορθώσεις μεγάλης έκτασης.

Στη συνέχεια, πριν να αναφερθούμε στο ειδικότερο ζήτημα της ανάλυσης των συστημάτων ιστορικών πληροφοριών, χρειάζεται να προσεγγίσουμε το ζήτημα της διατήρησης του αρχειακού υλικού σε σχέση με τις

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Ο κύκλος ζωής των Συστημάτων Πληροφοριών



νέες δυνατότητες που προσφέρουν σήμερα οι τεχνολογίες της πληροφορικής.

4. Διατήρηση ιστορικών εγγράφων: συμβατικά και ηλεκτρονικά μέσα

Όπως γνωρίζουμε, μία από τις σοβαρότερες λειτουργίες, που είναι απαραίτητο να εξασφαλίζεται σε ένα σύγχρονο Αρχείο, είναι η διατήρηση των ιστορικών εγγράφων.

Η διατήρηση αυτή αναφέρεται αφενός στη φύλαξη των πρωτότυπων ιστορικών εγγράφων και στην εξασφάλιση κατάλληλων περιβαλλοντικών συνθηκών στα αρχειοστάσια, αφετέρου στη δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας των πρωτότυπων εγγράφων με τη χρήση φυσικών μέσων διαφορετικών από το χαρτί.

Ως σήμερα, η πλέον αποδεκτή τεχνική παραγωγής αντιγράφων ασφαλείας, για αρχειακούς σκοπούς, είναι η μικροφωτογράφιση των ιστορικών εγγράφων. Δηλαδή, η αναπαραγωγή πιστών αντιγράφων της εικόνας των πρωτότυπων εγγράφων, που αποτυπώνονται σε μικροταινίες ή microfiche.

Όμως, είναι επίσης γνωστό, ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις της πληροφορικής αναδεικνύουν με αλματώδη ταχύτητα ένα νέο μέσο διατήρησης αντιγράφων: *την ψηφιακή εικόνα*.

Τα *ψηφιακά έγγραφα* (δηλαδή οι ψηφιακές εικόνες εγγράφων) αποτελούν επίσης πιστά αντίγραφα της εικόνας των πρωτότυπων εγγράφων, με τη διαφορά ότι η αποτύπωσή τους απαιτεί τεχνολογικά περίπλοκα φυσικά

μέσα όπως είναι οι μαγνητικοί και οπτικοί δίσκοι των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Η τεχνολογία των ψηφιακών εγγράφων σε συνδυασμό με τα *συστήματα διαχείρισης σχεσιακών βάσεων δεδομένων* (RDBMS: relational data base management systems), πολλαπλασιάζουν σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητες πρόσβασης και διερεύνησης του αρχειακού υλικού, ενώ διευκολύνουν επίσης και την παραγωγή αντιγράφων του υλικού αυτού διαμέσου ταχύτατων εκτυπώσεων με εκτυπωτές Laser. Οι διευκολύνσεις αυτές αποτελούν την πραγματική πρόκληση που δημιουργούν, για την αρχειονομία, οι εξελίξεις της πληροφορικής.

Οστόσο υπάρχει μια σειρά από ζητήματα που δεν επιτρέπουν την αβασάνιστη αντικατάσταση της μικροφωτογράφισης με την ψηφιοποίηση των ιστορικών εγγράφων.

Τα πλέον σημαντικά γενικά ζητήματα είναι τα εξής:

- *Η εξασφάλιση της πιστότητας των αντιγράφων*

Η εν σειρά φωτογραφική αποτύπωση των ιστορικών εγγράφων εξασφαλίζει την πιστή αντιγραφή της εικόνας των τεκμηρίων ενός ιστορικού αρχείου (πιστότητα της σειράς ταξινόμησης των εγγράφων αλλά και πιστή αναπαραγωγή που περιεχομένου των εγγράφων, χωρίς δυνατότητες επεμβάσεων). Αντίθετα, η ψηφιοποίηση των εγγράφων επιτρέπει και τη διατάραξη της σειράς αλλά και τη φαλκίδευση του περιεχομένου των εγγράφων, διαμέσου επεμβάσεων στις ψηφιακές εικόνες που είναι αδύνατο να διαπιστωθούν εκ των υστέρων.

- *Η απώθηση εξειδικευμένων γνώσεων των*

αρχειονόμων

Η διαχείριση ψηφιακών εγγράφων επιβάλλει την επαγγελματική εξειδίκευση των αρχειονόμων στις αντίστοιχες τεχνολογίες πληροφορικής. Επίσης, επιβάλλεται εργασιακή εγρήγορση υψηλότερων απαιτήσεων, σε σύγκριση με ό,τι χρειάζεται για τη χρήση των συμβατικών συστημάτων διαχείρισης μικροταινιών και microfiche.

• *Η απαίτηση εξειδικευμένων γνώσεων των ερευνητών*

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, με τη συγκρότηση βάσεων δεδομένων ψηφιακών εγγράφων, διευκολύνεται βέβαια σε μεγάλο βαθμό η πρόσβαση των ερευνητών στο αρχειακό υλικό. Όμως, χρειάζεται συγχρόνως οι ερευνητές να διαθέτουν κατάλληλες γνώσεις, για να χειρίζονται με ευκολία συστήματα αναζήτησης πληροφοριών που απαιτούν τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών.

• *Η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στα αρχειακά δεδομένα*

Η τεχνική της μικροφωτογράφισης αποδίδει εικόνες των ιστορικών εγγράφων που διαβάζονται με τεχνολογικά απλά και ευρέως διαδεδομένα μέσα (μηχανήματα ανάγνωσης μικροταινιών). Το γεγονός αυτό εξασφαλίζει ισότητα ευκαιριών πληροφόρησης, καθώς επιτρέπει πρακτικά σε κάθε ενδιαφερόμενο –ανεξάρτητα από το εάν διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις ή όχι– να έχει πρόσβαση στα ιστορικά αρχεία.

Εκτός από τα παραπάνω γενικά ζητήματα, η επιλογή μεταξύ μικροφωτογράφισης και ψηφιοποίησης ιστορικών εγγράφων, αντιμετωπίζει και μια σειρά καθαρά τεχνικών ζητημάτων που συνοψίζονται στα εξής:

• *Το κριτήριο της δοκιμασμένης στο χρόνο τεχνολογίας*

Οι μικροταινίες –ως φυσικό μέσο– έχουν χρόνο ζωής περίπου 100 ετών. Έτσι, οι μικροταινίες, αν εξασφαλίζεται η ορθή συντήρησή τους και η περιοδική αναπαραγωγή τους, αποτελούν ουσιαστικά ένα φυσικό μέσο σίγουρης

μακροχρόνιας διατήρησης αντιγράφων ασφαλείας του αρχειακού υλικού. Αντίθετα, μέχρι στιγμής, οι οπτικοί δίσκοι έχουν αναμενόμενο χρόνο ζωής που δεν ξεπερνάει τα 15 έτη¹.

• *Η εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας*

Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται σήμερα, για την παραγωγή και τη διαχείριση ψηφιακών εγγράφων, υπόκειται σε ταχύτατη τεχνολογική απαξίωση. Έτσι είναι αρκετά ισχυρή η πιθανότητα, ένα ψηφιακό αρχείο, που συγκροτείται με τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα, να χρειαστεί στο άμεσο μέλλον σημαντική εργασία μετατροπών για να επιτευχθεί η αναβάθμισή του και η προσαρμογή του σε νέα τεχνολογικά πρότυπα.

• *Η ποιότητα της εικόνας των αντιγράφων*

Με τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα η μέγιστη δυνατότητα ανάλυσης που επιτυγχάνεται στις ψηφιακές εικόνες εγγράφων είναι της τάξης των 200–400 dpi². Αντίθετα η μικροφωτογράφιση (με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιείται σύγχρονος εξοπλισμός και τηρούνται οι ορθοί κανόνες εργασίας) επιτυγχάνει αναλύσεις της τάξης των 600dpi και άνω.

• *Η δυνατότητα διάθεσης αντιγράφων του αρχειακού υλικού*

Οι ψηφιακές εικόνες των ιστορικών εγγράφων μπορούν να διατίθενται πλέον σχετικά εύκολα διαμέσου διεθνών δικτύων υπολογιστών. Επίσης, μπορούν να διατίθενται με τη μορφή ηλεκτρονικών εκδόσεων σε CD-ROM. Τα μέσα αυτά διευκολύνουν ιδιαίτερα τη διάδοση του αρχειακού υλικού σε ευρύτερες γεωγραφικές περιφέρειες (ακόμη και στο διεθνή χώρο). Επίσης, επιτρέπουν στους ερευνητές, που διαθέτουν μικροϋπολογιστές, να έχουν πρόσβαση σε μεγάλες ποσότητες αρχειακού υλικού, ενώ βρίσκονται συγχρόνως στο δικό τους χώρο εργασίας³. Έτσι η τεχνολογία των ψηφιακών εγγράφων διευκολύνει σημαντικά την ευρύτερη διάδοση των ιστορικών τεκμηρίων, ενώ παράλληλα δημιουργεί προϋποθέσεις για την αποσυμφόρηση των ιστορικών Αρχείων (στις περιπτώσεις που χρειάζεται να

¹ Ωστόσο αν ληφθεί υπόψη ότι η τεχνολογία των οπτικών δίσκων εξελίσσεται ταχύτατα. Έτσι θεωρείται σίγουρο ότι στο άμεσο μέλλον θα προσφέρονται οπτικοί δίσκοι με μεγαλύτερη χρονική διάρκεια ζωής και σημαντικά βελτιωμένη ανθεκτικότητα.

² dpi (dots per inch): Μονάδα μέτρησης της ανάλυσης των φωτογραφικών και ψηφιακών εικόνων που μετράει την ποιότητα αναπαραγωγής της εικόνας του πρωτότυπου. Οι μεγαλύτερες αναλύσεις επιτρέπουν την επίτευξη καλύτερης ποιότητας αντιγράφων. Ας σημειωθεί ότι σε αναλύσεις ψηφιακών εγγράφων της τάξης των 200 dpi είναι πολύ πιθανό ότι οι μικροί τυπογραφικοί χαρακτήρες (για παράδειγμα όρι) δεν διαβάζονται. Ας σημειωθεί ότι η σημερινή τεχνολογία παραγωγής ψηφιακών εικόνων επιτρέπει αναλύσεις που φτάνουν τα 2400dpi. Ωστόσο οι αναλύσεις αυτές απαιτούν πολύ μεγάλη χωρητικότητα μαγνητικών μέσων, γεγονός που τις καθιστά ανεφάρμοστες στην περίπτωση των ιστορικών αρχείων όπου –κιτά κανόνα– απαιτείται η ψηφιοποίηση εκατομμυρίων σελίδων εγγράφων.

³ Η εκχώρηση της χρήσης αντιγράφων αρχειακού υλικού που αποτυπώνονται σε CD-ROM, γίνεται συνήθως έναντι ορισμένου χρηματικού τιμήματος και με άδεια περιορισμένης χρήσης για προσωπική εργασία. Οποιοδήποτε απαγορεύονται οι αντιγραφές που γίνονται με σκοπό την έκδοση ή τη διάθεση του αρχειακού υλικού σε δίκτυα υπολογιστών, χωρίς την άδεια της Αρχειακής Υπηρεσίας.

εξυπηρετείται καθημερινά μεγάλος αριθμός ερευνητών).

• *Τα μεγέθη των ιστορικών εγγράφων, οι δυνατότητες ψηφιοποίησης και η χρήση υβριδικών συστημάτων*

Όπως είναι γνωστό το υλικό των Ιστορικών Αρχείων παρουσιάζει συνήθως μεγάλη ποικιλία μεγεθών και ποιοτήτων χαρτιού. Τα ιστορικά έγγραφα εμφανίζουν ποικιλία διαστάσεων που κυμαίνεται από μεγέθη μικρότερα της σελίδας μεγέθους Α4 έως και μεγαλύτερα της σελίδας Α3. Επιπλέον τα ιστορικά έγγραφα είναι απαραίτητο να αποτυπώνονται σύμφωνα με τη σειρά που εμφανίζονται στη δομή ταξινόμησης του Αρχείου. Αυτό σημαίνει ότι το μέσο αποτύπωσης πρέπει να έχει δυνατότητες χειρισμού όλων των μεγεθών σελίδων ανεξάρτητα από τη σειρά που εμφανίζονται. Ο περιορισμός αυτός -στο πλαίσιο συστημάτων παραγωγής ψηφιακών εγγράφων- καθιστά αδύνατη τη χρήση *επίπεδων σαρωτών* (flat-bed scanners), καθώς οι σαρωτές αυτοί φτάνουν ως το μέγεθος Α3. Επίσης, αποκλείονται τελείως και οι *σαρωτές τυμπάνου* (drum scanners) γιατί η ευαισθησία και η -κατά κανόνα- κακή ποιότητα των ιστορικών εγγράφων δεν επιτρέπει τη διοδό τους μέσα από μηχανισμούς αυτόματης τροφοδοσίας που βασίζονται στην τριβή. Πρέπει επίσης να προστεθεί ότι τα μέσα σάρωσης που αναφέρονται παραπάνω είναι πρακτικά αδύνατο να χρησιμοποιηθούν για τη σάρωση βιβλίων ή σταχωμένων εγγράφων. Έτσι ως μόνο μέσο σάρωσης του υλικού των Ιστορικών Αρχείων (που διαχειρίζονται μεγάλη ποικιλία μεγεθών εγγράφων), απομένουν οι *σαρωτές βιβλίων* (book scanners). Ωστόσο η εργασία σάρωσης με σαρωτές βιβλίων, όσον αφορά το μηχανικό μέρος, είναι απολύτως όμοια με την εργασία μικροφωτογράφησης. Για το λόγο αυτό, μια εφικτή εναλλακτική λύση είναι η χρησιμοποίηση *υβριδικών συστημάτων*. Στα συστήματα αυτά τα ιστορικά έγγραφα μικροφωτογραφούνται με συμβατικές τεχνικές και στη συνέχεια ψηφιοποιούνται διαμέσου ειδικών *σαρωτών μικροταινιών και microfiche* (film scanners). Η μέθοδος αυτή παρουσιάζει πλεονεκτήματα για τα Ιστορικά Αρχεία αφενός διατηρεί τις εικόνες των εγγράφων σε μικροφίλμ (με όλα τα πλεονεκτήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω) και αφετέρου επιτρέπει την ταυτόχρονη παραγωγή ψηφιακών εικόνων για την εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών διάδοσης και έρευνας του αρχειακού υλικού. Στα πλεονεκτήματα αυτά πρέπει επίσης να προστεθεί ότι στα υβριδικά συστήματα παραγωγής και διαχείρισης εικόνων, η ύπαρξη του αρχείου των μικροταινιών παρέχει

μεγαλύτερη ευελιξία για την αντιμετώπιση μελλοντικών τεχνολογικών αλλαγών στην ψηφιακή τεχνολογία ή τυχαίων καταστροφών στα ψηφιακά αρχεία (οι μικροταινίες μπορούν σε τελευταία ανάλυση να ψηφιοποιηθούν οποτεδήποτε επιβάλλεται).

Με βάση τα προηγούμενα, η εισήγηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το σημερινό επίπεδο των τεχνολογιών πληροφορικής παρέχει σημαντικές δυνατότητες διαχείρισης και διάδοσης του αρχειακού υλικού. Η χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων αυτών συμβάλλει ουσιαστικά στην καλύτερη οργάνωση των Ιστορικών Αρχείων και συνεπώς παρέχει καλύτερες υπηρεσίες υποδομής για την ανάπτυξη και την πρόοδο των ιστορικών γνώσεων. Ωστόσο η έντονα μεταβατική διάσταση των τεχνολογιών πληροφορικής, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η εφαρμογή των τεχνολογιών αυτών, στον τομέα της διατήρησης των ιστορικών εγγράφων, δεν εξασφαλίζει πλήρως τους βασικούς αρχειονομικούς κανόνες, επιβάλλει -κατά την άποψη του εισηγητή- τη χρησιμοποίηση των υβριδικών συστημάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Με βάση το συμπέρασμα αυτό προχωρώ στη συνέχεια στη γενική περιγραφή του παραδείγματος του Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε.

5. Η ανάλυση του Συστήματος Πληροφοριών του Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε.

Η *Ανάλυση Συστημάτων Πληροφοριών*, όπως αναφέρθηκε ήδη, πρέπει να προηγείται απαραίτητα πριν από κάθε απόπειρα εφαρμογής οποιουδήποτε έργου πληροφορικής, ανεξάρτητα από το μέγεθος του. Δεν είναι υπερβολικό να ισχυριστεί κανείς ότι ακόμη και η προμήθεια ενός προσωπικού μικροϋπολογιστή μπορεί να καταλήξει σε αποτυχία, αν δεν προηγηθεί η συστηματική ανάλυση των αναγκών που προκαλούν την αγορά του.

Ως τμήμα του γνωστικού πεδίου της πληροφορικής, η Ανάλυση Συστημάτων Πληροφοριών εντάσσεται σε ένα διακριτό μεθοδολογικό πλαίσιο που περιλαμβάνει συγκεκριμένες τεχνικές ανάλυσης⁴.

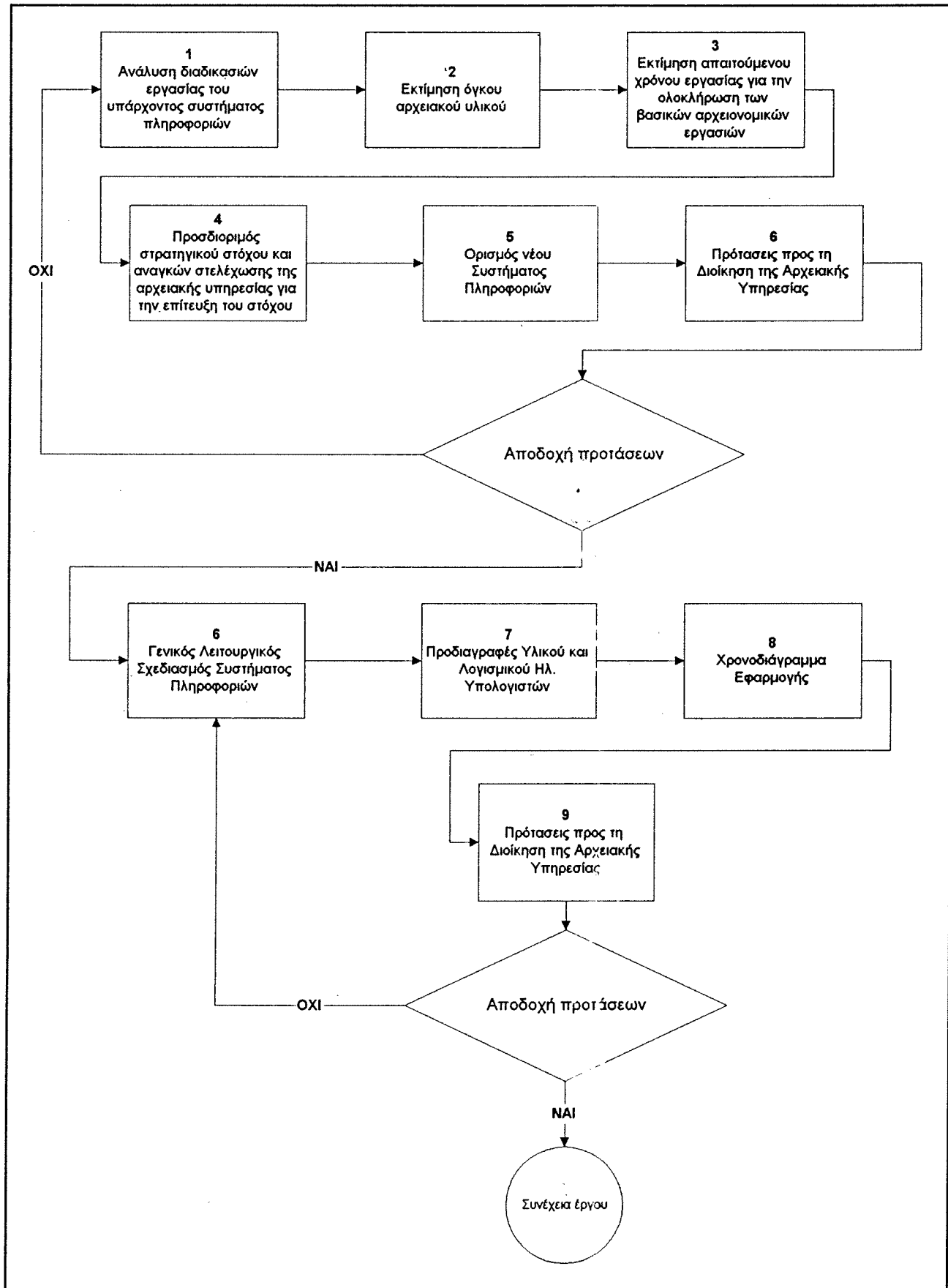
Στο πλαίσιο της προκειμένης εισήγησης περιορίζομαι σε μια γενική περιγραφή των διαδικασιών της Ανάλυσης Συστημάτων, όπως είναι δυνατό να εφαρμοστεί στην περίπτωση των ιστορικών αρχείων (Διάγραμμα 2, σελ.23).

Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιώ το παράδειγμα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος⁵.

4 Ως εισαγωγικά εγχειρίδια βλ.: Richard M. Kesner, *Information Systems. A Strategic Approach to Planning and Implementation*, American Library Association, Σικάγο και Λονδίνο 1988. Perry Edwards, *Systems Analysis and Design*, McGraw-Hill, International Editions 1993.

5 Τα στοιχεία που παρατίθενται στη συνέχεια προέρχονται από την εργασία Γιώργος Ν. Μητροφάνης, *Μελέτη Ανάλυσης Συστήματος Πληροφοριών Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε.*, Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Υποδιεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων, Τμήμα Ιστορικού Αρχείου, Αθήνα 1996 (δακτυλογραφημένο).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ2: Γενικό διάγραμμα εργασιών Ανάλυσης Συστημάτων Ιστορικών Πληροφοριών



Όπως είναι γνωστό το Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε (ΙΑ/ΕΤΕ) λειτουργεί από το 1977 με σκοπό τη διαφύλαξη των ιστορικών τεκμηρίων της Εθνικής Τράπεζας και τη διάθεση των τεκμηρίων αυτών στην ιστορική έρευνα.

Μέχρι στιγμής, στο ΙΑ/ΕΤΕ εκτελούνται με συμβατικά μέσα οι εξής βασικές αρχειονομικές εργασίες: υποδοχή, αξιολόγηση και εκκαθάριση αρχειακού υλικού, ταξινόμηση και μικροφωτογράφιση αρχειακού υλικού, σύνταξη γενικού και αναλυτικών ευρετηρίων.

Η μελέτη ανάλυσης του Συστήματος Πληροφοριών του ΙΑ/ΕΤΕ πραγματοποιήθηκε πρόσφατα (πρώτο εξάμηνο 1996), με σκοπό να συνταχθεί το γενικό σχέδιο επενδύσεων και δράσεων που απαιτούνται για να συγκροτηθεί ένα σύστημα μηχανογραφικής υποστήριξης των βασικών αρχειονομικών εργασιών και της εξυπηρέτησης των ερευνητών του Αρχείου.

Η εργασία της ανάλυσης ακολούθησε το γενικό σχήμα των διαδικασιών που εμφανίζονται στο *Διάγραμμα 2* και, μεταξύ των άλλων, κατέληξε στα ακόλουθα.

5.1 Όγκος αρχειακού υλικού και στελέχωση ΙΑ/ΕΤΕ

Ο όγκος του αρχειακού υλικού που βρίσκεται σήμερα στη δικαιοδοσία του ΙΑ/ΕΤΕ (ιστορικά τεκμήρια περιόδου 1841-1953), εκτιμάται ότι ανέρχεται συνολικά σε 19.151.100 σελίδες λυτών εγγράφων και βιβλίων.

Ο συνολικός όγκος του αρχειακού υλικού που δεν έχει ακόμη ταξινομηθεί και μικροφωτογραφηθεί, εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 14.730.000 σελίδες λυτών εγγράφων και βιβλίων.

Η πραγματοποίηση της ταξινόμησης και της μικροφωτογράφισης του υλικού αυτού απαιτεί συνολικά 192 ανθρωποέτη εργασίας, 32 ανθρωποέτη εργασίας ενός φωτογράφου και 160 ανθρωποέτη εργασίας ενός αρχειονόμου.

Με την υπόθεση ότι οι εργασίες ταξινόμησης και μικροφωτογράφισης πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί το αργότερο εντός 15 ετών και με βάση την εκτίμηση ότι η αναλογία μεταξύ χρόνου εργασίας ταξινόμησης και χρόνου εργασίας μικροφωτογράφισης είναι 5:1, υπολογίζεται ότι απαιτούνται για τη διεκπεραίωση των βασικών αρχειονομικών εργασιών⁶: Παρχειονόμοι (βασικών αρχειονομικών εργασιών), 2 αρχειονόμοι (εξειδικευμένοι στην ψηφιοποίηση εγγράφων) και 2 φωτογράφοι.

Στο προσωπικό αυτό πρέπει να προστεθούν ακόμη 4 αρχειονόμοι αυξημένων προσόντων (με πολυετή προϋπηρεσία σε τραπεζικά αρχεία, ερευνητική εμπειρία,

δημοσιεύσεις κτλ.) που θα απασχοληθούν κυρίως σε ειδικές αρχειονομικές έρευνες, στην προετοιμασία υλικού για ιστορικές εκδόσεις (συμβατικές και ηλεκτρονικές) και στην προετοιμασία εκθέσεων ή εκδηλώσεων προβολής της ιστορίας και του πολιτισμικού έργου της Τράπεζας.

Με βάση τα παραπάνω, το σημερινό προσωπικό του Ιστορικού Αρχείου πρέπει να αυξηθεί κατά 10 άτομα. Δηλαδή να φτάσει συνολικά, με τον Προϊστάμενο του Τμήματος και το βοηθητικό προσωπικό, τα 26 άτομα.

5.2 Ορισμός του Συστήματος Πληροφοριών

Ως *Σύστημα Πληροφοριών Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε* (στο εξής *Σύστημα Πληροφοριών*) ορίζεται το σύστημα λογισμικού και υλικού ηλεκτρονικών υπολογιστών που εξυπηρετεί:

- Τις αρχειονομικές εργασίες
- Τη διαχείριση της βιβλιοθήκης
- Τις εργασίες πληροφόρησης των ερευνητών
- Την υποστήριξη του Προγράμματος Ερευνών της Επιτροπής Ιστορίας
- Τη διοικητική υποστήριξη της λειτουργίας του Ιστορικού Αρχείου
- Την ηλεκτρονική έκδοση ιστορικών τεκμηρίων (CD και πολυμέσα)
- Τις επικοινωνίες με συναφή ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα διαμέσου εθνικών και διεθνών δικτύων υπολογιστών.

Οι λειτουργίες που αναφέρονται παραπάνω κατανέμονται στα εξής υποσυστήματα:

Υποσύστημα Πληροφοριών Ο1: Αρχειονομικές Βάσεις Δεδομένων

Υποσύστημα Πληροφοριών Ο2: Εξειδικευμένα Συστήματα Ιστορικών Πληροφοριών

Υποσύστημα Πληροφοριών Ο3: Βιβλιοθήκη

Υποσύστημα Πληροφοριών Ο4: Μηχανογραφική στήριξη προγραμμάτων Επιτροπής Ιστορίας

Υποσύστημα Πληροφοριών Ο5: Μηχανογραφική διεκπεραίωση διοικητικών θεμάτων

Υποσύστημα Πληροφοριών Ο6: Επικοινωνίες

5.3 Γενικός Λειτουργικός Σχεδιασμός

Στο πλαίσιο αυτής της εισήγησης, αναφέρονται ειδικότερα στο γενικό λειτουργικό σχεδιασμό του Υποσυστήματος Πληροφοριών Ο1 (ΥΠΟΙ).

⁶ Ας σημειωθεί ότι η αναλογία 5:1 δεν αποτελεί παράμετρο γενικής ισχύος, αλλά εκτίμηση που προκύπτει από τη συγκεκριμένη εργασιακή εμπειρία του ΙΑ/ΕΤΕ.

Το ΥΠΟΙ αποτελεί τον πυρήνα του Συστήματος Πληροφοριών, καθώς υποστηρίζει τη μηχανογραφική διεκπεραίωση των βασικών αρχειονομικών εργασιών και την εξυπηρέτηση των ερευνητών του Αρχείου.

Το γενικό σχέδιο ροής εργασιών και δεδομένων του ΥΠΟΙ εμφανίζεται στα Διαγράμματα 3-6 (σελ. 26-29). Η παρατήρηση των διαγραμμάτων αυτών παρέχει τη γενική εικόνα του οργανωτικού σχήματος που εφαρμόζεται στο ΙΑ/ΕΤΕ για την ανάπτυξη του συστήματος πληροφοριών.

Όπως φαίνεται από την παρατήρηση των Διαγραμμάτων 3 και 4, έχει επιλεγεί το υβριδικό σύστημα διατήρησης και ψηφιοποίησης του αρχειακού υλικού. Το σύστημα αυτό, όπως εξηγείται και παραπάνω, βασίζεται στη μικροφωτογράφιση και στην παραγωγή ψηφιακών εικόνων από τις μικροταινίες.

Η επιλογή του υβριδικού συστήματος βασίστηκε στο γεγονός ότι τα μεγέθη των σελίδων του αρχειακού υλικού, που βρίσκονται στο ΙΑ/ΕΤΕ, κατανέμονται ως εξής: 46% έως Α4, 45% μεταξύ Α4 και Α3, 9% μεγαλύτερα του Α3.

Ένα άλλο σημείο, που χρειάζεται να αναφερθεί εδώ, είναι ότι οι αρχειονομικές βάσεις δεδομένων σχεδιάζονται με βάση το *Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής* (του *Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων*) και τις ειδικότερες ανάγκες του ΙΑ/ΕΤΕ⁷.

Επίσης, αξιωματικά ιδιαίτερα ότι η μηχανοργάνωση των αρχειονομικών εργασιών αλλάζει ουσιαστικά τη μέθοδο σύνταξης του *Γενικού Ευρετηρίου* στα εξής σημεία:

Δεν υπάρχει η ανάγκη απασχόλησης ειδικευμένου προσωπικού για τη σύνταξη του Γενικού Ευρετηρίου, γιατί αυτό αποτελεί πλέον ένα από τα σύνολα πληροφοριών που παρέχουν αυτόματα οι αρχειονομικές βάσεις δεδομένων.

Η αναθεώρηση του Γενικού Ευρετηρίου είναι συνεχής, με την έννοια ότι οι καθημερινές αλλαγές των βάσεων δεδομένων -που αποτυπώνουν την πρόοδο των ταξινομικών εργασιών- είναι άμεσα διαθέσιμες.

Η μηχανογραφική διεκπεραίωση των αρχειονομικών εργασιών και η αυτόματη παραγωγή του Γενικού Ευρετηρίου βελτιώνουν σημαντικά την εγκυρότητα του περιεχομένου του, καθώς καταργείται πλέον το στάδιο χειρονακτικής συγκρότησης του Ευρετηρίου και συνεπώς αποφεύγονται τα λάθη που συμβαίνουν συνήθως σ' αυτό το στάδιο.

Η έκδοση του Γενικού Ευρετηρίου μπορεί πλέον να γίνεται και σε ηλεκτρονική μορφή (CD-ROM), πράγμα που συντελεί στη βελτίωση της χρηστικότητάς του αλλά και

στην εξοικονόμηση πόρων.

5.4. Βασικές αρχές για την επιλογή λογισμικού και υλικού μικροϋπολογιστών

Δεδομένου ότι -όπως αναφέρθηκε παραπάνω- το Σύστημα Πληροφοριών του ΙΑ/ΕΤΕ συμπεριλαμβάνει και διαχείριση βάσεων δεδομένων ψηφιακών εγγράφων, οι απαιτήσεις για μαγνητικά μέσα, μνήμη και ταχύτητες επεξεργασίας των μικροϋπολογιστών είναι αυξημένες. Ωστόσο λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι η τεχνολογία ψηφιοποίησης εγγράφων βρίσκεται σε αλματώδη εξέλιξη. Για το λόγο αυτό υιοθετείται η άποψη ότι, στην παρούσα φάση, ο σχεδιασμός του συστήματος πρέπει να κρατηθεί στα χαμηλότερο δυνατό επίπεδο δυναμικότητας.

Ως χαμηλότερο επίπεδο δυναμικότητας θεωρείται εκείνο που παρέχει τη δυνατότητα διαχείρισης (on-line) της ελάχιστης δυνατής -από αρχειονομική άποψη- βασικής ενότητας ψηφιακών εγγράφων. Το μέγεθος της ενότητας αυτής -στην περίπτωση του ΙΑ/ΕΤΕ- θεωρείται ότι ισούται προς το μέγεθος της μεγαλύτερης υποσειράς ταξινόμησης του αρχειακού υλικού, που ανέρχεται -σύμφωνα με τα αποτελέσματα των σχετικών στατιστικών διερευνήσεων του συνόλου των υποσειρών- σε 500.000 ισοδύναμες σελίδες Α4.

Με βάση τα προηγούμενα, η επιλογή λογισμικού και υλικού για τη συγκρότηση του Συστήματος Πληροφοριών γίνεται στο πλαίσιο των ακόλουθων γενικών αρχών:

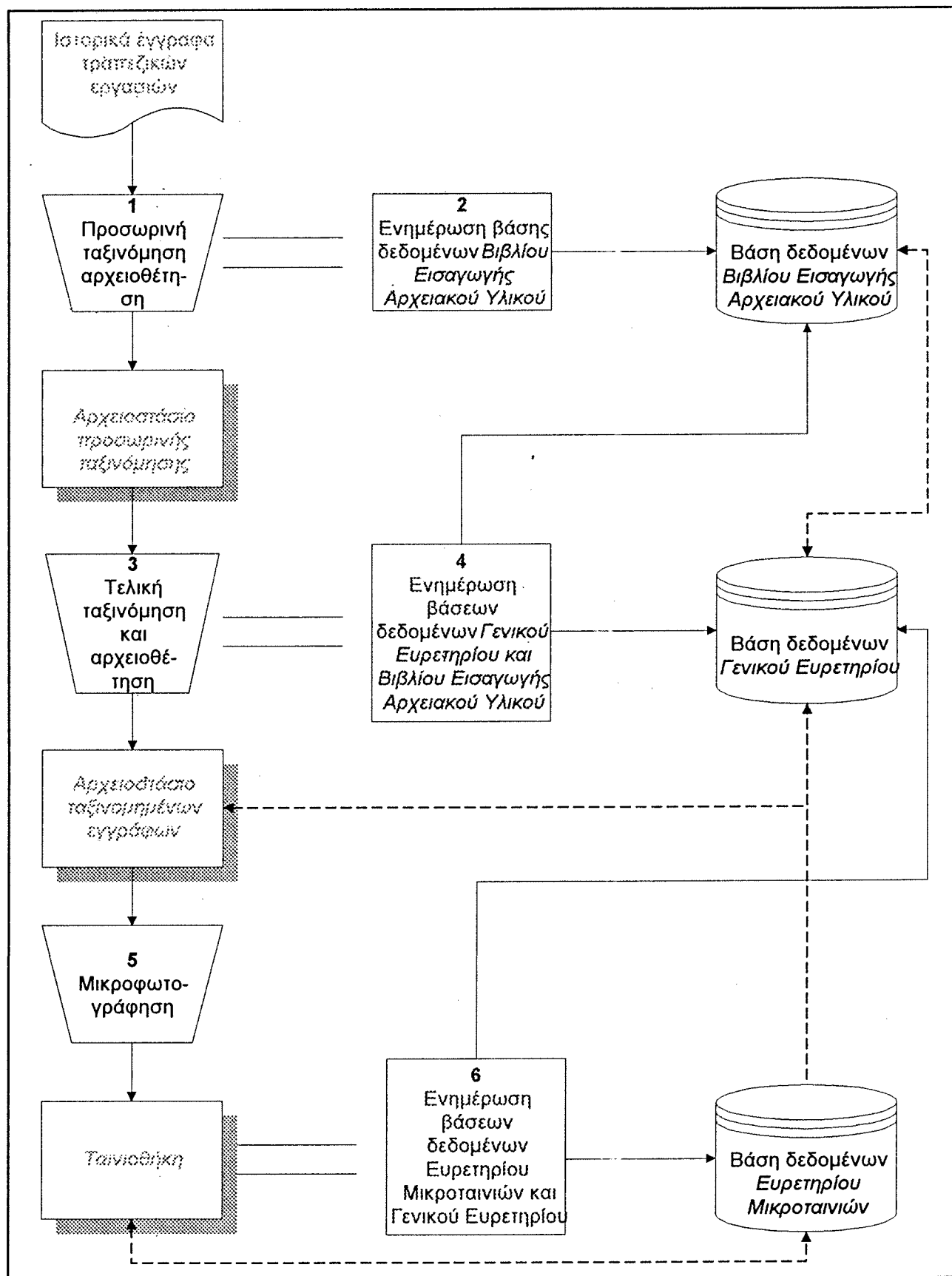
- Η συγκρότηση του Συστήματος Πληροφοριών πρέπει να βασιστεί σε λογισμικό και υλικό που διαθέτει τα πλέον σύγχρονα και δοκιμασμένα τεχνολογικά χαρακτηριστικά. Αυτό σημαίνει ότι η εκκίνηση της μηχανοργάνωσης του ΙΑ/ΕΤΕ τοποθετείται στην τεχνολογία ιαχμής και συνεπώς οι πάγιες επενδύσεις αλλά και οι επενδύσεις για την εκπαίδευση του προσωπικού έχουν το μεγαλύτερο δυνατό χρονικό περιθώριο τεχνολογικής απαξίωσης. Έτσι αφενός εξασφαλίζονται ευνοϊκές πρωταρχικές συνθήκες για τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των επενδύσεων και αφετέρου παρέχονται οι καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις για την παρακολούθηση των μελλοντικών τεχνολογικών εξελίξεων.

- Το λογισμικό πρέπει να είναι φιλικό προς τους χρήστες και να παρέχει δυνατότητες που να επιτρέπουν: αφενός την επεξεργασία πολυτονικών και «πολυγλωσσικών» κειμένων, αφετέρου τη διαχείριση ηλεκτρονικών εγγράφων και πολυμέσων.

- Το υλικό των μικροϋπολογιστών πρέπει να

⁷ Για το πρότυπο αυτό βλ. *Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής (Γενικό). Οριστική έκδοση, Οκτώβριος 1994* (μετφρ. Χριστίνα Βάρδα, Νίκος Ε. Καραπιδάκης), Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, Αθήνα 1995.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Ροή εργασιών και δεδομένων για την ταξινόμηση και τη μικροφωτογράφιση του αρχειακού υλικού και τη συγκρότηση του Γενικού Ευρετηρίου στο ΙΑ/ΕΤΕ



παράγεται από ηγετικές επιχειρήσεις του κλάδου, να διαθέτει κατάλληλες προδιαγραφές για τη χρήση λογισμικού των προδιαγραφών που αναφέρονται παραπάνω και να διαθέτει επίσης δυνατότητες αναβαθμίσεων για την παρακολούθηση των τεχνολογικών αλλαγών που προβλέπονται στο άμεσο μέλλον.

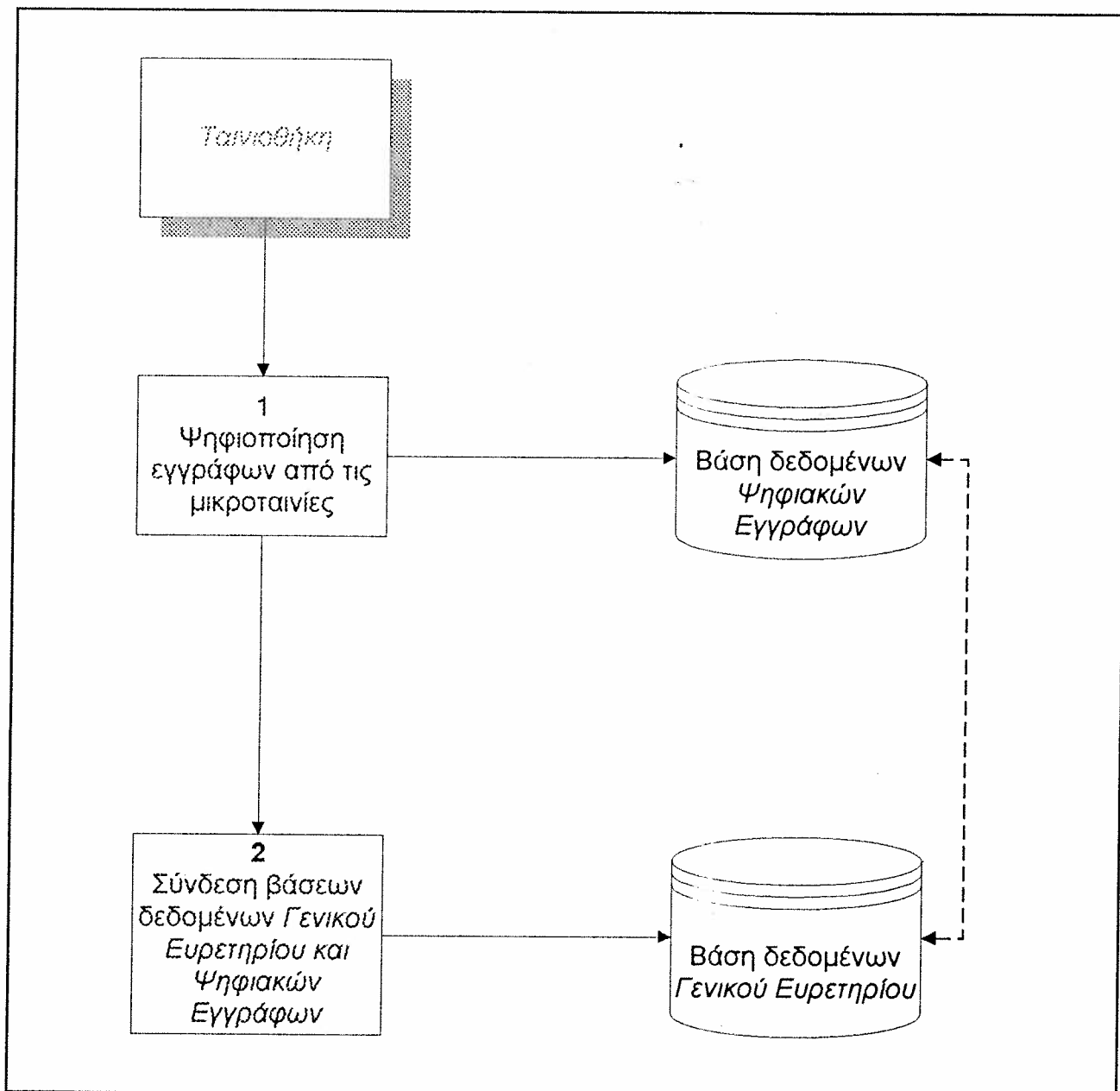
Με βάση τα προηγούμενα στο ΙΑ/ΕΤΕ συγκροτείται, αυτή την περίοδο, ένα δίκτυο μικροϋπολογιστών που διαθέτει δυνατότητες παραγωγής και απομνημόνευσης ψηφιακών εγγράφων σε οπτικούς δίσκους. Το λογισμικό του δικτύου βασίζεται στα MS Windows NT. Ενώ, για τη

διαχείριση των βάσεων δεδομένων ψηφιακών εγγράφων χρησιμοποιείται το ειδικό λογισμικό Watermark Image Server σε συνδυασμό με το σύστημα διαχείρισης σχεσιακών βάσεων δεδομένων MS SQL Server.

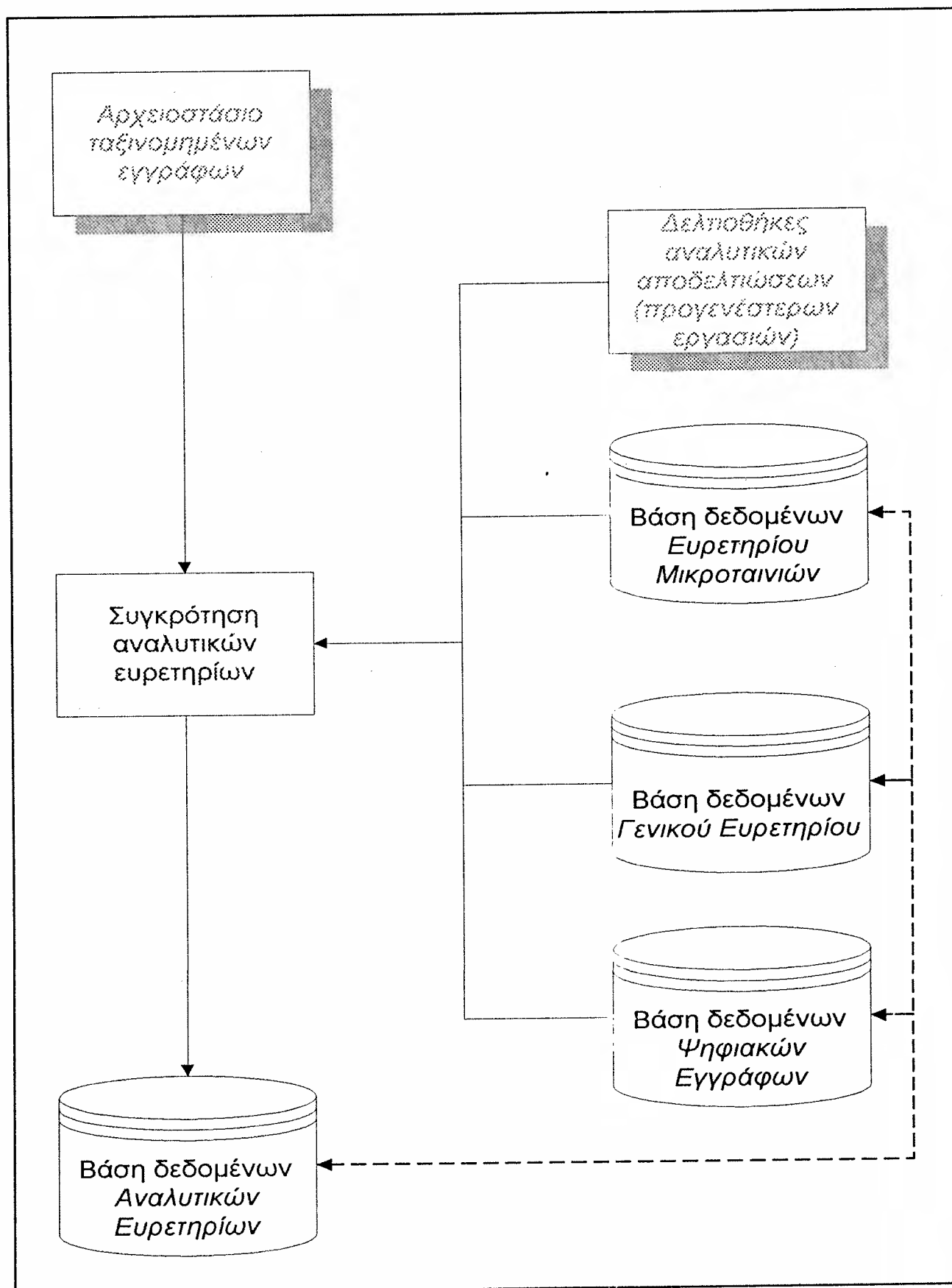
Η δυναμικότητα του συστήματος αυτού εκτιμάται ότι επαρκεί για την υποστήριξη των αρχειονομικών εργασιών, την εξυπηρέτηση των ερευνητών και τη διαχείριση των βάσεων δεδομένων που θα συγκροτηθούν στο ΙΑ/ΕΤΕ κατά την επόμενη πενταετία.

Γιώργος Ν. Μητροφάνης

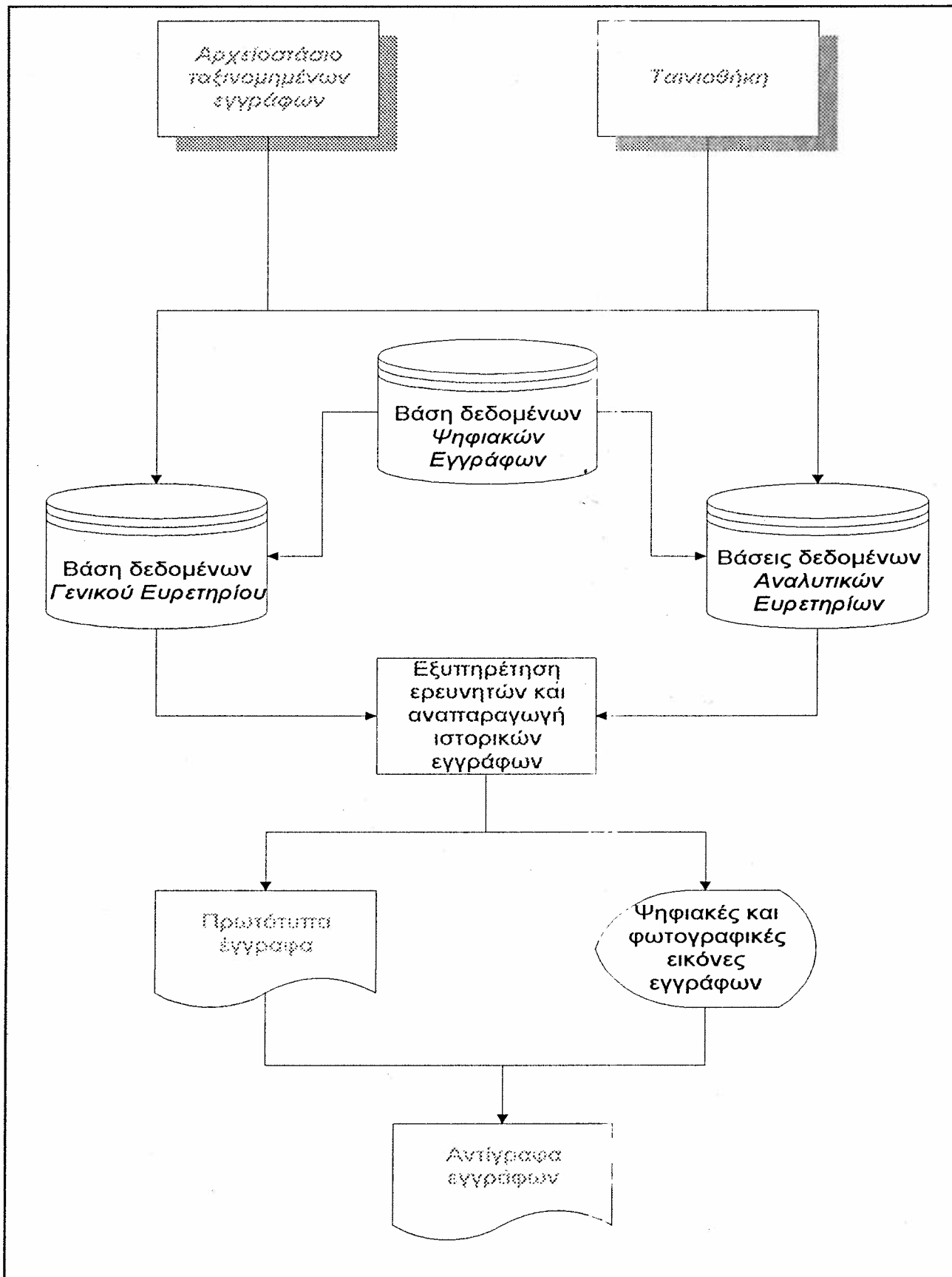
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ4: Ροή εργασιών και δεδομένων για την ψηφιοποίηση εγγράφων στο ΙΑ/ΕΤΕ



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ5: Ροή εργασιών και δεδομένων για τη συγκρότηση των Αναλυτικών Ευρετηρίων στο ΙΑ/ΕΤΕ



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Ροή εργασιών και δεδομένων για την εξυπηρέτηση ερευνητών για την αναζήτηση και αναπαραγωγή αρχειακών δεδομένων στο ΙΑ/ΕΤΕ



ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ



献给第十三届国际档案大会

Το χρονικό του Πεκίνου

**“ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ:
απολογισμός και προοπτικές”
XIII Διεθνές Συνέδριο Αρχείων
Πεκίνο, 2-7 Σεπτεμβρίου 1996**

*«Ένα εκατομμύριο Κινέζοι αρχειονόμοι
καλωσορίζουν τους συναδέλφους τους»*

Wang Gang

Διευθυντής των Κεντρικών Κρατικών
Αρχείων της Κίνας

Από τις 2 μέχρι τις 7 Σεπτεμβρίου μια επταμελής (η μεγαλύτερη μέχρι σήμερα ελληνική) αντιπροσωπεία, με επικεφαλής τους εκπρόσωπους των ΓΑΚ και της Αρχειακής Εταιρείας, είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει τις εργασίες του 13ου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων. Το συνέδριο αυτό πραγματοποιείται κάθε τέσσερα χρόνια από το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι ήταν η πρώτη φορά που η κορυφαία εκδήλωση του αρχειακού κόσμου οργανώθηκε σε χώρα εκτός της Ευρώπης, όπου έχουν γίνει ήδη 10 συνέδρια, και της Β. Αμερικής, όπου έχουν λάβει χώρα δύο συνέδρια, μεταξύ των οποίων και το συνέδριο του 1992 στο Μόντρεαλ. Επίσης ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία του θεσμού που το Διεθνές Συνέδριο Αρχείων (ΔΣΑ) συνέπεσε με το 62ο ετήσιο συνέδριο της IFLA (International Federation of Library Associations), το οποίο έλαβε χώρα στο Πεκίνο από 25 μέχρι 31 Αυγούστου και έδωσε την ευκαιρία στους επαγγελματίες των δύο συναφών κλάδων να ανταλλάξουν εμπειρίες και απόψεις. (Βλέπε κείμενο παρακάτω *IFLA-CIA, Η πλατφόρμα του Πεκίνου*).

Το συνέδριο στέφθηκε με μεγάλη επιστημονική, οργανωτική και “πολιτική” επιτυχία. Η σημασία που απέδωσαν οι Κινέζοι σ’αυτή τη διοργάνωση γινόταν αντιληπτή από την πρώτη στιγμή που οι σύνεδροι κατέφθαναν στο Πεκίνο, καθώς πολλά πανώ αναρτημένα στο αεροδρόμιο, σε δημόσια κτίρια και ξενοδοχεία υποδέχονταν τους αρχειονόμους όλου του κόσμου ενώ αφίσες σε δημόσιους χώρους πρόβαλαν το ΔΣΑ. Το συνέδριο φιλοξενήθηκε στο εντυπωσιακό Συνεδριακό Κέντρο και για την επιτυχή διεκπεραίωσή του εργάστηκαν πολλοί έμμισθοι και ένα πλήθος εθελοντών, που διευκόλυνε τους συνέδρους τόσο στα γραφειοκρατικά ζητήματα όσο και στις ποικίλες συνακόλουθες κοινωνικές εκδηλώσεις. Κορυφαία στιγμή ήταν το απόγευμα της Δευτέρας 2 Σεπτεμβρίου όταν στην κατάμεστη, από 2.600 και πλέον αρχειονόμους εκπροσώπους 130 κρατών, αίθουσα του Διεθνούς Συνεδριακού Κέντρου ο ίδιος ο Κινέζος Πρωθυπουργός Li Peng κήρυξε την έναρξη του Συνεδρίου, υπογραμμίζοντας έτσι το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της κυβέρνησής του για την επιτυχία του.

Ας αναφέρουμε ότι μόνο το 11ο ΔΣΑ του Παρισιού (1988) είχε χαιρετισθεί από τον ηγέτη της χώρας που το φιλοξενούσε. Η παρουσία τότε του Προέδρου Μιτερράν όσο και ο λόγος που εκφώνησε το λάμπρυναν και είχαν άμεσα πολύ θετικές επιπτώσεις για τα γαλλικά αρχεία και τους αρχειονόμους (βλ. Αλ.Κράους: “Μνήμη του μέλλοντος”, εφημ. *Το Βήμα*, 2.10.1988). Η κινέζικη ηγεσία έδειξε σε κάθε ευκαιρία ότι τόσο το Συνέδριο των αρχειονόμων όσο και αυτό των βιβλιοθηκονόμων που προηγήθηκε εντάσσονταν στη γενικότερη πολιτική εκσυγχρονισμού και ανοίγματος προς τη Δύση που έχει ξεκινήσει μετά το θάνατο του Μάο. Έτσι τα μαζικά μέσα ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, τύπος) το πρόβαλαν

ως γεγονός ιδιαίτερης βαρύτητας.

“Το Συνέδριο πραγματοποιείται σε μια χώρα που έχει ιδρύσει τα πρώτα υπέροχα αυτοκρατορικά αρχεία της τον 16ο αιώνα”, μας επεσήμανε ο απερχόμενος πρόεδρος J. P. Wallot, ο οποίος έκλεισε μια εξαιρετικά πετυχημένη θητεία στην ηγεσία του διεθνούς οργανισμού.

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Το τελευταίο Αρχειονομικό Συνέδριο του αιώνα μας δεν μπορούσε παρά να έχει σα θέμα “ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ: απολογισμός και προοπτικές”. Με αυτόν τον τίτλο ο Καναδός M. Swift άνοιξε την Τρίτη 3 Σεπτεμβρίου το αμιγώς επιστημονικό μέρος, συνοψίζοντας τους γενικούς άξονες γύρω από τους οποίους κινήθηκαν οι προβληματισμοί των εισηγητών. Κάτω από αυτό το γενικό πλαίσιο διεξήχθησαν οι τέσσερις κύριες συνεδρίες που έθεσαν τα αντίστοιχα επιμέρους θέματα.

Κάθε συνεδρία ξεκινούσε με μία κεντρική εισήγηση την οποία ακολουθούσαν 3-4 “δευτερεύουσες” εισηγήσεις (εκφωνήθηκαν συνολικά 20). Ήταν προφανής η προσπάθεια των οργανωτών να αντιπροσωπευθεί το μεγαλύτερο δυνατό φάσμα χωρών, τόσο στους ομιλητές όσο και στο προεδρείο της κάθε συνεδρίας. Αντίθετα στο χρόνο των ερωτήσεων και των παρεμβάσεων οι κινέζοι συνάδελφοι είχαν τη σημαντικότερη παρουσία.

Η κύρια εισήγηση της πρώτης ημέρας (3 Σεπτεμβρίου) είχε ως θέμα “Η διεθνής συνεργασία μετά από το Συνέδριο των Βρυξελλών το 1910” (J. van de Broek, Ολλανδία). Οι τέσσερις δευτερεύουσες ομιλίες που ακολούθησαν κάλυψαν τα παρακάτω θέματα

1. Αποστολή των αρχειονόμων: η διαφύλαξη του πολιτισμού και της εθνικής ιδιαιτερότητας - ένα συγκεκριμένο παράδειγμα της Κεντρο-ανατολικής Ευρώπης το 19ο και 20ο αιώνα

2. Συνεργασία Βορρά-Νότου και Νότου-Νότου για την ανάπτυξη των αρχείων.

3. Διεθνής συνεργασία στον τομέα των αρχείων.

4. Συνεργασία σε περίοδο κρίσης - Διεθνής κινητοποίηση για τη διάσωση των αρχείων.

5. Αρχεία διεθνών οργανισμών.

Χάρη στις παραπάνω παρεμβάσεις οι σύνεδροι μπόρεσαν να αποκτήσουν μια συνολική εικόνα της ιστορίας της συνεργασίας αρχειονόμων από διαφορετικές χώρες του κόσμου και ιδιαίτερα για την μετά το 1950 περίοδο, οπότε ιδρύθηκε το ΔΣΑ. Ειδικότερα, μπόρεσαν να αποτιμήσουν τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας και να πληροφορηθούν τις ποικίλες μορφές που κατά καιρούς έλαβε αλλά και να αντιληφθούν, σε παγκόσμια πλέον κλίμακα, τα νέα καθήκοντα και τις πρωτοβουλίες που πρέπει οι αρχειονόμοι και οι αρχειακές υπηρεσίες να

αναλάβουν προκειμένου να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της εποχής μας.

Η κύρια εισήγηση της δεύτερης ημέρας (4 Σεπτεμβρίου), που είχε σαν αντικείμενο “Συνέχεια και αλλαγή στην αρχειακή νομοθεσία, στις αρχειακές υπηρεσίες και την αρχειακή υποδομή” (Wang Dejun, Κίνα) πλαισιώθηκε από τέσσερις δευτερεύουσες ομιλίες με τα ακόλουθα θέματα

1. Από τη μεσαιωνική εμβρίθεια στη διαχείριση της πληροφορίας.

2. Επέκταση της αρχειονομίας έξω από τον παραδοσιακό κυβερνητικό τομέα

3. Εικονικά (“virtual”) αρχεία

4. Λειτουργίες, στόχοι και προτεραιότητες μιας σύγχρονης και επιστημονικής διαχείρισης.

Παρότι το μεγάλο όνομα που αναμενόταν στο 13ο ΔΣΑ, ο εκδότης του περιοδικού Archives and Museum Informatics, D. Bearman, δεν παρέστη τελικά, το κείμενο του “Virtual Archives” προκάλεσε ωστόσο μεγάλη αίσθηση, υπογραμμίζοντας ταυτόχρονα και το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στην παραδοσιακή αρχειονομία και τις νεότερες τάσεις που εκκολάπτονται στην αμερικάνικη ήπειρο.

Η συζήτηση και η διαπραγμάτευση των παραπάνω θεμάτων επέτρεψαν στους συμμετέχοντες να κατανοήσουν την ανάπτυξη στον τομέα της νομοθεσίας, να πληροφορηθούν τα βασικά χαρακτηριστικά της αρχειακής δομής και υποδομής των διαφόρων χωρών, να εκτιμήσουν αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μέσα στο γεωπολιτικό, οικονομικό και πολιτικό τους πλαίσιο και να αντιληφθούν τις διαγραφόμενες κατευθύνσεις που επιβάλλουν οι σύγχρονες τεχνολογίες.

Οι ανακοινώσεις της τρίτης ημέρας (6 Σεπτεμβρίου) περιστράφηκαν γύρω από το ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα “Αλληλεπίδραση μεταξύ αρχειακής θεωρίας και πράξης από την εποχή της δημοσίευσης του ολλανδικού εγχειριδίου”. Ακολούθησαν τέσσερις ανακοινώσεις με τα ακόλουθα θέματα

1. Αποτίμηση της αρχειακής βιβλιογραφίας.

2. Ζητήματα επαγγελματικής ηθικής: η διοίκηση και η επιστήμη είναι αντίπαλες;

3. Η χρήση της προέλευσης: θα παραμείνει πάντα η θεμελιώδης αρχή της αρχειονομίας;

4. Αρχειονομία εθνική και πολιτιστική παράδοση ή διεθνής επιστημονικός κλάδος;

Ήταν αναμφίβολα η πιο ενδιαφέρουσα συνεδρία με κυρίαρχη την εισήγηση του Καναδού T. Cook που προκάλεσε πολλές αντιδράσεις από μέρους των ευρωπαίων αρχειονόμων. Συζητήθηκαν τα κύρια στάδια ανάπτυξης της αρχειακής επιστήμης, τονίστηκε η

κυριαρχία της αρχειακής πρακτικής έναντι της θεωρίας στην εξέλιξη της αρχειονομίας και κυρίως δόθηκε η ευκαιρία στους παρεμβαίνοντες να προβάλουν την εικόνα που έχουν για την αρχειονομία ως επάγγελμα αφενός και ως επιστημονικό κλάδο αφετέρου.

Τέλος, η τελευταία ημέρα του συνεδρίου (7 Σεπτεμβρίου) είχε ως θέμα "Η επίδραση της σύγχρονης τεχνολογίας στα αρχεία και την αρχειακή εργασία". Η κύρια εισήγηση της Γαλλίδας C. Nougaret πλαισιώθηκε από τρεις δευτερεύουσες ομιλίες:

1. Τηλεοπτικές μεταδόσεις: στρατηγικές πρόσκτησης, διαφύλαξης, πρόσβασης και χρήσης.

2. Διεθνής έρευνα αξιολόγηση και διαφύλαξη βάσεων επιστημονικών δεδομένων.

3. Αποκτώντας την άδεια οδήγησης στην ηλεκτρονική λεωφόρο: Επαγγελματική κατάρτιση στην εποχή των διεθνικών δεδομένων.

Η τέταρτη αυτή συνεδρία επέτρεψε στους αρχειονόμους να αντιληφθούν την επίδραση των σύγχρονων τεχνολογιών στα αρχεία και την αρχειακή εργασία και κατέστησε προφανή τα ποικίλα ζητήματα διαχείρισης που θέτουν τα νέα υλικά, όπως τα μαγνητικά υποστρώματα, οι οπτικοί δίσκοι και το μικροφίλμ. Από την άλλη πλευρά εξάρθηκε ο ρόλος που μπορεί να παίξει η πληροφορική και γενικότερα οι σύγχρονες τεχνολογίες τόσο στη διαχείριση των αρχειακών υπηρεσιών όσο και στην προβολή της αρχειακής εργασίας.

"ΑΓΟΡΑ"

Σε μια προσπάθεια να δοθεί η ευκαιρία στους αρχειονόμους όλου του κόσμου για μια επικοινωνία λιγότερο "απρόσωπη" από αυτή των γενικών συνεδριάσεων λειτούργησε στο Πεκίνο (όπως και τέσσερα χρόνια νωρίτερα στο Μόντρεαλ) η "Αγορά". Πρόκειται για ένα μικρό forum το οποίο οργανώθηκε κατά τις μεσημεριανές ώρες σε αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου. Περιλάμβανε ομιλίες στα αγγλικά, γαλλικά και κινέζικα. Αυτό το ευέλικτο σχήμα που έδρασε παράλληλα προς τις γενικές συνεδριάσεις σημείωσε μεγάλη επιτυχία προδιαγράφοντας έτσι την παρουσία του σε μονιμότερη βάση στα προσεχή ΔΣΑ.

Οι ομιλητές εξέθεσαν θέματα όπως:

* Τα νεότερα αρχειακά εγχειρίδια ευνοούν την προσέγγιση των διαφορετικών οπτικών που υπάρχουν για το επάγγελμα του αρχειονόμου ή αντίθετα μας χωρίζουν ακόμα περισσότερο;

* Το ενιαίο ταξινόμικό σύστημα των διοικητικών εγγράφων ενός υπουργείου συστήνεται από τους επιθεωρητές. Ορισμένες κυβερνήσεις εγκαταλείπουν αυτή

την πρακτική μετά από εμπειρία τριάντα χρόνων. Άλλες την υιοθέτησαν πρόσφατα και την ακολουθούν με ικανοποίηση. Ποιά είναι λοιπόν τα πλεονεκτήματα, οι συνθήκες, τα εμπόδια και τα όρια του ενιαίου ταξινόμικού συστήματος;

* Μεταξύ των χαρακτηριστικών των νεότερων κτιρίων αρχείων ποιά ξεχωρίζουν ως πιο νεωτεριστικά, ενδιαφέροντα, επωφελή και πρακτικά;

* Οι βάσεις αρχειακών δεδομένων και οι "λεωφόροι πληροφοριών". Ποιός είναι επικεφαλής, προς ποιά κατεύθυνση και σε ποιά τιμή;

* Με ποιά τρόπο τα αρχεία έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη της μαζικής κουλτούρας και πώς μπορούν να συμβάλουν ακόμα περισσότερο;

* Η Νότιος Αφρική έζησε τα τελευταία δέκα χρόνια συγκλονιστικές ιστορικές αλλαγές. Ποιές είναι οι αρχειακές προοπτικές σ' αυτό το νέο νοτιο-αφρικανικό τοπίο;

* Ποιές είναι οι κύριες δραστηριότητες του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων;

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Στο περιθώριο του Συνεδρίου οργανώθηκε μια σειρά από εκθέσεις γύρω από ποικίλους θεματικούς άξονες. Οι διοργανωτές είχαν ετοιμάσει μια έκθεση για την εξέλιξη και τα επιτεύγματα της κινέζικης αρχειονομίας. Πάνω από 30 αρχειακές υπηρεσίες εθνικής και επαρχιακής εμβέλειας παρουσίαζαν εκδόσεις, κτίρια αρχείων, προγράμματα και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προσφέροντας στους επισκέπτες ένα πανόραμα της κινέζικης αρχειονομίας. Παράλληλα λειτούργησε ένα "σαλόνι" στο οποίο διάφορες εμπορικές εταιρίες παρουσίαζαν προϊόντα εξοπλισμού, συστήματα αποθήκευσης και λογισμικά προγράμματα διαχείρισης αρχείων.

Δύο άλλες εκθέσεις επέτρεπαν σε Αρχεία από όλο τον κόσμο να παρουσιάσουν εκδόσεις και αφίσες από τις χώρες τους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η έκθεση που εφορούσε στη σιγιλλογραφία, δίνοντας στους επισκέπτες τη δυνατότητα να θαυμάσουν κοντά στις δυτικές σφραγίδες, τον πλούτο και την κομψοτεχνία των αντίστοιχων κινέζικων. Άλλες μικρότερες εκθέσεις - παρουσιάσεις αφορούσαν στα οπτικοακουστικά προϊόντα που χρησιμοποιούνται από διάφορες αρχειακές υπηρεσίες, τα αρχεία τέχνης και λογοτεχνίας, τα κτίρια αρχείων και την πρόληψη των καταστροφών. Η Ισπανία, διοργανώτρια χώρα του επόμενου Συνεδρίου, είχε δικό της περίπτερο όπου με ειδικά βίντεο και εκδόσεις προσπαθούσε να προβάλει τόσο την ισπανική αρχειονομία όσο και τις ομορφιές της χώρας. Τέλος, η ΕΑΕ συμμετείχε με την

έκθεση ολυμπιακών και αθλητικών αρχείων της Αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων που παρουσιάστηκε στο Μουσείο Αθλητικής Ιστορίας του Πεκίνου.

Η Γενική Συνέλευση του ΔΣΑ

Η Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων ολοκληρώθηκε σε τρεις συνεδρίες (4, 6 και 7/9/1996). Θυμίζουμε εδώ ότι μέλη της Γενικής Συνέλευσης έχουν δικαίωμα να είναι ένας αντιπρόσωπος για κάθε μέλος του ΔΣΑ κατηγορίας Α (εθνικές/κρατικές υπηρεσίες αρχείων - 203 μέλη) και ένας κατηγορίας Β (επαγγελματικά σωματεία - 60 μέλη). Επίσης μπορούν να λάβουν μέρος όλα τα μέλη του ΔΣΑ κατηγορίας Γ (αρχιεικά κέντρα - 892 μέλη) και Δ (ιδιώτες - 276 μέλη). Ας σημειωθεί ότι το σύνολο των μελών ανέρχεται το 1996 σε 1464, δηλαδή 280 περισσότερα από εκείνα του 1992, καλύπτοντας 171 χώρες και 58 διεθνείς οργανισμούς. Δικαίωμα ψήφου ωστόσο έχουν μόνο οι αντιπρόσωποι των μελών κατηγορίας Α και Β. Στον κατάλογο των αντιπροσώπων που μοιράσθηκε επί τόπου μετρήσαμε συνολικά 98 κράτη.

Η Γραμματεία του ΔΣΑ είχε προετοιμάσει για τη ΓΣ ένα τεύχος 145 σελίδων όπου καταγράφεται η δραστηριότητα του οργανισμού αυτού μέσω των γενικών και ειδικών εκθέσεων των οργάνων, των εκθέσεων κατά γεωγραφική περιφέρεια και ειδική επιτροπή (λχ. επιτροπή δημοτικών αρχείων, οπτικοακουστικών αρχείων κλπ). Σημειώνουμε επιπλέον την επικύρωση των καταστατικών των τριών νέων τμημάτων (Θρησκευτικών και Εκκλησιαστικών αρχείων, Αρχείων Κοινοβουλίων και Πολιτικών κομμάτων, Πανεπιστημιακών Αρχείων), του Κώδικα Δεοντολογίας και την έγκριση του προγράμματος 1996-2000 που διαγράφει τις στρατηγικές κατευθύνσεις του οργανισμού. Ιδιαίτερα πρέπει να τονισθεί το σημείο που αφορά τις σχέσεις που το ΔΣΑ αναπτύσσει με άλλους διεθνείς οργανισμούς όπως η UNESCO και η IFLA.

Ο απερχόμενος πρόεδρος J. P. Wallot άνοιξε τη συνεδρία αναφερόμενος στην αναγκαιότητα της προσπάθειας του ΔΣΑ να προσαρμοσθεί και να συνεχίσει τη λειτουργία του παρά τα μεγάλα εμπόδια. Υπογράμμισε τη σημασία της Πράσινης Βίβλου των αρχείων και τόνισε ότι η πλειονότητα των 139 προτάσεων-προγραμμάτων που αναφέρονται σ'αυτή έχουν ολοκληρωθεί.

Η κεντρική απολογιστική έκθεση διαβάστηκε από τον Γενικό Γραμματέα του ΔΣΑ Ch. Kecskemeti, ο οποίος συνταξιοδοτείται σε ένα χρόνο. Στο κείμενο αυτό των 12 σελίδων τονίζεται κατά πρώτον το μέγεθος της καταστροφής αρχείων στον εικοστό αιώνα, γεγονός που αποτελεί αντικείμενο ειδικού προγράμματος της UNESCO με τον τίτλο "Μνήμη του Κόσμου". Οι πρόσφατες συρράξεις στα Βαλκάνια, την Αφρική, την Ινδοκίνα και τη Μέση

Ανατολή αποδιοργάνωσαν συχνά την κρατική οργάνωση και κατέστρεψαν μεγάλες ποσότητες αρχείων.

Το ΔΣΑ θα πρέπει να προσφέρει τις γνώσεις και τα μέσα του και να πείσει τα κράτη που βρίσκονται σε περιοχές κινδύνου να πάρουν τα ίδια μέτρα πρόβλεψης, γιατί ακόμα και οι οργανωμένες μικροφωτογραφήσεις που γίνονται από ξένες πρωτοβουλίες δεν καλύπτουν τις τεράστιες καταστροφές.

Η δυσκολία προβλέψεων σχετικά με το επάγγελμα του αρχειονόμου μέσα στις σημερινές αλλαγές αποτελεί το δεύτερο σημαντικό σημείο του κειμένου. Οι πολυσχιδείς επαγγελματικές μετατροπές που κατέθεσαν οι διάφορες εισηγήσεις του συνεδρίου πράγματι εικονογραφούν τη σύγχρονη συγκυρία νέες τεχνολογίες πληροφορικής και ηλεκτρονικής, γενικευμένη χρήση των παραπάνω και θέληση των διοικήσεων και επιχειρήσεων να ελέγξουν την πληροφόρηση, τέλος, πολιτική παραχώρησης σε τρίτους της αρχειοτικής διαχείρισης που χαρακτηρίζει όλο και περισσότερα κράτη. Πάντως υπογραμμίζεται ότι η αγορά εργασίας των αρχειονόμων σήμερα είναι σε ανάπτυξη, ενώ η επαγγελματική επιμόρφωση πρέπει να προσαρμοσθεί, όπως και η αντίληψη της αρχειοτικής διαχείρισης, στα νέα δεδομένα.

Η Γενική Συνέλευση έκλεισε με την εκλογή του κ. Wang Gang ως νέου προέδρου εν όψει της τετραετίας που θα οδηγήσει το ΔΣΑ στο 14ο Συνέδριο Αρχείων το οποίο θα πραγματοποιηθεί στη Σεβίλλη της Ισπανίας.

CITRA, Στρογγυλή Τράπεζα των Αρχείων

Η Διοικητική Συνεδρία πραγματοποιήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου. Διαβάστηκε ο Απολογισμός του απερχόμενου γραφείου και ο Προγραμματισμός της περιόδου 1996-2000. Οι επόμενες συναντήσεις θα λάβουν χώρα στο Εδιμβούργο το 1997 και στη Στοκχόλμη το 1998. Σημειώνουμε ότι στο απερχόμενο γραφείο της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων συμμετείχε η κα Ε. Μπαφούνη, υπεύθυνη του Ιστορικού Αρχείου Δήμου Πειραιά.

SPA, Τμήμα Επαγγελματικών Σωματείων, Ετήσια Συνάντηση (Τρίτη, 3/9/1996)

Το Τμήμα αριθμούσε 61 μέλη τον Μάιο του 1996 (από 41 το 1992). Η Διοικούσα Επιτροπή ήρθε σε επαφή με όλες τις οργανώσεις μέλη και μη μέλη με σκοπό την κατάρτιση σχετικού καταλόγου.

Πριν τη συνέλευση πραγματοποιήθηκε σεμινάριο με θέμα τα επαγγελματικά σωματεία στον 21ο αιώνα όπου συζητήθηκαν οι τρόποι με τους οποίους οι εταιρείες αρχειονόμων επιλέγουν τις προτεραιότητες και τους στόχους μακράς διάρκειας, πώς βρίσκουν τα μέσα για

την πραγματοποίηση των προγραμμάτων τους και ποιές σχέσεις αναπτύσσουν με τους οργανισμούς που έχουν πρωτεύοντα ρόλο στην υποστήριξη των συμφερόντων τους.

Η σύνταξη Κώδικα Δεοντολογίας υπήρξε ένα από τα κυριότερα προγράμματα που έφερε σε πέρας το Τμήμα. Οι ευρωπαϊκές Εταιρείες Αρχειονόμων θα πραγματοποιήσουν το Συνέδριό τους την άνοιξη του 1997 (27-30 Μαΐου) στη Βαρκελώνη, όπου θα γίνει και συνάντηση των προέδρων των εταιρειών αυτών.

Ελληνική Συμμετοχή

Την επταμελή ελληνική αντιπροσωπεία αποτελούσαν: Στ. Φωτοπούλου (εκπρόσωπος των ΓΑΚ), Α. Κράους (εκπρόσωπος της Αρχαικής Εταιρείας), Ε. Αναγνωστοπούλου, Κ. Καραγιαννοπούλου, Μ. Καραφωτιά, Α. Μπάγιας, Ε. Μπαφούνη. Στο Συνέδριο, η ελληνική παρουσία τονίστηκε επίσης από τα σχετικά εκθέματα στην έκθεση αρχαικών εντύπων, την παρουσία εκπροσώπων της χώρας στη ΓΣ, στη Διοικητική Συνεδρία της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων, στο Τμήμα Επαγγελματικών Σωματείων όπως και την Επιτροπή Οικονομικών και Κοινωνικών Αρχείων. Εξάλλου ο συνάδελφος Α. Μπάγιας παρενέβη στη συζήτηση της τρίτης συνεδρίας που είχε θέμα "Αλληλεπίδραση μεταξύ αρχαικής θεωρίας και πράξης από την εποχή της δημοσίευσης του ολλανδικού εγχειριδίου" αναφερόμενος στην αρχή της προέλευσης και την ανάγκη συστηματοποίησης και διεθνούς τυποποίησής της.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στην προβολή που δόθηκε από το τελικό πρόγραμμα του Συνεδρίου στην έκθεση Ολυμπιακών και αθλητικών αρχείων της Αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων (συλλογή Γ. Δολιανίτη και Πανελλήνιου Γυμναστικού Συλλόγου) που διοργάνωσε η ΕΑΕ στο Μουσείο Αθλητικής Ιστορίας του Πεκίνου. Η έκθεση αυτή προετοίμασε την κατάθεση από τον εκπρόσωπο της ΕΑΕ του κειμένου της ομάδας πρωτοβουλίας για τη δημιουργία Τμήματος Αθλητικών Αρχείων στη Γενική Συνέλευση του ΔΣΑ, το οποίο διαβάστηκε από τον απερχόμενο πρόεδρο J. P. Wallot και έτυχε θερμής αποδοχής.

Τελειώνοντας θυμίζουμε ότι τα μοναδικά μέχρι σήμερα διεθνή αρχειονομικά γεγονότα στη χώρα μας ήταν το εκπαιδευτικό σεμινάριο του Ιστορικού Αρχείου του Δήμου Πειραιά (1992), η Στρογγυλή τράπεζα των Αρχείων στη Θεσσαλονίκη (1994) και η συνεδρίαση της Επιτροπής οικονομικών και κοινωνικών αρχείων με κατάληξη διεθνή ημερίδα για τα τραπεζικά αρχεία τον Μάιο του 1996 στο ΙΑΤΕ. Σημειώνουμε ότι το σύνολο της τεκμηρίωσης του

13ου Συνεδρίου είναι στη διάθεση των μελών της Εταιρείας.

IFLA - CIA, Η πλατφόρμα του Πεκίνου¹

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών μια ισχυρή παράδοση συνεργασίας έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στην Διεθνή Ομοσπονδία Βιβλιοθηκονομικών Ενώσεων (IFLA) και το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων (CIA). Στο Πεκίνο όμως τον Αύγουστο του 1996 το πρώτο και μοναδικό πραγματικά γεγονός των διαδοχικών συνεδρίων των δύο μεγαλύτερων *Μη Κυβερνητικών Οργανισμών* στον κόσμο έδωσε την ευκαιρία μιας συγκεκριμένης συνάντησης και ενός σχεδιασμού στρατηγικής μακράς διάρκειας.

Οι τεράστιες επιπτώσεις της τεχνολογίας στα δύο αυτά επαγγέλματα, του βιβλιοθηκονόμου και του αρχειονόμου, όπως και οι γενικότερες αλλαγές που επηρεάζουν το χαρακτήρα και το ρόλο των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών στο διεθνές επίπεδο, ενδυνάμωσαν την απόφαση της IFLA και του CIA να συσφίξουν τη συνεργασία τους, να σκεφθούν μαζί τα προβλήματα των τεχνικών εξελίξεων και το μέλλον.

Τα δύο αυτά επαγγέλματα, βιβλιοθηκονόμων και αρχειονόμων, στηρίζονται στις ίδιες αξίες. Έχουν τη νομική και ηθική υποχρέωση να προστατεύσουν τη συνέχιση των ανθρώπινων κοινοτήτων και να διασφαλίσουν την πρόσβαση στα προϊόντα της λειτουργίας αυτών των κοινοτήτων σε πολιτιστικό, επιστημονικό και κοινωνικό επίπεδο. Η αποστολή τους πρωτίστως συνίσταται στην εξυπηρέτηση του κοινού τους.

Οι ηγσίες των δύο διεθνών οργανισμών έχουν συνείδηση ότι η συνένωση των διανοητικών ικανοτήτων βιβλιοθηκονόμων και αρχειονόμων θα δώσει νέες δυνατότητες σε κάθε τομέα χωριστά αλλά και στην κοινή αποστολή τους.

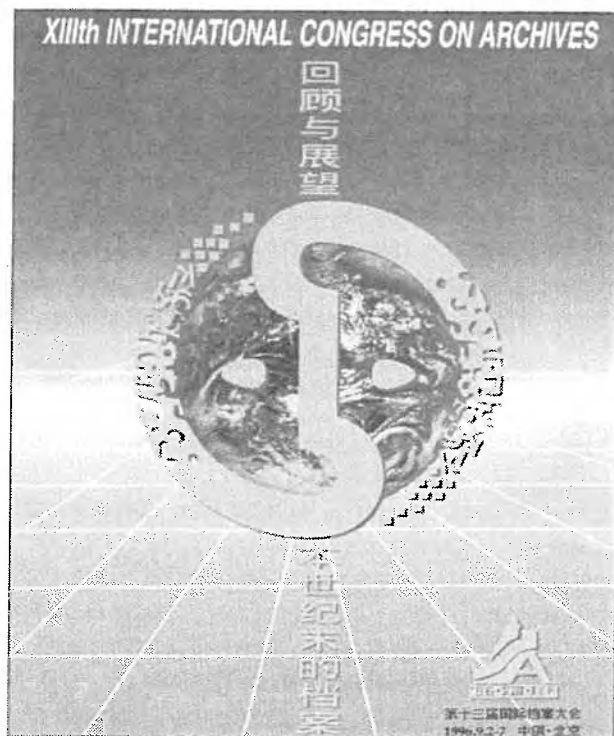
Η *πλατφόρμα του Πεκίνου* διαγράφει ένα σύνολο προβλημάτων, τομέων και προγραμμάτων που καθορίζουν τη συνεργασία IFLA - CIA για την περίοδο 1996-2000. Μια κοινή ομάδα εργασίας έχει αναλάβει να διερευνήσει την κοινή θεματολογία και να προτείνει ειδικευμένες δράσεις σε κάθε τομέα.

Τα περιοδικά και έντυπα των δύο διεθνών οργανισμών θα αφιερώνουν στο εξής ειδικές σελίδες. Ειδικές συναντήσεις θα πρέπει επίσης να διοργανωθούν.

Στο εθνικό επίπεδο προβλέπονται σεμινάρια πληροφόρησης οργανωμένα από κοινού από βιβλιοθηκονόμους και αρχειονόμους.

Αλέξης Κράους - Ανδρέας Μπάγιας

¹ Περίληπτική μετάφραση του κειμένου που κυκλοφόρησε στα συνέδρια των δύο οργανισμών με αυτό τον τίτλο.



**Έκθεση Ολυμπιακών και Αθλητικών
Αρχειών στο Μουσείο Ιστορίας του
Αθλητισμού του Πεκίνου και σύσταση
ομάδας πρωτοβουλίας για τη δημιουργία
Τμήματος αθλητικών αρχειών στο ΔΣΑ**

Στα πλαίσια του δέκατου τρίτου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων καταφέραμε τελικά να οργανώσουμε για λογαριασμό της ΕΑΕ, χάρη στο κ. Γ. Δολιανίτη και μόνο, μια καλοστημένη και ουσιαστική έκθεση ολυμπιακών και αθλητικών αρχειών με την ευκαιρία των 100 χρόνων της Αναβίωσης των Ολυμπιάδων στο χώρο του *Μουσείου Αθλητικής Ιστορίας του Πεκίνου*. Το γεγονός αυτό προκάλεσε το ενδιαφέρον των Κινέζων, όπως και άλλων αρχειονόμων του αθλητισμού, και βοήθησε σημαντικά στη συσπείρωση της πρώτης διεθνούς ομάδας αρχειονόμων για τα αθλητικά αρχεία στη διάρκεια του συνεδρίου, για να καταλήξουμε αμέσως μετά στην κατάθεση της γραπτής πρότασης της ομάδας για τη σύσταση Τμήματος αθλητικών αρχειών.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Το συνέδριο του Πεκίνου ήταν ο δεύτερος σταθμός του κ. Γ. Δολιανίτη και του υπογράφοντος ύστερα από τον Κρότωνα της Καλαβρίας, όπου είχαμε προσκληθεί στις τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις για την 100η επέτειο της Αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Φθάνοντας στο Πεκίνο, ένας πραγματικός μαραθώνιος μας περίμενε την

1η Σεπτεμβρίου. Πράγματι τα πολύτιμα τεκμήρια των νεότερων Ολυμπιάδων δεν μπορούσαν να σταλούν όπως άλλα εκθέματα προηγουμένως. Ετσι είχαμε ελάχιστες ώρες για να στήσουμε την έκθεση. Ο Κινέζος υπεύθυνος των εκθέσεων κ. Fang Mine έθεσε αμέσως στη διάθεση μας ένα συνεργάτη του και μια ομάδα πέντε εθελοντών.

Ο χώρος της έκθεσης, το Κινέζικο Μουσείο Ιστορίας του Αθλητισμού ήταν η πιό τιμητική επιλογή που μπορούσαμε να φαντασθούμε. Πρόκειται για ένα σύνολο Μουσείου και Αρχείων του Αθλητισμού που εντάσσεται στο πλαίσιο του τεράστιου αθλητικού Ολυμπιακού συγκροτήματος με το οποίο η Κίνα προσπάθησε να διεκδικήσει την Ολυμπιάδα του 2000 πριν λίγα χρόνια. Όταν μάλιστα σ' αυτό το γεγονός προσθέσει κανείς και την ιδιαίτερη βαρύτητα που η κρατική κινέζικη πολιτική δίνει στον αθλητισμό, τότε αντιλαμβάνεται πραγματικά τη σημασία του χώρου. Η μεγεθυμένη φωτογραφία του Μάο Τσε Τουγκ το 1946 που παίζει πιγκ πογκ κοσμούσε μία από τις κύριες αίθουσες του μουσείου.

Η προσωπική συλλογή του κ. Γ. Δολιανίτη, υπεύθυνου της έκθεσης, μαζί με μερικά έγγραφα του Πανελληνίου Γυμναστικού Συλλόγου, αποτελούσε το σύνολο των εκθεμάτων. Η έκθεση στήθηκε από τον ίδιο σε ελάχιστο χρόνο με εντυπωσιακό αποτέλεσμα. Την ημέρα των εγκαίνιων των εκθέσεων είχαμε μάλιστα την ικανοποίηση της επίσκεψης δύο υψηλών στελεχών της κυπριακής και της ελληνικής διπλωματίας. Η πρέσβης της Κύπρου και ο πρώτος γραμματέας της ελληνικής πρεσβείας κ. Χαλαστάνης ξεναγήθηκαν από τον ίδιο το διοργανωτή της έκθεσης και έμειναν βαθειά εντυπωσιασμένοι από τα ιστορικά τεκμήρια της αναβίωσης στην Ελλάδα του 19ου αιώνα.

“Είναι η πιό σπουδαία ελληνική εκδήλωση στο Πεκίνο εδώ και τρία χρόνια” μας δήλωσε απερίφραστα ο κ. Χαλαστάνης, ο οποίος στη συνέχεια προσκάλεσε όλους τους έλληνες αρχειονόμους σε δείπνο. Το δείπνο αυτό υπήρξε και η μόνη κοινή στιγμή της ελληνικής αντιπροσωπείας στο 13ο ΔΣΑ. Από την κινεζική πλευρά, η οργάνωση της έκθεσης μας έδωσε την ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με τους παράγοντες των αθλητικών αρχειών του τόπου, να τους ξεναγήσουμε στην έκθεση, να επισκεφθούμε τα δικά τους ιστορικά ολυμπιακά αρχεία, μαζί με ομάδα ξένων αρχειονόμων, και τελικά να διοργανώσουμε την πρώτη συνάντηση για τα αρχεία του αθλητισμού, που οδήγησε στην κατάθεση της πρότασής μας κατά τη Γενική Συνέλευση. Ο ίδιος ο πρόεδρος του ΔΣΑ J. P. Wallot μας έκανε την τιμή να διαβάσει το κείμενο που ακολουθεί:

“Επιτροπή πρωτοβουλίας για τη σύσταση Τμήματος αθλητικών και ολυμπιακών αρχειών στο ΔΣΑ”

Σύμφωνα με τις οδηγίες του Προέδρου Wallot μια πρώτη συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 6/9/1996 στην αίθουσα 3030 του Κέντρου Διεθνών Συνεδρίων του Πεκίνου και στα πλαίσια του 13ου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων, με πρωτοβουλία της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας και τη βοήθεια των Κινεζικών αρχείων του αθλητισμού.

Αυτή η συνάντηση συγκέντρωσε αρχειονόμους που ενδιαφέρονται για την υπόθεση των αρχείων του αθλητισμού και του ολυπισμού από την Ελλάδα, το Ισραήλ, την Κίνα, την Αυστραλία, τον Καναδά και τη Σουηδία. Είναι το αποτέλεσμα των προσπαθειών που ξεκίνησαν από το 1988 στο 11ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων του Παρισιού, όπου η πρώτη σχετική πρόταση είχε κατατεθεί στη Γενική Συνέλευση του ΔΣΑ, (βλέπε *Archivum XI, Congres International des Archives*). Έτσι η πρώτη έκθεση αρχειακών τεκμηρίων της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία της ΕΑΕ και των ΓΑΚ στο Μόντρεαλ κατά τη διάρκεια του 12ου ΔΣΑ ακολουθούμενη από την έκθεση του 1996 στο Μουσείο Αθλητισμού της Κίνας κατά το 13ο ΔΣΑ.

Εντωμεταξύ, το ενδιαφέρον των αρχειονόμων είχε εκδηλωθεί προς και από την ΕΑΕ με σχετική αλληλογραφία. Η ιδέα της Επιτροπής που πρότεινε η ΕΑΕ ωφελήθηκε από την ανάληψη της διανομής του ειδικού ερωτηματολογίου από την Επιτροπή των Οικονομικών και Κοινωνικών Αρχείων (SBL). Ο Καναδός και η Φινλανδία έχουν ήδη δώσει μακροσκελείς απαντήσεις.

Ο σκοπός της ομάδας πρωτοβουλίας είναι να ξεπεράσει το μεγάλο εμπόδιο της πληροφόρησης ανάμεσα στον κόσμο των αρχείων και του αθλητισμού και να συγκεντρώσει πληροφορίες τόσο από το δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα.

Η επόμενη συνάντηση προβλέπεται στην Αθήνα κατά το 1997. Μέχρι τότε τα μέλη της Επιτροπής θα εξασφαλίσουν την ευρύτερη δυνατή διακίνηση στο ερωτηματολόγιο και την ορθότερη επιλογή επαφών σε κάθε χώρα.

Ελπίζουμε ότι αυτή η διαδικασία θα μας επιτρέψει να προβλέψουμε σχετικές εκδηλώσεις στο επόμενο συνέδριο της Σεβίλλης.

Γραμματεία

Κράους Αλέξανδρος, ΕΑΕ

Ταν Γινγκ, Αθλητικά Αρχεία Κίνας

Δολιανίτης Γεώργιος

Fishblin Lea, Ισραήλ

Smith Bruce, Αυστραλία

Orefice Isabella, Ιταλία

Garon Robert, Καναδός

Lindroth K Wikberg, Σουηδία

Συμπερασματικά μπορούμε να διατυπώσουμε την άποψη ότι ο απολογισμός του έτους 1996 σχετικά με την εκατοστή επέτειο των σύγχρονων Ολυμπιάδων δεν είναι αυτός που ελπίζαμε και φανταστήκαμε. Ερευνητικό πρόγραμμα, συνέδριο και εκδηλώσεις που προτείναμε δεν πραγματοποιήθηκαν! Χάρη όμως στον κ. Γ. Δολιανίτη, στην πρόταση του Προέδρου της ΕΑΕ για την αντιπροσώπευση της Εταιρείας στο Πεκίνο και σε λίγο προσωπικό πείσμα βαδίζουμε προς το τέλος του έτους με σχετική αξιοπρέπεια.

Αλέξης Κράους

Φθινόπωρο στο Πεκίνο

Ο τίτλος του βιβλίου του Μπορίς Βιάν μας εξυπηρετεί σίγουρα. Οι δικές μας πάντως εντυπώσεις από τη σημερινή πραγματικότητα της κινεζικής πρωτεύουσας βρίσκονται μακριά από εκείνες της πιο φημισμένης απολογήτριας της μαοϊκής επανάστασης Χαν Σουίν.

Ό,τι και να γίνει, δεν είναι εύκολο όμως να μην εκτιμήσεις βαθιά, να μη θαυμάσεις ειλικρινά, ένα κράτος που διαχειρίζεται 1300.000.000 κατοίκους. Οι τάξεις των μεγεθών είναι απαγορευτικές για κάθε σύγκριση όχι μόνο με την Ελλάδα αλλά και γενικότερα με το δυτικό κόσμο.

Το εκρηκτικό δημογραφικό αυτό αποτέλεσμα των 40 τελευταίων χρόνων οφείλεται αποκλειστικά στα ευεργετικά αποτελέσματα της Κινεζικής Επανάστασης στους τομείς της δημόσιας διατροφής και της υγείας. Η προσπάθεια ελέγχου των γεννήσεων, που έγινε αναγκαία πριν 20 ήδη χρόνια, απέτυχε. Καμιά δύναμη δεν μπορούσε να σταματήσει τους κινέζους αγρότες, που για πρώτη φορά βρέθηκαν σε καλύτερη φυσική κατάσταση να ολοκληρώσουν το αρχέγονο όνειρο της πολυτεχνίας. Έτσι τα δεύτερα και τρίτα παιδιά μιας οικογένειας γεννήθηκαν στα σπίτια και έμεινα αδήλωτα μέχρι τη σχολική ηλικία. Σήμερα πια η κυβέρνηση έχει πάρει αυστηρά απαγορευτικά μέτρα που γίνονται αισθητά στους δρόμους του Πεκίνου. Οι περισσότεροι νέοι γονείς μεταφέρουν στο ποδήλατό τους (στη σχάρα ή στο αίδερο ανάλογα την περίπτωση) ένα μοναδικό κορίτσι ή αγόρι. Φαίνεται πως με το δεύτερο

1. Το Δ.Σ. έχει συμφωνήσει στην έκδοση σχετικού ειδικού τεύχους των *Αρχειακών Νέων* που καθυστερεί λόγω τεχνικών κωλυμάτων. Υπάρχει όμως ένα φιλμ βίντεο παραγωγής της ΕΑΕ για τα 100 χρόνια των Ολυμπιακών Αγώνων.

παιδί οι αρχές σε περνάνε σε μαύρη λίστα, γεγονός που αποθαρρύνει όλους όσους έχουν συμφέρον να μην μετατεθούν σε μακρινές επαρχίες.

Το Πεκίνο, με 10.000.000 κατοίκους και 60 χλμ. διάμετρο, δεν είναι καθόλου όμορφο. Τα παραδοσιακά χαμόσπιτα, που γκρεμίζονται τώρα μαζικά, δίνουν την εντύπωση της αθλιότητας και οι όλο και πιο ψηλές πολυκατοικίες που τα αντικαθιστούν εντυπωσιάζουν μόνο τους ενοίκους τους. Δεν είναι λίγο να κερδίζεις δέκα, είκοσι τετραγωνικά στο βασικό οικογενειακό χώρο που είναι, επιτέλους, το δωάρι. Οι μαζικές κατασκευές κατοικιών είναι μάλιστα κοινωνική προσφορά με χαμηλό νοίκι.

Δίπλα σ'αυτές ορθώνονται, με τον ίδιο εντυπωσιακά ταχύ ρυθμό (μόνο ένας Αθηναίος είναι συνηθισμένος σε τόσα γιαιπιά), πολυάριθμα τεράστια ξενοδοχειακά, εμπορικά και άλλα συγκροτήματα. Γυρνώντας την πόλη, παρατηρείς εκατοντάδες εντυπωσιακές σε μέγεθος μισοτελειωμένες κατασκευές, που, μαζί με τις δεκάδες των πρόσφατων ήδη υπάρχοντων μεγαθηρίων, αλλάζουν εντελώς τη μορφή και τη λειτουργία της πρωτεύουσας. Είναι φανερός ο επιτελικός στόχος και σχεδιασμός της κυβέρνησης να καταστήσει το Πεκίνο ένα ισχυρότατο οικονομικό κέντρο με τεράστιο τουριστικό δυναμικό, όπου οι δυναμικότερες εταιρείες του πλανήτη, σε όλους τους τομείς, θα έχουν μια έδρα αντάξια της φήμης τους.

Τα ξενοδοχεία όπου μέيناμε εκείνες τις μέρες ήταν όλα πολυτελή ή υπερπολυτελή και το καθένα έμοιαζε να προσπαθεί να εξαντλήσει την κατασκευή, τα μέσα και τη φαντασία του αρχιτέκτονα που το σχεδίασε. Μια στρατιά νεανικών προσώπων σε καλωσορίζει σε κάθε ρεσεψιόν και προσπαθεί να εφαρμόσει τέλεια τα αγγλικά και τα μαθήματα της σχολής τουριστικών επαγγελματιών.

Έξω στο δρόμο τα μιλιούνια των ανθρώπων δεν σου προκαλούν δυσφορία ή φόβο. Κινούνται αργά με τα εκατομμύρια ποδήλατα σε ταχύτητα περιπάτου ή και με τα αυτοκίνητα που είναι πλέον η μισή κυκλοφορία, χωρίς να ξεπερνούν τα 40 χλμ/ώρα.

Μπορείς να δεις την άψογη δεσποινίδα, που φορά λευκό καπέλο και γάντια και ποδηλατεί αποφασιστικά προς το ραντεβού της, δίπλα στο φτωχό μεροκαματιάρη, που ντυμένος με βρώμικα ρούχα της δουλειάς, μεταφέρει στο καρότσι του ποδηλάτου έναν παππού ξαπλωμένο σε κατάσταση ερειπίου. Είναι αδιανόητη πραγματικά η γκάμα προϊόντων και πρακτικών λύσεων μεταφοράς που προτείνει το κινεζικό ποδήλατο. Πρέπει να το δεις για να το πιστέψεις. Η αίσθηση που σου προκαλεί όμως η επαφή με το πλήθος αυτό είναι θετική. Οι άνθρωποι μοιάζουν ευχαριστημένοι από το άνοιγμα της κοινωνίας τους στο δυτικό κόσμο, το οποίο γίνεται όμως ρυθμικά, συγκροτημένα και υπό έλεγχο. Ανταποδίδουν χαρούμενα

ένα χαιρετισμό (Νι χάου) και προσφέρονται στη φωτογράφιση. Στο συνέδριο συναντήσαμε τους κινέζους διοργανωτές που μας εξυπηρέτησαν καλά, χωρίς όμως να ξεπερνούν τα όρια μιας λειτουργικής ευγένειας. Ανακαλύψαμε ότι όλοι σχεδόν όσοι στέκονται στα δύο τους πόδια, επαρχιώτες κομματικοί με ρούχα επανάστασης ή πρωτευουσιάνοι ντυμένοι ευρωπαϊκά, γνωρίζουν ταγκό, ρούμπα και βαλς και το επιδεικνύουν σε κάθε ευκαιρία. Σ'όλες τις δεξιώσεις και τις γιορτές η πίστα γέμιζε από κινέζους και κινέζες κάθε ηλικίας που ξέδιναν μαζικά μέχρι αναχωρήσεως της ορχήστρας.

Μάλιστα μπορώ να μαρτυρήσω ότι είδα με τα μάτια μου το Σαββατόβραδο δεκάδες, εάν όχι εκατοντάδες, χορευτές να στριφογυρίζουν δίπλα σε μεγάλα τρανζίστορ στις νησίδες που βρίσκονται κάτω από τις καινούργιες μεγάλες λεωφόρους της πόλης. Το underground του Πεκίνου είναι στο στίλ Τζιν Κέλυ. Ακόμη όμως και το μάτι του Ευρωπαίου τουρίστα γρήγορα ξεχωρίζει τον κόσμο του μεγάλου πλούτου με τα πανάκριβα αμάξια που κινείται στο χώρο των πολυτελών τουριστικών και εμπορικών κέντρων. Η κομματική ιεραρχία αποτελεί μέρος αυτού του κόσμου δίπλα στους ξένους και γηγενείς επιχειρηματίες. Δυστυχώς δεν είχαμε τον χρόνο να εξερευνήσουμε περισσότερο, να οσμισθούμε βαθύτερα τα κινεζικά μυστήρια προϊόντα μυθικά, φάρμακα, τέχνες και τεχνικές επιβίωσης. Είδαμε πάντως τον κινεζικό λαό να γυμνάζεται καθημερινά, όπως ο Μάο, «ο άνθρωπος έθνους», του έμαθε.

Ίσα-ίσα προλάβαμε να ανοιγοκλείσουμε τα μάτια από θαυμασμό στην παραμυθένια Απαγορευμένη Πόλη του αυτοκράτορα του 16ου αιώνα, δίπλα στη μεγαλύτερη πλατεία του κόσμου, την ιστορική Τιεν Αν Μεν, απέναντι από το μάλλον σεμνό Μαυσωλείο του Μάο. Η δεύτερη απόλυτη έκπληξή μας ήταν το υπέροχο Θερινό Παλάτι 30 χλμ. μακριά από το Πεκίνο.

Όσο για το Σινικό Τείχος μήκους 10.000 χλμ., ό,τι και να έχετε ακούσει γι' αυτό, το θέαμά του σας βυθίζει σε ένα συναίσθημα ρομαντικής ενατένισης μπροστά στο ανθρώπινο αυτό δημιουργήμα που οι αστροναύτες ανέφεραν ως μόνο ορατό από τη σελήνη. Το Σινικό Τείχος συμβολίζει την ισχύ της κινεζικής κοινωνίας που ξεπέρασε το μέτρο του πλανήτη ήδη πριν αρκετούς αιώνες για να γίνει φανερό στα μάτια των θεών.

Αλέξης Κράδους

开放的中国欢迎各国档案界的朋友
Welcome to China, archivists from all over the world

**Επιτροπή Οικονομικών και Κοινωνικών
Αρχείων
Πεκίνο 1-2, 5 Σεπτεμβρίου 1996**

Όπως κατέγραψαν τα προηγούμενα *Αρχειακά Νέα* και το *Δελτίο του ΔΣΑ* Νο46 η Επιτροπή Οικονομικών και Κοινωνικών Αρχείων είχε ήδη συνεδριάσει μια πρώτη φορά το Μάιο 1996 στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Το εξαιρετικό αυτό γεγονός –συνήθως αποφεύγονται οι συναντήσεις τη χρονιά του Διεθνούς Συνεδρίου για οικονομικούς λόγους–, εξηγείται από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των ξένων αρχειονόμων για τα ελληνικά πράγματα και τις σπάνιες ευκαιρίες που έχουν για να το ικανοποιήσουν. Μάλιστα η διοργάνωση Διεθνούς Ημερίδας για τα τραπεζικά αρχεία στο Μέγαρο Μελά της Εθνικής Τράπεζας, που ακολούθησε, συμπλήρωσε την απόλυτα θετική εντύπωση την οποία αποκόμισαν τα μέλη της Επιτροπής από τις επισκέψεις και τις επαφές τους στο χώρο της Εθνικής Τράπεζας.

Όπως συνηθίζεται στο ΔΣΑ, σε κάθε Διεθνές Συνέδριο των Αρχείων έτσι και στο Πεκίνο, κατά τη διάρκεια της συνεδρίας της Επιτροπής έγινε εκλογή νέου Προέδρου, του κ. J. Kloosterman, διευθυντή του Διεθνούς Ινστιτούτου Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ.

Οι εργασίες της Επιτροπής, η οποία δίνει μεγάλη βαρύτητα στο πρόγραμμα διάσωσης αρχείων των πρώην ανατολικών χωρών της Ευρώπης, συμπληρώθηκαν με την επίσκεψη στο Κέντρο Αρχείων της Σιδηρουργικής Εταιρείας της Κινεζικής πρωτεύουσας.

Τέλος τα Αρχεία της Κινεζικής Αεροπορίας, όπου εφαρμόζεται ένα πιλοτικό αρχειακό πρόγραμμα για το χώρο των βιομηχανικών αρχείων της Κίνας, παρέθεσαν δείπνο στα μέλη της Επιτροπής. Το δείπνο έγινε στο ιστορικότερο από τα κομματικά εστιατόρια του Πεκίνου όπου οι φωτογραφίες των πολιτικών ηγετών της Δύσης (όπως του Νίξον), που πρώτοι ανταποκρίθηκαν στα ανοίγματα της μαοϊκής διπλωματίας, κοσμούν πάντα τους τοίχους. Εκεί η τέχνη της παραδοσιακής κινεζικής κουζίνας, με θέμα την πάπια λακέ, ήταν πράγματι στο ύψος των περιστάσεων και των προσμονών μας και αντάξια της αυστηρής, αλλά και υψηλής ιεραρχίας των κινεζικών βιομηχανικών αρχείων που μας φιλοξενούσαν.

Αλέξης Κρόους

*Μέλος του Γραφείου της Επιτροπής
Οικονομικών και Κοινωνικών
Αρχείων του ΔΣΑ*

Κίνα, 13ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων

Το 13ο Συνέδριο Αρχειονομίας που διοργανώθηκε στο Πεκίνο από τις 2/9/96–7/9/96 κατά γενική ομολογία επέτυχε. Τόσο η διεξοδικά επιστημονική ανάλυση του θέματος όσο και η διοργάνωση κοινωνικών εκδηλώσεων και επισκέψεων στα πλαίσια του Συνεδρίου μας εντυπωσίασαν. Το Beijing International Convention Center (BICC), χώρος διεξαγωγής του Συνεδρίου έκτασης 77.000 μ² ήταν για έξι σχεδόν ημέρες το σπίτι μας. Ειδικότερα το κτίριο των συσκέψεων (52.000 μ²) περιελάμβανε περισσότερες από 60 αίθουσες συνεδριάσεων και συναντήσεων, αίθουσες V.I.P., μπάρ, υποδοχής κ.λπ.

Σ' αυτή τη διοργάνωση συμμετείχαν περίπου 2200 άτομα από 125 χώρες με αποτέλεσμα την ανταλλαγή απόψεων πάνω σε αρχειακά θέματα και τη δημιουργία φιλικών σχέσεων. Είναι αλήθεια ότι η Ελλάδα ήταν μία από τις λίγες χώρες με μικρό αριθμό εκπροσώπων.

Το θέμα του Συνεδρίου "Τα αρχεία στα τέλη του αιώνα, απολογισμός και προοπτικές" διατυπώθηκε σε τέσσερα γενικά θέματα με δεκαέξι υποθέματα. Έντυπα (περιληπτική διατύπωση των θεμάτων) διανεμήθηκαν στους συνέδρους μεταφρασμένα στα κινέζικα, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά και ισπανικά. Στις ίδιες γλώσσες επίσης γινόταν η ταυτόχρονη μετάφραση των θεμάτων που συζητούνταν.

Τις ημέρες αυτές διοργανώθηκαν στο εσωτερικό της Κίνας, με δικαίωμα επιλογής των συνέδρων, οκτώ διαφορετικά προγράμματα εκδρομών. Σ' ένα από αυτά (Ξιαν, Σαγκάη) έλαβαν μέρος και μερικοί από τους Έλληνες εκπροσώπους με πολλές και καλές εντυπώσεις. Αλησμόνητη θα παραμείνει για 1200 περίπου άτομα η ημερήσια επίσκεψη στο Σινικό Τείχος που μόνον από τα βιβλία και τις φωτογραφίες εγνώριζαν μέχρι τότε. Η κινηματογραφική ταινία "Ο τελευταίος αυτοκράτορας" ήρθε στη μνήμη όλων μας όταν αντικρίσαμε το μεγαλειώδες δημιούργημα της "Απαγορευμένης Πόλης", αυτό το σύμπλεγμα των 10.000 κτιρίων και κτισμάτων. Με δύο φαντασμαγορικές εκδηλώσεις ο Δήμος του Πεκίνου και τα Αρχεία του Κράτους δεξιώθηκαν τα μέλη του Συνεδρίου. Αυτές περιελάμβαναν πολύ καλό κινέζικο φαγητό, μουσική και διασκέδαση. Κινέζικοι παραδοσιακοί χοροί και ακροβατικά (οι Κινέζοι είναι μάγοι σ' αυτά) εκάλυψαν μερικές ώρες ενός τουλάχιστον απογευματινού.

Στον ειρηνικό χώρο του BICC πραγματοποιήθηκαν συνολικά 10 σημαντικές εκθέσεις (βιβλίου, αφίσας, ειδών βιβλιοθήκης και αρχείων κ.λπ.) ενώ το Υπουργείο Μεταφορών και Τηλεπικοινωνιών της Κίνας εξέδωσε σε ανάμνηση αυτού του γεγονότος μια σειρά γραμματοσήλων.

Με φανερή την ικανοποίηση και τη χαρά οι κινέζοι αρχειακοί υποδέχθηκαν τους συναδέλφους τους από όλο τον κόσμο, στις επισκέψεις στα Κεντρικά και στα πρώτα Ιστορικά και Φωτογραφικά Αρχεία της Κίνας καθώς και στα επιβλητικά Δημοτικά Αρχεία του Πεκίνου.

Δεν πρέπει να παραλείψω να αναφέρω και την αξιόλογη ελληνική συμμετοχή (κ.κ. Δολιανίτη, Κράους) με μία έκθεση τεκμηρίων των Ολυμπιακών Αγώνων για τα 100 χρόνια από την αναβίωσή τους.

Τελικά, οι εμπειρίες από αυτό το Συνέδριο ήταν μεγάλες, πολλές και ποικίλες. Η τελετή λήξης, τελετή απολογισμού και αποχωρισμού υπήρξε συγκινητική. Διευθύνσεις ανταλλάχθηκαν μεταξύ των συνέδρων καθώς και ευχές για μια νέα συνάντηση στο 14ο Διεθνές Συνέδριο των Αρχείων στην Ισπανία.

Μαργαρίτα Καραφωτιά

请 東

**Το 23ο Συνέδριο της Διεθνούς Ενώσεως
Ιδρυμάτων Εργατικής Ιστορίας
(International Association of Labour History
Institutions, IALHI).
Αθήνα, 23-26 Σεπτεμβρίου 1996**

Η επιτυχία του 23ου ετήσιου Συνεδρίου της *Διεθνούς Ενώσεως Ιδρυμάτων Εργατικής Ιστορίας (ΔΕΙΕΙ)* που πραγματοποιήθηκε φέτος στην Αθήνα, όπως είχαμε αναγγείλει στα προηγούμενα *Αρχειακά Νέα* υπήρξε πολλαπλή. Η προσπάθεια του Ιστορικού Αρχείου του Συλλόγου Υπαλλήλων Εθνικής Τράπεζας (ΣΥΕΤΕ) και του ίδιου του Συλλόγου, που σε συνδυασμό με την πρωτοβουλία του J. Kloosterman προκάλεσαν το γεγονός είχε αίσιο τέλος.

Από τη μια η ξένη συμμετοχή ήταν αρκετά εντυπωσιακή (26 αντιπρόσωποι από 20 ιδρύματα 14 χωρών), αν μάλιστα σημειωθεί ότι το συνέδριο γινόταν για πρώτη φορά στην Ελλάδα και ότι το προγράμμα του κρίθηκε εξαιρετικά ικανοποιητικό από τους συνέδρους.¹

Το σημείο όμως που ολοκλήρωσε την επιτυχία ήταν η τυπική αποδοχή της υποψηφιότητας των *Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ)* ως μέλους της ΔΕΙΕ από τη γενική συνέλευση, που έφερε έτσι σε λειτουργική επαφή το σπουδαιότερο ελληνικό Ιστορικό Αρχείο Κοινωνικής Ιστορίας με ένα εκτεταμένο διεθνές δίκτυο 80-90 συναφών ιδρυμάτων. Ο υπογράφων έχει κάθε λόγο να είναι πολύ ικανοποιημένος από αυτό το συγκεκριμένο αποτέλεσμα που προκάλεσε στο πλαίσιο της συνεδριακής οργάνωσης που ανελάβε.

Σκοπός βέβαια του προγράμματος ήταν, σύμφωνα με τα εντυπωσιακά παραδείγματα των προηγούμενων συνεδρίων της ΔΕΙΕ, όπως εκείνο της Κοπεγχάγης (1993), του Μάντσεστερ (1994) και της Μόσχας (1995), να προσφέρει στους συνέδρους την ευρύτερη δυνατή και καλύτερη δέσμη πληροφοριών, εντυπώσεων και επαφών για τον τομέα των Κοινωνικών Αρχείων και της ιστορίας σε τρεις μέρες. Η λειτουργία της Διεθνούς Ομάδας Μουσείων Εργατικής Ιστορίας της ΔΕΙΕ περιέπλεκε τα πράγματα, μιας και στην Ελλάδα δεν έχουμε ακόμη αντίστοιχα παραδείγματα. Η προσπάθεια του διοργανωτή ήταν να εκμεταλλευθεί επίσης τη συγκυρία των εκατόχρονων των σύγχρονων ολυμπιακών αγώνων για να δώσει το στίγμα της παράδοσης του εργασιακού αθλητισμού το οποίο έχει βαθιές ρίζες στο ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα (βλ προηγούμενα *Αρχειακά Νέα*).

Με τα παραπάνω δεδομένα το πρόγραμμα του συνεδρίου πραγματοποιήθηκε ως εξής:

*Γενική Συνέλευση, Τεχνολογικό Πάρκο Λαυρίου,
Δήμος Περιστερίου*

Την πρώτη μέρα η Γενική Συνέλευση φιλοξενήθηκε στην αίθουσα της ΟΤΟΕ και χαιρετίστηκε από τον Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Δ. Κουσελά, ο οποίος καλωσόρισε τους συνέδρους και τόνισε το ενδιαφέρον της Ομοσπονδίας για τα συνδικαλιστικά αρχεία και την ιστορία όπως και για τον εργασιακό αθλητισμό. Ο υπεύθυνος του τομέα Αθλητισμού και Πολιτισμού Μπ. Φίλιος, που συνεργάστηκε με τον υπογράφοντα για την προετοιμασία του συνεδρίου, ήταν επίσης παρών.

Η τυπική διαδικασία στη συνέχεια προέβλεπε την εκλογή προέδρου της Γ.Σ., θέση που κάλυψε ο αποχωρών γραμματέας J. Kloosterman. Διαβάστηκαν τα πρακτικά της περσινής 22ης Γ.Σ. της Μόσχας και ο απολογισμός των ετών 1995-1996. Η εκλογή νέων μελών υπήρξε η ευκαιρία ένταξης 80 νέων θεσμών, δηλαδή της Βιβλιοθήκης ARUS της Βαρκελώνης και των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής

¹ Οι πρόωρες εκλογές του Σεπτεμβρίου ομολογουμένως δημιούργησαν ένα επικοινωνιακό πρόβλημα στο συνέδριο, αφού η ΟΤΟΕ αδυνατούσε να προσκαλέσει πολιτικούς και άλλους παράγοντες όπως το επιθυμούσε.

Ιστορίας (ΑΣΚΙ) της Αθήνας. Η Ομάδα Μουσείων Εργατικής Ιστορίας κατέθεσε επίσης την έκθεσή της. Ακολούθησε η εκλογή νέας συντονιστικής επιτροπής που έχει ως εξής:

Γραμματέας: W. Steenhaut, Βέλγιο
 Μέλη: K. Anderson, Ρωσία
 S. Bird, Μ. Βρετανία
 G. Callensen, Δανία
 F. Gori, Ιταλία
 J. Kloosterman, Ολλανδία
 D. Ophir, Ισραήλ
 H. Rosch, Γερμανία

Έτσι άνοιξε ο κύκλος των προτάσεων και των μελλοντικών προγραμμάτων, όπου ο εκπρόσωπος του αμερικανικού συνδικαλιστικού αρχειακού κέντρου *G. Meany Memorial Archives* κάλεσε τους συνέδρους στην επόμενη γενική συνέλευση που θα πραγματοποιηθεί στην Ουάσιγκτον τον Σεπτέμβριο του 1997.

Οι εργασίες της Γ.Σ., και συγκεκριμένα η σύνοδος της Διεθνούς Ομάδας Μουσείων Εργατικής Ιστορίας, συνεχίστηκαν το απόγευμα στο αναπαλαιωμένο κτίριο του Μηχανουργείου που ανήκει στο Δήμο Λαυρίου, όπου ο νέος δήμαρχος μας απηύθυνε χαιρετισμό. Είχε προηγηθεί, ύστερα από συνεννόηση με τον αντιπρύτανη του Πολυτεχνείου κ. Ι. Πολύζο, η επίσκεψη στον εντυπωσιακό χώρο του Τεχνολογικού και Πολιτιστικού Πάρκου Λαυρίου του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου². Εκεί μας ξενάγησε ένα μέλος της τοπικής ιστορικής εταιρείας μαζί με την υπεύθυνο του γραφείου Λαυρίου κα Α. Μαρκουλή. Για να συμπληρώσουμε την επίσκεψη της περιοχής αυτής, που είναι χώρος πολύτιμης κληρονομιάς στην ιστορία της εργασίας του εργατικού κινήματος αλλά και της αριστεράς στις πιο τραγικές στιγμές της, είχαμε αποτανθεί στην Ένωση Παλαιών Αντιστασιακών ΕΔΙΑ για να μας διαθέσει ένα μέλος της, γνώστη της ιστορίας του στρατοπέδου της Μακρονήσου. Είχαμε έτσι την τύχη να ακούσουμε τον παλιό μακρονησιώτη και εκπαιδευτικό κ. Δ. Μουρατίδη, που μας ανέπτυξε το χρονικό των σκληρών εκείνων ημερών μπροστά στο πρόσφατο άγαλμα της μακρονησιώτισας μητέρας και αδελφής. Τα λόγια του εντυπωσίασαν βαθειά τους ξένους συνέδρους που είχαν έτσι τη δυνατότητα να ακούσουν από πρώτο χέρι την τραγική αυτή πτυχή της ιστορίας της σύγχρονης Ελλάδας, η οποία είναι ελάχιστα γνωστή στο εξωτερικό.

Φεύγοντας από τη Λαυρεωτική επιλέξαμε την επιστροφή από το δρόμο του Σουνίου, όπου το ηλιοβασίλεμα στο ναό του Ποσειδώνα μας πρόσφερε την πιο όμορφη ώρα του συνεδρίου. Η βραδιά μας δεν είχε ακόμη τελειώσει. Δισσχίζοντας την Αττική και την Αθήνα φθάσαμε στις 9.30μ. στο Δημαρχείο του Περιστερίου,

όπου ο Δήμαρχος Θ. Δημητρακόπουλος μας δέχθηκε στην αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου.

Στο χαιρετισμό που απηύθυνε στους συνέδρους, τόνισε το ειδικό ενδιαφέρον του για την ιστορία και τα αρχεία του εργατικού κινήματος ως επικεφαλής ενός από τους πιο μεγάλους και γνωστούς λαϊκούς και εργατικούς δήμους της περιοχής της Αττικής, του οποίου οι κάτοικοι ανέρχονται σε 250.000.

Ας σημειώσουμε ότι σε κάθε συνέδριο του ΔΕΗ οι οργανωτές έχουν πλέον ως παράδοση τη συστηματική προσπάθεια επαφής με κοινωνικούς και δημοτικούς θεσμούς της εκάστοτε χώρας.

Ημερίδα για την ιστορία του εργασιακού αθλητισμού, τα συνδικαλιστικά και κοινωνικά αρχεία και την ιστορία

Η δεύτερη ημέρα του συνεδρίου ήταν αφιερωμένη στον εργασιακό αθλητισμό όπως και στην κοινωνική ιστορία και τα αρχεία του συνδικαλιστικού κινήματος.

Ύστερα δε από έγγραφη παρέμβαση της ΟΤΟΕ προς τη ΓΣΕΕ, μας παραχωρήθηκε για την ημέρα αυτή το καινούργιο και υπέροχο αμφιθέατρο του αναπαλαιωμένου κτιρίου της Γενικής Συνομοσπονδίας.

Το άνοιγμα της ημερίδας έγινε από τον νέο γραμματέα W. Steenhaut. Επίσης διαβάστηκαν χαιρετισμοί των Προέδρων της ΓΣΕΕ και του ΣΥΕΤΕ. Ακολούθησε η εισήγηση του Gerf van der Goethem από την Αντβέρπη με θέμα τις "Εργατικές Ολυμπιάδες του Μεσοπολέμου", όπου τονίστηκαν οι ιστορικές πραγματικότητες μέσα στις οποίες αναπτύχθηκε η δραστηριότητα αυτή του εργατικού κινήματος σε αντίθεση με τις Διεθνείς Ολυμπιάδες. Από την ελληνική πλευρά, ο Δ. Λιβιεράτος, συγγραφέας μιας πρόσφατης ιστορίας του ελληνικού εργατικού κινήματος, παρουσίασε εκτεταμένη μαρτυρία για την ανάπτυξη και το ρόλο του εργατικού αθλητισμού στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, τόνισε την πολιτική του ΚΚΕ στον τομέα αυτό το Μεσοπόλεμο, η οποία οδήγησε στη δημιουργία ποδοσφαιρικών ομάδων (*Αστέρες*) και την προώθηση από το ΕΑΜ του αθλητισμού με τη δημιουργία ομάδων στην Κατοχή.

Η απουσία δύο ξένων ειδικών της ιστορίας του εργατικού αθλητισμού από την πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Βέλγιο μας άφησε τη δυνατότητα να παρουσιάσουμε την άγνωστη σχεδόν πτυχή στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία, του ρόλου της χώρας μας στην υπόθεση της Αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Αυτό είναι το θέμα που μας ανέπτυξε ο κ. Γ. Δολιανίτης, μοναδικός σήμερα ερευνητής και συλλέκτης τέτοιων

2. Βλ. για το τεχνολογικό-πολιτιστικό πάρκο Λαυρίου στο περ. *Σύγχρονα Θέματα*, τχ. 58-59/Ιανουάριος-Ιούνιος 1996.

εγγράφων και τεκμηρίων ο οποίος έχει την πιο ολοκληρωμένη άποψη για τα εβδομήντα ολόκληρα χρόνια νεοελληνικής ιστορίας που συνδέουν το φαινόμενο της Αναβίωσης με την ιστορία του τόπου μας. Στο τέλος της πρωϊνής αυτής συνεδρίας είχαμε την ευκαιρία να ξαναγήσουμε τους συνέδρους στο ιστορικό κτίριο της ΓΣΕΕ. Στη συνέχεια, κατά τη μεσημεριανή διακοπή, οι σύνεδροι επισκέφθηκαν το γειτονικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Η απογευματινή συνεδρία ήταν εξαιρετικά πλούσια σε εισηγήσεις και παρουσιάσεις. Ξεκίνησε με την παρουσίαση των συνδικαλιστικών συλλογών και αρχείων του *Ινστιτούτου Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ* από το Διευθυντή τους J. Kloosterman.

Στη συνέχεια ο καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου Γ. Κουκουλές, σε μια πολύ έντονη και ενδιαφέρουσα εισήγηση, αναφέρθηκε στην ελληνική συνδικαλιστική ιστορία και στα σχετικά ερευνητικά προβλήματά της σήμερα.

Ο Δ. Λιβιεράτος έκανε κατόπιν παρουσίαση της τελευταίας και ανέκδοτης ολοκληρωμένης εργασίας του με θέμα "Τα συνέδρια της ΓΣΕΕ", τα οποία δεν έχουν μέχρι σήμερα καλυφθεί βιβλιογραφικά με συστηματικό τρόπο.

Ο Φίλιππος Ηλιού, Πρόεδρος της Εταιρείας *Αρχαία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας*, παρουσίασε έπειτα το περιεχόμενο των ΑΣΚΙ και τη στόχευση της εταιρείας αυτής που έχει μεν ως βάση ένα σημαντικό κομμάτι των αρχείων του ΚΚΕ αλλά προσβλέπει σε ένα ευρύτερο πεδίο συλλογής αρχείων και ανάπτυξης ερευνών.

Η μοναδική καμπάνια διάσωσης και συλλογής αρχείων απ' όλες τις οργανώσεις βάσης της χώρας της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σιδηροδρομικών ήταν το αντικείμενο της εισήγησης του Ζ. Πρωτοπαπά, συνταξιούχου σιδηροδρομικού, που έχει ενεργοποιηθεί αποτελεσματικά σ' αυτό το πρόγραμμα εδώ και τρία χρόνια μαζί με μια ολόκληρη ομάδα³.

Κατόπιν ο υποφαινόμενος ανέπτυξε τα αποτελέσματα των προσπαθειών του εδώ και 12 χρόνια στον τομέα των συνδικαλιστικών αρχείων, και συγκεκριμένα στα αρχεία του *Συλλόγου Υπαλλήλων της*

Εθνικής Τράπεζας (ΣΥΕΤΕ, 1917-σήμερα)⁴, του *Ταμείου Υγείας των Υπαλλήλων της ΕΤΕ* (ΤΥΠΕΤ, 1930-σήμερα)⁵ της *Ομοσπονδίας Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδας* (ΟΤΟΕ, 1955- σήμερα)⁶ όπου είχε απασχοληθεί με την κατάρτιση εθνικού προγράμματος διάσωσης και αξιοποίησης των ελληνικών συνδικαλιστικών αρχείων (βλ. *Επετηρίδα των ΓΑΚ*, Αθήνα 1990, Νο19, σελ. 49-51 και *Ενημερωτικό Δελτίο ΙΝΕ ΓΣΕΕ* Νο45-46/Νοεμ-Δεκ.1994, σελ. 18-27).

Οι παρεμβάσεις και εισηγήσεις έληξαν με ένα σύντομο σχολιασμό του τόμου *"Πολεμικές καταστροφές στην Ελλάδα"* της ομάδας Δοξιάδη (εκδ. 1946) που βρέθηκε στο Ιστορικό Αρχείο του ΣΥΕΤΕ ο οποίος παρά τον εορτασμό των πενήντα χρόνων από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είναι ελάχιστα γνωστός στην ελληνική εκπαίδευση και έρευνα. Η δημοσιογράφος Γιολάντα Τερένσιο πρόσθεσε μια σύντομη μαρτυρία από την παλιότερη σχετική συζήτησή της με τον κ. Φ. Κακριδή, ο οποίος είχε σταλεί από την ελληνική κυβέρνηση το 1945 μαζί με τον Ν. Καζαντζάκη στην Κρήτη για να καταγράψει τις καταστροφές του πολέμου. Η έκθεση που κατέθεσαν οι δύο λάμπροι αυτοί Έλληνες διανοούμενοι θάφτηκε για πολλές δεκαετίες από τις κυβερνήσεις για να εκδοθεί από το Δήμο Ηρακλείου μόνον το 1981, χωρίς περαιτέρω σχόλια. Ακολούθησε επίσκεψη στα ΑΣΚΙ με σχολιασμένη παρουσίαση των συλλογών τους.

Επίσκεψη Μουσείου και Τύμβου Μαραθώνα

Η επόμενη ημέρα ήταν αφιερωμένη στην επίσκεψη του Μουσείου, των τύμβων και της περιοχής του Μαραθώνα, η μάχη του οποίου υπήρξε η αιτία της έμπνευσης του αθλοθέτη του Μαραθωνίου δρόμου Μ. Breal. Θελήσαμε έτσι να συνδέσουμε το πιο δημοκρατικό συμβολικό αγώνισμα με το πρώτο συνέδριο του ΔΕΘ στη χώρα μας και τον εργασιακό αθλητισμό. Χάρης στη φροντίδα και τις διασυνδέσεις του κ. Γ. Δολιανίτη, ένας τρίγλωσσος νεαρός αρχαιολόγος μας παρουσίασε λεπτομερώς τις μουσειακές συλλογές και τον γειτονικό με το μουσείο τύμβο των Πλαταιέων, όπου με συγκίνηση είδαμε επτά σκελετούς ηρώων της ιστορικής μάχης οι οποίοι διατηρούνται μέχρι σήμερα.

3 Η προσπάθεια αυτή ήδη έχει καταλήξει στην έκδοση *"Ιστορία του σιδηροδρομικού συνδικαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα 1882-1940"* τόμος Α', Αθήνα 1995.

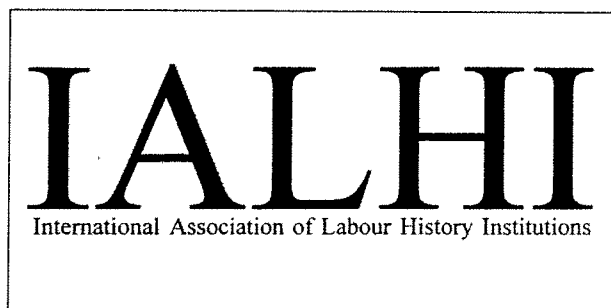
4 Βλ. Α. Kraus *"Archives syndicales et histoire syndicale. Le cas du Syndicat des employes de la Banque Nationale de Grece (SYETE)", Association Interdisciplinaire Franco-Hellenic 1992, L'entreprise en Grece et en Europe XIXe-XXe siecles, Αθήνα 1991, σ. 227-239, Πολυθέαμα 45 λεπτών για τα 60 χρόνια της Τραπεζικής, εφημερίδας του ΣΥΕΤΕ, Δεκ. 1994, Εισήγηση με θέμα *Ο ΣΥΕΤΕ στην Κατοχή* σε διεθνές συνέδριο με τίτλο «Η Ευρώπη και η Μεσόγειος κατά τη διάρκεια του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο 1991, και άρθρο μας στην *Τραπεζική*, φύλλο 580/ Φεβρουάριος 1995, σελ. 1, 4-9.*

5 Περ. *Νέα του ΤΥΠΕΤ*, τχ.10/1990 (αφιέρωμα για τα 60 χρόνια του ΤΥΠΕΤ) και τόμος *Mutualite de tous les pays un passe riche d'avenir*. Edition Mutualite francaise, σελ. 223-236.

6 Αδημοσίευτη εισήγηση στο Α' Συνέδριο Αρχιαιονομίας, Πρέβεζα 1990, *Ιστορικό Λεύκωμα για τα 40 χρόνια της ΟΤΟΕ* και άρθρο στην *Τραπεζική*, φ.582/Δεκ.1995, σελ.9-10.

Κλείνοντας αυτό το κείμενο μένει να ευχηθούμε στα ΑΣΚΙ να εκμεταλλευθούν τη νέα τους διασύνδεση με τον καλύτερο τρόπο, καλύπτοντας ένα κενό αντιπροσώπευσης της ελληνικής κοινωνικής ιστορίας στο διεθνή χώρο.

Αλέξης Κράους
Ιστορικό Αρχείο ΣΥΕΤΕ



**Διεθνές Σεμινάριο για Κτίρια Αρχείων από
την International School for Archival
Building Studies (I.S.F.A.B.U.S.) στο Μάριμπορ
της Σλοβενίας
19 Οκτωβρίου - 10 Νοεμβρίου 1996**

Στα τέλη της δεκαετίας του '70, μια ομάδα αρχειονόμων από τη Σλοβενία, με την υποστήριξη της αρχειακής εταιρείας και των τοπικών αρχείων του Μάριμπορ Σλοβενίας, άρχισαν να ερευνούν και να προτείνουν τις λύσεις που είναι υποχρεωμένος να δίνει καθημερινά ο επαγγελματίας αρχειονόμος σε τεχνικά και οργανωτικά προβλήματα που προκύπτουν λόγω των αυξημένων αναγκών φύλαξης και διατήρησης αρχειακού υλικού. Με τη στήριξη συναδέλφων τους από την Αυστρία, Βουλγαρία, Κίνα, Γερμανία, Ουγγαρία, Ε.Σ.Σ.Δ., Ισπανία, Βρετανία κ.ά. ίδρυσαν το "Αρχειακό Κέντρο" με σκοπό τη συγκέντρωση εργασιών και διοργάνωση διαλέξεων σχετικά με τη δημιουργία σύγχρονων αρχείων. Το 1992 μετονομάζεται σε "Διεθνές Ινστιτούτο για την Αρχειακή Επιστήμη" (International Institute for Archival Science, I.I.A.S.) και επιτυγχάνει τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων

του, κατά περίπτωση από τα Υπουργεία Πολιτισμού ή Τεχνολογίας της Σλοβενίας.

Το I.I.A.S. δημιουργεί τη "Διεθνή Σχολή για Σπουδές Κατασκευής Κτιρίων Αρχείων" (I.S.F.A.B.U.S.), η οποία σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Μάριμπορ, το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείο (I.C.A.) το Δήμο Μάριμπορ και τις αρχειακές εταιρείες Αυστρίας, Ιταλίας, Ουγγαρίας και Σλοβενίας, οργάνωσε από τις 19 Οκτωβρίου έως τις 10 Νοεμβρίου 1996 σεμινάριο με θέμα *"Βασικές συνθήκες, τρόποι και τύποι μακράς διάρκειας διατήρησης και προστασίας των Αρχείων ως μέρος της πνευματικής κληρονομιάς"*.

Στο σεμινάριο συμμετείχαν 14 αρχειονόμοι και αρχιτέκτονες από την Ουγγαρία, Κόστα Ρίκα, Δημοκρατία της Μπελίζ, Ισλανδία, Chanel Islands, Ισραήλ, Γερμανία, Κροατία, Γιουγκοσλαβία, Ναμίμπια, Τουρκία και Ελλάδα. Από τη χώρα μας έλαβε μέρος ο υπογράφων το παρόν κείμενο ως στέλεχος της Εθνικής Τράπεζας, υπεύθυνο για τα Ειδικά Αρχεία της. Οι εισηγήσεις και το πρόγραμμα σπουδών πραγματοποιήθηκαν στην Αγγλική γλώσσα, οι δε 39 εισηγητές ήταν προσωπικότητες διεθνούς κύρους. Ανάμεσά τους ο Michel Ducheln επιτ. γεν. Επιθεωρητής των Αρχείων της Γαλλίας, ο καθ. Lorenz Mikoletzky, Διευθυντής των κρατικών Αρχείων Αυστρίας, ο Yves-Marie Berce, Διευθυντής της Ecole des Chartes, ο Moshe Mossek από το Ισραήλ, ο George Mackenzie αντιπρόεδρος της I.C.A. και πολλοί άλλοι.

Οι εισηγήσεις περιστράφησαν κυρίως γύρω από το ερώτημα "κατασκευή νέου, ή προσαρμογή υπάρχοντος ως κτιρίου Αρχείων;" και τα προβλήματα που ανακύπτουν και από τις δυο αυτές προτάσεις: γεωλογικά, περιβαλλοντικά, κλιματολογικά, υλικών κατασκευής και επιλογή τοποθεσίας. Έμφαση επίσης δόθηκε σε θέματα ασφάλειας κτιρίων, πυρανίχνευσης, πυροπροστασίας, συνθηκών διατήρησης του υλικού, αποθήκευσής του, πρόσβασης ε' αυτό καθώς και στην ταχεία επέκταση της σύγχρονης τεχνολογίας στη λειτουργία και διαχείριση των Αρχείων. Τα θέματα ολοκληρώθηκαν με αναφορές στη νομολογία και τους θεσμούς που διέπουν διεθνώς τα Αρχεία. Επίσης οργανώθηκαν συζητήσεις στορρογγυλής Τραπέζης και πρακτικές ασκήσεις.

Τέλος η επιτόπου επίσκεψη και ξενάγηση από τους Διευθυντές τους των Αρχείων της Βιέννης, του Γκράτς, της Βενετίας, της Τερνέστης, της Βουδαπέστης, της Λιουμπλιάνα και άλλων πόλεων κατέστησε ευχερέστερη την κατανόηση των κατασκευαστικών και τεχνολογικών προβλημάτων που προκύπτουν, αλλά και την πρόταση λύσεων για την καλύτερη διατήρηση και διαχείριση του αποθηκευμένου αρχειακού υλικού.

Νίκος Ε. Καρόλας

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

**Διεθνής συνάντηση-συνδιάσκεψη για τη
συντήρηση και την αποκατάσταση
βιβλιακού και αρχειακού υλικού (Erice
Ιταλίας, 23-28.4.1996)**

Στο διάστημα από 23-28 Απριλίου 1996, πραγματοποιήθηκε στην πόλη Erice (ο αρχαίος Έρυξ) της Σικελίας, η καθιερωμένη ανά τριετία διεθνής συνάντηση συντηρητών και ειδικών επιστημόνων ερευνητών, με αντικείμενο τη συντήρηση και αποκατάσταση του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Στη συνάντηση αυτή παρουσιάσθηκαν τα αποτελέσματα μελετών και ερευνών από διάφορους επιστημονικούς τομείς στο χώρο της παθολογίας του βιβλίου. Πολλοί συντηρητές παρουσίασαν τα αποτελέσματα των εργασιών τους σχετικά με την αποκατάσταση του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Διάφοροι εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών (UNESCO, IFLA (PAC), ICCROM) εξέθεσαν την πορεία των μελετών τους και τους προγραμματισμούς τους για τη διατήρηση και συντήρηση της παγκόσμιας πνευματικής κληρονομιάς.

Στη διεθνή συνάντηση, την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος εκπροσώπησε ο υπογράφων το παρόν άρθρο, ως ο καθ' ύλην αρμόδιος προϊστάμενος.

Το πρόγραμμα της συνάντησης περιείχε προς συζήτηση δέκα θεματικές ενότητες με ποικιλία υποθεμάτων. Οι ενότητες ήταν οι ακόλουθες:

Η πρώτη θεματική ενότητα αφορούσε τη **“Διεθνή συνεργασία για τη συντήρηση και διαφύλαξη του βιβλιακού και αρχειακού υλικού”**. Στη θεματική αυτή ενότητα οι ομιλητές, εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών και ινστιτούτων, καθώς και υπεύθυνοι μεγάλων πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών αναφέρθηκαν στα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία επεξεργάζονται σε διεθνές επίπεδο για τη συντήρηση και αποκατάσταση του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Ιδιαίτερα τονίσθηκε ότι δεν είναι αποτελεσματικός ο μονομερής (σε εθνικό επίπεδο) σχεδιασμός μιας στρατηγικής που στοχεύει στη συντήρηση και αποκατάσταση του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Επιβάλλεται να υπάρξουν προγράμματα

διεθνούς συνεργασίας, που αλληλοσυμπληρώνονται και εξασφαλίζουν την αλληλο-συμπάρσταση, στα οποία θα συμπεριλαμβάνεται όλη η πνευματική παραγωγή των κρατών-μελών της συνεργασίας. Πρέπει, ετόνισαν ορισμένοι, να υπάρξει μία Διεθνής Τράπεζα δεδομένων στο χώρο της παθολογίας του βιβλιακού και αρχειακού υλικού που να χορηγεί βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη.

Ο εκπρόσωπος του ICCROM Mr. Laener επεσήμανε ότι τα ζητήματα συντήρησης και διαφύλαξης μπορούν να λυθούν με τον καθορισμό ενός διεθνούς τεχνικού επιμορφωτικού πλαισίου. Χρειαζόμαστε, τόνισε, μία μεθοδολογία και τη χάραξη μιας διεθνούς πολιτικής στον τομέα αυτό, η οποία θα υπάρχει στη βάση κάθε είδους προγράμματος, είτε αυτό είναι επιμορφωτικό είτε προληπτικό είτε τέλος επεμβατικής συντήρησης του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Η επιμόρφωση πρέπει να είναι πρακτική και θεωρητική, και να υποστηρίζεται από τη σύγχρονη τεχνολογία. Πρέπει να έχουμε και να ακολουθούμε διεθνείς κανόνες προληπτικής συντήρησης. Ο συντηρητής δεν πρέπει να είναι ένας απλός άριστος τεχνίτης (εμπειρικός), αλλά πρέπει ταυτόχρονα να είναι ο επιστήμων, ο εγκυκλοπαιδικός, γιατί μόνο μέσα από το συνδυασμό της γνώσης (θεωρίας) και της πράξης (πρακτικής) είναι δυνατό να προκύψει κάτι το θετικό. Η UNESCO, η IFLA (PAC) και το ICCROM καταβάλλουν προσπάθειες για τη χάραξη μιας βασικής διεθνούς στρατηγικής η οποία θα χρησιμοποιείται από τα διάφορα κράτη σαν μοντέλο για τη δική τους εθνική πολιτική και στρατηγική για τη συντήρηση και διαφύλαξη του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Η ανάγκη της συντήρησης-διαφύλαξης του βιβλιακού και αρχειακού υλικού εκτυπωμένου σε όξινο και εύθρυπτο χαρτί δεν επιλύεται με ένα Ινστιτούτο Εθνικού Σχεδιασμού, αλλά με διεθνική συνεργασία φορέων που θα αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ολοκληρωτικά και σφαιρικά.

Στο σημείο αυτό έγινε λόγος για την ολοκλήρωση και βελτίωση των προγραμμάτων μαζικής αντιμετώπισης των προβλημάτων με τη χρήση της νέας τεχνολογίας. Επιπρόσθετα επισημάνθηκε ότι πρέπει να γίνεται και μία επιλογή στα υλικά που πρέπει να συντηρηθούν. Δυστυχώς,

λόγω της μεγάλης έκτασης που έχουν προσλάβει οι φθορές, δεν είμαστε σε θέση να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά το σύνολο του υλικού που έχει υποστεί φθορές. Τα ποσοστά φθορών στις εθνικές συλλογές ορισμένων κρατών φθάνουν το 20-30% του συνόλου των συλλογών. Στις περιπτώσεις αυτές η επιλογή πρέπει να γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια (αξία φιλολογική, καλλιτεχνική, εθνική και διεθνής, χρήση, σπανιότητα, σπουδαιότητα κ.ά.). Η μικροφωτογράφιση του υλικού συνεχίζει μέχρι σήμερα να κατέχει την πρωτεύουσα θέση στο θέμα της απεικόνισης του χαρτώου υλικού παράλληλα και σε συνδυασμό με τις σύγχρονες ηλεκτρομαγνητικές-ψηφιακές μεθόδους. Κάθε βιβλιοθήκη πρέπει να χαράζει τη δική της πολιτική σε θέματα συντήρησης-διαφύλαξης αλλά και αποκατάστασης. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει αφενός να γνωρίζουν οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκάριοι και αρχειονόμοι την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι συλλογές και αφετέρου να υπάρχει ένα ευρετήριο φθορών, μία έκθεση αυτοψίας του υλικού.

Στην Αγγλία υπάρχει ένα πενταετές πρόγραμμα για τη συντήρηση-διαφύλαξη του βιβλιακού και αρχειακού υλικού, το οποίο περιλαμβάνει διάφορα στάδια εφαρμογής και παρέχει, ανάλογα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις, διάφορες λύσεις, απαντώντας σε μια σειρά προβληματισμών. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος η UNESCO, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων και των πρωτοβουλιών της, ανέλαβε να προωθήσει τη χρήση από τα κράτη μέλη της του νέου τύπου χαρτιού, μακράς διάρκειας "permanent paper", απαλλαγμένου από χημικές ακαθαρσίες, μη όξινου για εκδόσεις με προοπτική μακράς διαφύλαξης κλπ.

Η δεύτερη θεματική ενότητα είχε ως αντικείμενο την **"Επιμόρφωση-εκπαίδευση των συντηρητών και των υπευθύνων διαφύλαξης του βιβλιακού και αρχειακού υλικού"**. Όλοι οι ομιλητές σύγκλιναν στην επισήμανση ότι υπάρχει αναγκαιότητα συνεργασίας ανάμεσα στους υπευθύνους των βιβλιοθηκών-αρχείων και στους συντηρητές του βιβλιακού και αρχειακού υλικού. Η συνεργασία των δύο αυτών ειδικοτήτων έχει σαν αποτέλεσμα να προλαμβάνει κινδύνους και φθορές του υλικού. Οι βιβλιοθηκάριοι και οι αρχειονόμοι πρέπει να διδάσκονται τις γενικές αρχές που διέπουν την επιστήμη της παθολογίας του βιβλιακού και αρχειακού υλικού, να γνωρίζουν τους τρόπους επέμβασης για την παροχή πρώτων βοηθειών και να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται και να επισημαίνουν τα κακώς έχοντα, αφού η άγνοια γίνεται η αιτία για περαιτέρω ζημιές. Οι συντηρητές από την πλευρά τους, κάθε φορά που αναλαμβάνουν να αποκαταστήσουν ένα φθαρμένο βιβλιακό και αρχειακό υλικό, δεν πρέπει να αυθαιρετούν, αλλά να συνεργάζονται με τους υπευθύνους, για να μην γίνουν υπαίτιοι νέων

φθορών. Οι συντηρητές πρέπει να γνωρίζουν τις αρχές της βιβλιοθηκονομίας και της αρχειονομίας. Το τι πρέπει να γίνει πρέπει να συναποφασίζεται και από τις δύο πλευρές.

Στην ενότητα αυτή αναπτύχθηκαν και τα διάφορα εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα που υπάρχουν για τους συντηρητές. Η Ιταλίδα καθηγήτρια Lilli di Franco αναφέρθηκε στη Σχολή εκπαίδευσης συντηρητών που λειτουργεί στο Spoleto, μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*European course for specialist training programmes*) διάρκειας τριών ετών. Η αγγλίδα ομιλήτρια A. Brown ανέλυσε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που ισχύει στην Αγγλία για την εκπαίδευση και επιμόρφωση των βιβλιοθηκάριων και αρχειονόμων σε θέματα προληπτικής συντήρησης. Αναφέρθηκε επίσης και στα διεθνή προγράμματα που εκπονούνται στην Αγγλία σε συνεργασία με τις ΗΠΑ.

Ο αμερικανός εκπρόσωπος T.C. Albrow περιέγραψε τις προσπάθειες που γίνονται στη *Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου*, όσον αφορά τη μικροφωτογράφιση του υλικού τόσο σε μικροταινίες όσο και σε άλλα νέα υποστρώματα απεικόνισης π.χ. CD-ROM κ.ά. Επεσήμανε τη σημασία και την προτεραιότητα που πρέπει να δίνουμε στην προληπτική συντήρηση. Με την προληπτική συντήρηση, που είναι έργο του βιβλιοθηκαρίου και του αρχειονόμου αποφεύγουμε την ανάγκη αποκατάστασης. Άλλοι ομιλητές αναφέρθηκαν στην καταστροφική συνέπεια της συχνής φωτοτύπησης του χαρτώου υλικού το οποίο με τον τρόπο αυτό εκτίθεται σε ισχυρές ακτινοβολίες μικρού μήκους (300-400nm).

Η τρίτη ενότητα είχε θέμα **"Τα κτίρια των αρχείων και των βιβλιοθηκών. Αρχιτεκτονικά και περιβαλλοντολογικά προβλήματα"**. Οι ομιλητές παρουσίασαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά σχετικά με το κτίριο και το μικροκλίμα που δημιουργείται μέσα στις βιβλιοθήκες και τα αρχεία, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που πρόκειται για παλιά κτίρια που επισκευάστηκαν και διαμορφώθηκαν για να στεγάσουν βιβλιακό και αρχειακό υλικό. Τόνισαν ότι υπάρχει πρωταρχική ανάγκη ρύθμισης των περιβαλλοντολογικών συνθηκών. Δυστυχώς δεν υπάρχουν αυστηροί διεθνείς κανόνες που να ισχύουν για όλες τις χώρες του κόσμου. Στην εμπεριστατωμένη ομιλία του J. W. Pull επέμεινε ότι συμβάλλουν στην καλή διαφύλαξη του υλικού ο καλός αρχιτεκτονικός σχεδιασμός του κτιρίου, η λειτουργικότητα, η εξασφάλιση ιδανικού μικροκλίματος, η εγκατάσταση συστημάτων πυρανίχνευσης και πυρόσβεσης. Μεγάλη προσοχή πρέπει να δίδεται στη μελέτη του συστήματος θέρμανσης - ψύξης του κτιρίου. Πέρα από τις κλιματολογικές συνθήκες πρέπει να φροντίζουμε για την καθαρότητα του αέρα για να

αποφεύγουμε τις καταστροφικές συνέπειες των στερεών και αέριων ρύπων. Ο κλιματισμός πρέπει να λειτουργεί σε 24ωρη βάση. Συστήματα- μηχανισμοί καθαρισμού του αέρα πρέπει να υπάρχουν σε όλους τους χώρους.

Ο κακός έλεγχος του μικροκλίματος, της καθαρότητας του αέρα έχει σύμφωνα με την καθηγήτρια S. Villanti καμιά φορά ανεπανόρθωτες βιολογικές και χημικές συνέπειες στα υλικά. Η ίδια στη συνέχεια τόνισε ότι για κάθε βιβλιοθήκη αλλά και για κάθε χώρα θα πρέπει να υπάρχουν γενικές οδηγίες που να ορίζουν τι ακριβώς θα πρέπει να ισχύει σ' ένα αρχείο και σε μια βιβλιοθήκη.

Από την πλευρά της η κ. Henderson μίλησε αναλυτικά για τις προδιαγραφές που πρέπει να ισχύουν όταν το υλικό χρησιμοποιείται για εκθέσεις, ώστε να μην υποστεί φθορές από το γεγονός αυτό. Τις προδιαγραφές αυτές επεξεργάστηκε ειδική επιτροπή μέσα στο πλαίσιο των εργασιών του *NISO* (*National Information Standards Organisation*). Ο κ. Keindrik αναφέρθηκε στην πρακτική και στη δεοντολογία της εναποθήκευσης των συλλογών, υποδεικνύοντας διάφορες λύσεις πρακτικοθεωρητικού χαρακτήρα.

Η τέταρτη ενότητα είχε ως θέμα το “**Μικροκλίμα μέσα στις βιβλιοθήκες και τα αρχεία και τις διαδικασίες διάβρωσης του βιβλιακού και αρχειακού υλικού**”. Η καθηγήτρια F. Gallo στην ομιλία της αναφέρθηκε στις φθορές που υφίστανται τα βιβλία και οι λοιπές χαρτώες συλλογές από την παραμονή τους σε δυσμενές μικροκλίμα. Χαρακτήρισε βασικό παράγοντα φθοράς την υψηλή τιμή υγρασίας, καθώς και την υψηλή ποσότητα νερού στο χαρτί, η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει το 6-8% του συνολικού του βάρους, με μέγιστο επιτρεπτό όριο το 10%. Για την επίτευξη σταθερών θερμοϋγραμετρικών τιμών πρέπει να υπάρχει μία ακριβής μελέτη και αξιολόγηση του μικροκλίματος και της έκτασης της φθοράς, για να μπορούμε να προτείνουμε την κατάλληλη θεραπεία για τη βιολογική καταστροφή (*biodeterioration*). Η υψηλή τιμή της υγρασίας συμβάλλει στην μικροβιολογική μόλυνση του χαρτιού. Πρότεινε, ως μόνη και πλέον αποτελεσματική μέθοδο καταπολέμησης της βιολογικής-μικροβιολογικής φθοράς και μόλυνσης τη μέθοδο απολύμανσης-αποστείρωσης με χρήση του Οξειδίου του Αιθυλενίου (CH_2OCH_2) σε αναλογία 12% CO_2 - 88% O_2 , 25°-30°C & 50%-70% Humidity Relative. Το οξείδιο του αιθυλενίου καταπολεμά και τους βιολογικούς και του μικροβιολογικού χαρακτήρα παθογόνους παράγοντες.

Ο καθηγητής της Υγιεινής Tarsitani αναφέρθηκε στους μικροβιολογικούς κινδύνους που διατρέχουν οι πάντες (υπάλληλοι και αναγνώστες), σε περίπτωση που χρησιμοποιούν ένα μολυσμένο βιβλίο ή αρχείο. Όσο μεγαλύτερη είναι η επαφή τους με ένα μολυσμένο υλικό τόσο μεγαλύτερος είναι και ο κίνδυνος ασθένειας.

Ιδιαίτερα επικίνδυνο είναι το σύμπτωμα εκείνο που παρομοιάζει με το σύμπτωμα *Sick Building Syndrome* αλλά δεν είναι το μοναδικό σύμπτωμα αναπνευστικού οργάνου. Γι' αυτό όλες οι συλλογές πρέπει να απολυμαίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να αποφεύγουμε τους κινδύνους. Οι παρατηρήσεις απέδειξαν ότι τα βιβλία και αρχεία που χρησιμοποιούνται περισσότερο είναι και εκείνα που είναι πιο προσβλημένα και στα οποία παρατηρούμε μεγαλύτερη παρουσία μικροβίων. Αντίθετα, στα βιβλία και αρχεία που χρησιμοποιούνται λιγότερο παρατηρούνται οι συνήθεις μούχλες-μύκητες και ζυμεγέρτες (Ilevell).

Στις μικροβιολογικές φθορές αναφέρθηκαν και άλλοι ομιλητές, οι οποίοι επισήμαναν τον μεγάλο κίνδυνο που διατρέχουν οι υπάλληλοι των βιβλιοθηκών και των αρχείων αλλά και οι αναγνώστες. Τόνισαν την ιδιαίτερη ανάγκη κατάλληλης απολύμανσης-αποστείρωσης, με τη χρήση των κατάλληλων φαρμάκων, αλλιώς δεν θα έχουμε τα αναμενόμενα και επιθυμητά αποτελέσματα παρά μόνο πρόσκαιρα και βραχύβια. Επισημάνθηκαν οι διάφορες ασθένειες που προξενούνται στους χρήστες και υπαλλήλους από την παρουσία μικροοργανισμών, μικροβίων στα βιβλία και αρχεία, όπως διάφορες αλλεργίες, αναπνευστικά προβλήματα, οφθαλμολογικά, δερματολογικά κ.α. Μάλιστα βρέθηκαν περίπου 200 είδη μικροβίων που ζουν στο χαρτώο υλικό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η ομιλία της Ρωσίδας ερευνήτριας Petushkova, η οποία ανέλυσε τα πορίσματα των εργασιών της, όσον αφορά την προσβολή του δέρματος και της περγαμνής από τα διάφορα βακτηρίδια στις χώρες της Κοινοπολιτείας. Η μέχρι σήμερα βιβλιογραφία ασχολείται κυρίως με την προσβολή των υλικών αυτών από μύκητες και όχι από τα βακτηρίδια. Συγκεκριμένα, η έρευνα αποσκοπεί στην εξακρίβωση και απομόνωση των βακτηριδίων που φθείρουν το δέρμα και την περγαμνή, ο καθορισμός των ιδανικών συνθηκών αποθήκευσης αυτών των υλικών και τέλος, η εξεύρεση των καταλλήλων μέσων και μεθόδων αποτελεσματικής καταπολέμησης των βακτηριδίων (απολύμανση-αποστείρωση). Βρέθηκαν 21 ποικιλίες-κατηγορίες βακτηριδίων που προσβάλουν το δέρμα και 36 τη περγαμνή. Τελειώνοντας, η Petushkova περιέγραψε τις τεχνικές που πρέπει να εφαρμοσθούν για την προστασία των δερμάτων και περγαμνών από τη βιολογική φθορά και παρουσίασε κατάλογο χημικών ουσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

Η καθηγήτρια F. Gallo, σε άλλη -δεύτερη- σχετική ομιλία της στην ίδια ενότητα, αναφερόμενη στη βιωσιμότητα των σπερμάτων και μυκήτων πάνω στα διάφορα υλικά μέσα σε διάφορα μικροκλίματα, τόνισε με έμφαση ότι η βιωσιμότητά τους εξαρτάται από την υγρασκοπικότητα των υλικών, την ποσότητα του νερού

που περιέχει το συγκεκριμένο υλικό, από τις διακυμάνσεις των θερμοϋγρομετρικών τιμών, των αρνητικών ή θετικών συνθηκών μικροκλίματος των χώρων αποθήκευσης των υλικών. Υπάρχουν σπέρματα μικροοργανισμών που επιβιώνουν για μακρύ χρονικό διάστημα σε μικροκλίμα που θεωρείται σαν "καλό" (20°-22°C & 42-60% Humidity Relative) και λιγότερο σε μικροκλίμα με υψηλές θερμοϋγρομετρικές τιμές (20°-27°C & 40-88% Humidity Relative). Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από την ταχύτερη λανθάνουσα μεταβολική δραστηριότητα των μυκήτων στη δεύτερη περίπτωση και στην ταχύτερη εξουθένωση των αποθεματικών ουσιών του υλικού που συνεπάγεται. Συνιστάται η σε τακτά χρονικά διαστήματα απολύμανση του υλικού με τα κατάλληλα για κάθε περίπτωση χημικά υλικά, ιδιαίτερα δε στην περίπτωση που το υλικό μας έχει προσβληθεί από μικροοργανισμούς.

Η Ισπανίδα ερευνήτρια N. Valentín αναφερόμενη στην εξακρίβωση των βιολογικών φθορών των οργανικών υλικών και επισημαίνοντας τους κινδύνους και τα προβλήματα μίας μικροβιολογικής μόλυνσης των οργανικών υλικών που είναι εκτεθειμένα σε περιβάλλοντα με υψηλή σχετικά υγρασία και μη αεριζόμενα καλά, παρουσίασε μία μέθοδο προσωρινής (όσο χρόνο απαιτείται για να αρχίσει η διαδικασία αποκατάστασης) διαφύλαξης-προφύλαξης και επιβράδυνσης των μικροβιολογικών φθορών. Στη μέθοδο αυτή χρησιμοποιείται μια πλαστική σακκούλα-θήκη μέσα στην οποία διοχετεύεται αδρανές αέριο "Αργόν", ενώ ταυτόχρονα μειώνουμε τη σχετική υγρασία και θερμοκρασία του περιβάλλοντος χώρου με ένα αποτελεσματικό και μελετημένο αερισμό (ventilation). Η τιμή του οξυγόνου μέσα στη σακκούλα μειώνεται με τη διοχέτευση του αργού με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται, ταυτόχρονα με την καλή διαφύλαξη, και μια δραστική θανάτωση των μικροβίων-βακτηριδίων.

Η Ιταλίδα Altibrandi αναφέρθηκε στην έρευνα που διεξάγεται στα πλαίσια των μελετών για την προστασία των μικρογραφιών για την ουδετερότητα και το βαθμό αντίστασης στα μικρόβια διαφόρων κολλητικών ουσιών και συγκεκριμένα των ουσιών: α) Cellulose acetate, β) Klucel G, γ) Mowilith 60, δ) Tylose MH300. Από τα αποτελέσματα των ερευνών διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει καμιά διαφορά στο βαθμό αντίστασης των κολλών αυτών στους μικροοργανισμούς-μικρόβια-μύκητες, αλλά η παρουσία των μικροοργανισμών, ο βαθμός και η έκταση της φθοράς των υλικών εξαρτάται από την ευαισθησία των μικροοργανισμών αυτών στις θερμοϋγρομετρικές τιμές. Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι προέχει σε κάθε περίπτωση να επιδιώκουμε τη διαμόρφωση καλών συνθηκών αποθήκευσης με την εξασφάλιση σταθερών περιβαλλοντολογικών συνθηκών παρά να ψάχνουμε για υλικά, κόλλες, χημικές ουσίες ανθεκτικές στις βιολογικές

προσβολές. Δεν είναι τόσο η παρουσία των σπερμάτων των μικροοργανισμών στα υλικά (χαρτί, δέρμα, περγαμηνή) που καθορίζει τη σοβαρότητα της προσβολής, όσο η ύπαρξη ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξή τους. Εάν ομαδοποιήσουμε τις κόλλες με βάση τη κυτταρίνη τους, τότε κατατάσσονται ως εξής ως προς το βαθμό αντίστασής τους στις προσβολές των μικροβίων: α) μικράς σημασίας, ήπιος=hydroxyethylcellulose β) μέσος=carboxymethylcellulose γ) πολύ καλός=cellulose acetate και δ) εξαιρετικός= methylethylcellulose. Στη χώρα μας αλλά και στο εξωτερικό η χρήση της κόλλας Tylose 300 p για την αποκατάσταση των χαρτών υλικών είναι η πιό διαδεδομένη.

Στην **πέμπτη ενότητα** το θέμα ήταν η **"Διατήρηση των εφήμερων. Τι πρέπει να γίνει με τα σύγχρονα βιβλία και αρχεία"**. Οι ομιλητές αναφέρθηκαν στις προσπάθειές τους για τη συλλογή, διατήρηση και διαφύλαξη των σύγχρονων, μετά τον 19ο αιώνα, βιβλιοδεσιών. Ο διάσημος, γνώστης της ιστορίας της βιβλιοδεσίας των δύο τελευταίων αιώνων, R. Silverman, στην ομιλία του σχετικά με την τεχνονομία των βιβλιοδεσιών τυπογραφείου, αναφέρθηκε συνοπτικά στην εξέλιξη της ιστορίας των τεχνικών βιβλιοδεσίας του 18ου και 19ου αιώνα. Επεσήμανε την ιδιαιτερότητα των βιβλιοδεσιών αυτών, παρουσιάζοντας τον τεχνικό εξοπλισμό και τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή τους. Επέμεινε στην ανάγκη να γνωρίζουν οι βιβλιοθηκάριοι και οι συντηρητές την ιδιαιτερότητα, την αξία και τη μοναδικότητα αυτών των βιβλιοδεσιών, ώστε να μην γίνονται υπαίτιοι καταστροφής τους. Αναφέρθηκε στην καλλιτεχνική τους αξία, στο διάκοσμό τους και περιέγραψε την ιστορική εξέλιξη τους.

Ο N. Pickwoad μίλησε για τα προβλήματα που παρουσιάζουν οι εβραϊκές βιβλιοδεσίες του 18ου αιώνα και των αρχών του 19ου που φυλάσσονται στο Harvard University. Οι τεχνικές αυτές διαφέρουν κατά πολύ από εκείνες του ευρωπαϊκού χώρου και εξηγούν γιατί υπήρχαν οικονομικές και τεχνικές δυσκολίες στην κατασκευή τους. Πολλές βιβλιοδεσίες αποτελούν μοναδικά δείγματα εβραϊκής βιβλιοδετικής τέχνης. Η επέμβαση πολλές φορές στις βιβλιοδεσίες αυτές, με σκοπό τη συντήρηση και την αποκατάστασή τους, έχει αρνητικά αποτελέσματα επειδή οι συντηρητές αγνοούν τις τεχνικές κατασκευής τους. Έτσι καταστρέφεται η ιστορική τους αξία.

Στην **έκτη ενότητα** με θέμα **"Όρια επεμβάσεως. Προσωρινά μέτρα και τεχνικές για τη μη καταστροφική αποκατάσταση"**, θίχθηκε κατά κύριο λόγο το ζήτημα του καθορισμού των ορίων επέμβασης του συντηρητή στο υπό αποκατάσταση αντικείμενο. Το θέμα των ορίων επέμβασης προβληματίζει έντονα τον κόσμο των ειδικών (βιβλιοθηκάριους, αρχειονόμους,

συντηρητές, βιβλιολόγους, παλαιογράφους-κωδικολόγους κ.ά.). Το ζήτημα αυτό έχει πολλές θετικές και αρνητικές πλευρές. Απτεται της ιστορίας του συγκεκριμένου υλικού. Το δίλημμα μπορεί να τεθεί ως εξής: Μέχρι ποιο σημείο πρέπει να προχωρούμε στο έργο της αποκατάστασης, κυρίως, του σταχωμένου; Τι πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας και να προσέχουμε κατά την αποκατάσταση του υλικού; Τι και ποιο είναι αναγκαίο και τί όχι για να παραμείνει ή να αφαιρεθεί; Τι και ποιο είναι αυτό που αφαιρούμενο θα αλλοιώσει τη σημερινή μορφή του αντικειμένου, θα παραχαράξει τη βιβλιολογική, φιλολογική και παλαιογραφική του αξία, θα παραποιήσει τη δομή και τη μορφολογία του; Και οι δύο απόψεις που υπάρχουν έχουν τα επιχειρήματά τους και τις αποδείξεις για το δικίο τους. Η άποψη που επικρατεί είναι ότι πρέπει να διατηρούνται οι δεσμοί με το παρελθόν και να μην αλλοιώνεται η σημερινή μορφολογία του βιβλίου ή του σταχωμένου αρχείου με προσθήκες και αλλαγές στη μορφή του, προσθήκες που δεν συμβαδίζουν με το ίδιο και την εποχή που δημιουργήθηκε. Η μνήμη του παρελθόντος πρέπει να μένει αναλλοίωτη.

Η γνώμη αυτή και η θέση των πολλών έχει και την αντίθετή της και τα αντικρούσματά της. Πολλές φορές βρισκόμαστε μπροστά σε καταστάσεις και περιπτώσεις παλαιών επεμβάσεων οι οποίες έχουν καταστρέψει με διάφορους τρόπους το βιβλίο, και των οποίων η παραμονή και η αφαίρεση φθείρει περαιτέρω το βιβλίο. Οι επεμβάσεις αυτές πρέπει να απομακρυνθούν, να παραμένουν μόνο αυτές οι οποίες δεν εμποδίζουν τη λειτουργικότητα του βιβλίου. Υπήρξε περίπτωση κατά την οποία ο ίδιος βρήκα ολόκληρο αρχείο Καγκελαρίας νησιού του Σαρωνικού μετά την επιμονή μου να διαλυθεί η στάχωση συγκεκριμένου βιβλίου. Τα όρια της επέμβασης πρέπει να καθορίζουν από κοινού οι υπεύθυνοι αρχειονόμοι και βιβλιοθηκάριοι με τον συντηρητή.

Στην ενότητα αυτή οι ομιλητές αναφέρθηκαν και στις προσπάθειες που καταβάλλουν για τη διάσωση-προφύλαξη του σύγχρονου βιβλιακού υλικού, που έχει περισσότερες ανάγκες σε σχέση με το παλαιό.

Στις ΗΠΑ οι συντηρητές βιβλιοθηκών ξεκίνησαν την εφαρμογή μιας "συνολικής" προσέγγισης του σύγχρονου βιβλιακού υλικού, για την αποφυγή των φθορών, καθώς επίσης προωθούν και ένα πρόγραμμα αποτελεσματικής θεραπείας και πρόληψής του. Δίνουν περισσότερη προσοχή στην προφύλαξη του νέου σύγχρονου βιβλιακού υλικού, ως του πλέον επικίνδυνου από άποψη ποιότητας υλικού, παρά στην επεμβατική πολιτική. Αυτή η εναλλαγή προτεραιοτήτων έχει επιλεγεί για αποτελεσματικότερη επανεξέταση των προγραμμάτων της παραδοσιακής αποκατάστασης των βιβλίων, με τη συνεργασία συντηρητών που ερευνούν τρόπους να προσαρμόσουν

τον υπάρχοντα αντιεπαγγελματισμό, ώστε να αντιμετωπίσουν μακροπρόθεσμες ανάγκες συντήρησης των συλλογών. Για το λόγο αυτό συστάθηκε στις ΗΠΑ μία ειδική επιτροπή η *Library Collections Conservation Discussion Group* στα πλαίσια δραστηριοτήτων του *American Institute of Conservation of Historic and Artistic Works (AIC)* το έτος 1992. Είναι το κύριο εθνικό όργανο διαλόγου για την επιδιόρθωση των βιβλίων. Ο κύριος ρόλος και η στοχοθεσία της ειδικής αυτής ομάδας είναι η συζήτηση σχετικά με τις τεχνικές και τις διαχειριστικές προτεραιότητες στην προώθηση και βελτίωση της ποιότητας και της διάρκειας ζωής του αποκατεστημένου βιβλίου. Διοργανώνει διάφορες συναντήσεις για το σκοπό αυτό. Στο σημείο αυτό έγινε λόγος α) περί επιδιόρθωσης των βιβλίων και β) της αποκατάστασής τους, πάντοτε μέσα στα πλαίσια της συζήτησης για τα όρια επέμβασης στα φθαρμένα αντικείμενα.

Ο ιστορικός και μελετητής της ιστορίας της βιβλιοδεσίας, τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της αμερικανικής ηπείρου, F. Baerman τόνισε την ανάγκη της τεχνογνωσίας των σταχώσεων, των βιβλιοδεσιών του 19ου και των αρχών 20ου αιώνα. Η έλλειψη της γνώσης αυτής αποδεικνύεται πολλές φορές στην πράξη επικίνδυνη και καταστροφική. Η αποκατάσταση και η επαναστάχωση πολλών εκ των βιβλιοδεσιών αυτών έχουν αποδειχθεί καταστροφικά έργα και υπεύθυνες για μαζική καταστροφή ιστορικών δομών βιβλίων και άλλων βιβλιογραφικών ενδείξεων και στοιχείων. Για την αποκατάσταση των σπάνιων και σπουδαίων αυτών σταχώσεων απαιτείται η μελέτη και η εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και μεθόδων και μία διαφορετική ηθική. Αναφέρθηκε επίσης στις αρχές της αρχειακής αποκατάστασης, όπως αυτές καθιερώθηκαν στα *Γενικά Αρχεία του Λονδίνου*, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα καθώς και στη θεμελίωση της ηθικής της σύγχρονης αρχειακής συντήρησης και αποκατάστασης των μη αρχειακών συλλογών των βιβλιοθηκών.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ήταν η ομιλία του J. Maree, ο οποίος μίλησε για τις σπάνιες σταχώσεις από καουτσούκ, οι οποίες ήταν πολύ αγαπητές και δημοφιλείς στην Αγγλία στη χρονική περίοδο μεταξύ 1840-90 και χρησιμοποιούντο ως Table books. Είναι πολύ σπάνιες, η δε συντήρησή τους προξενεί μεγάλα και δυσεπίλυτα προβλήματα στους ειδικούς συντηρητές. Δεν διασώθηκαν πολλά δείγματα. Έχουν μία ιδιόμορφη δομή και τεχνική, γνωστή ως *Mr. Hancocks Patent method of binding*, από το όνομα του εμπνευστή της τεχνικής αυτής.

Η γνωστή καθηγήτρια του *Γαλλικού Κέντρου Ερευνών και Μελετών για το Βιβλίο και τις γραφικές τέχνες C. Chalène* αναφέρθηκε στον καθαρισμό της περγαμνής, τον οποίο θεωρεί σαν μη ζωτικής σημασίας για τη θεραπεία

αλλά περισσότερο ζήτημα αισθητικής. Επесήμανε τους κινδύνους που εγκυμονεί μία αλόγιστη προσπάθεια καθαρισμού της περγαμνής με οποιοδήποτε μέσο και υλικό. Ένας επιτυχής καθαρισμός της περγαμνής επιφέρει σχεδόν πάντοτε ζημιές. Ο ξηρός καθαρισμός, καίτοι χρονοβόρος, δεν επιφέρει ζημιές. Ο υγρός καθαρισμός με υπερήχους είναι αποτελεσματικός, διαταράσσει όμως την εύθραυστη δομή των παλαιών περγαμνών. Αναφερόμενη στη δυνατότητα ανάγνωσης μίας δυσανάγνωστης γραφής κειμένου επί περγαμηνού υποστρώματος είπε ότι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε με ασφάλεια το Polyethyleneglycol 600 (PEG 600 vol. 20% σε αλκοολικό διάλυμα αιθυλικής αλκοόλης-νερό σε αναλογία 30%-70% ή σε μεθυλική αλκοόλη. Κατόπιν πρέπει να ξεβάζεται καλά στο ίδιο αλκοολούχο διάλυμα. Η περγαμνή πρέπει να βαπτίζεται σε αλκοολούχο διάλυμα, για εμφάνιση της δυσανάγνωστης γραφής, επί 24 ώρες. Η χρήση χλωρίου είναι απαγορευτική, καθότι δεν είναι δυνατή η αφαίρεσή του από την περγαμνή. Η από πολλούς συνιστώμενη χρήση του Hydrogen peroxide είναι επικίνδυνη. Ο κίνδυνος οφείλεται στα μεταλλικά στοιχεία που περιέχει η περγαμνή, από τα οποία είναι δυνατό να δημιουργηθούν κηλίδες έγχρωμες. Απαγορευτική είναι η λεύκανση της περγαμνής σε αέρια μορφή. Το Hydrogen peroxide καταστρέφει το κολλαγόνο της περγαμνής. Η περγαμνή δεν είναι δυνατό να υποστεί διαδικασίες εμβάπτισης σε νερό και μάλιστα για μακρύ χρονικό διάστημα.

Στην **έβδομη ενότητα** με θέμα **"Μαθαίνοντας από το παρελθόν. Η ιστορία των υλικών και των τεχνικών ως μεθοδική βοήθεια για την αποκατάσταση των υλικών"**, οι ομιλητές αναφέρθηκαν στις διάφορες εργασίες αποκατάστασης στις οποίες έχουν προβεί, κυρίως χειρογράφων, χαρτών και περγαμνών, και στην ιστορία των παλαιών επεμβάσεων.

Ο J. L. Sharpe, ειδικός στις κοπτικές σταχώσεις, αναφέρθηκε σε χαρακτηριστικά δείγματα σταχώσεων με ξύλινες πινακίδες-καλύμματα οι οποίες βρέθηκαν στην Αίγυπτο. Είναι πολύ χαρακτηριστικές ως προς τη δομή και τη στερέωση των πινακίδων και τη μορφή του όλου καλύμματος. Αποτελούν, λόγω αρχαιότητας, τον πρόδρομο των κοπτικών σταχώσεων του 8ου και 9ου αιώνα καθώς επίσης και των βυζαντινών, ισλαμικών και των μεταγενέστερων κοπτικών βιβλιοδεσιών. Χαρακτηριστική είναι η χρήση μίας αλυσσιδόμορφης ραφής ως βάσης, επί της οποίας κατασκευάζεται ένα κάλυμμα βιβλιοδεσίας, φέρει μακρές λωρίδες περιτυλίγματος στερεωμένες στην άνω άκρη και προς την εμπρόσθια εξωτερική πλευρά του καλύμματος. Η μορφή και η τεχνική της αλυσσιδόμορφης ραφής αποτελεί τη βάση όλων των μεταγενέστερων βιβλιοδεσιών.

Ο S. Kellar παρουσίασε δύο μοναδικά, όπως τα χαρακτήρισε, δείγματα βιβλιοδεσιών, δίδοντας έμφαση στη μοναδική εσωτερική δομή τους. Η μοναδικότητά τους, κατά τον παρουσιαστή, οφείλεται στον τρόπο της ένωσης-σύνδεσης και της στερέωσης των πινακίδων, μεσαιωνικής εποχής.

Ο καθηγητής Κ. Χούλης των ΤΕΙ Αθηνών παρουσίασε με σχετικές διαφάνειες τις διάφορες τεχνικές επεμβάσεων παλαιότερων εποχών, τις οποίες παρατηρούμε στα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χειρόγραφα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Οι επεμβάσεις αυτές ανάγονται, κυρίως, στη μεταβυζαντινή εποχή και έχουν κάποια ιδιομορφία, που εκτείνεται μέχρι και τη συμπλήρωση του κειμένου με άλλο χέρι, με νεότερη γραφή. Δεν λείπουν βέβαια και δείγματα μεσαιωνικών επεμβάσεων. Κύριος σκοπός των επεμβάσεων αυτών, όπως ανέφερε ο ομιλητής, είναι η απόδοση στον κώδικα της χαμένης του λειτουργικότητας και η κειμενική και δομική του αποκατάσταση. Έχουμε δηλαδή επεμβάσεις τόσο στη στάχωση του χειρογράφου όσο και στο κείμενο. Έχουμε διαφόρους τύπους μπαλωμάτων των φύλλων είτε στην έσω άκρη (τη ράχη) των διφύλλων είτε στα λοιπά τμήματα της σελίδας και περισσότερο στα άκρα των φύλλων. Για τις επεμβάσεις-μπαλώματα χρησιμοποιούνται λωρίδες είτε από χαρτί είτε από περγαμνή. Πολλές φορές παρατηρούνται και ενώσεις φύλλων με τη μέθοδο της ραφής τους. Γίνεται επίσης χρήση υλικών άλλων σταχώσεων, π.χ. χρησιμοποιούνται ξύλινες πινακίδες άλλου κώδικα για την αποκατάσταση των πινακίδων νεότερου κώδικα.

Ο Chr. Clarkson παρουσίασε χαρακτηριστικές βιβλιοδεσίες, γνωστές ως *"stiff-board vellum binding"* των οποίων το κάλυμμα είναι αυλακωμένο εγκαρσίως της ράχης, για την προσαρμογή των υπερυψωμένων νεύρων. Είναι γνωστό ότι στην Ευρώπη του 17ου αιώνα είχε εξελιχθεί μία τεχνική βιβλιοδεσίας όπου ο κορμός του βιβλίου ήταν ραμμένος πάνω σε υπερυψωμένα νεύρα (χρήση διπλού χονδρού σπάγγου, με κεντρική μονή διέλευση της κλωστής στο μέσο των δύο σπάγγων). Τα νεύρα είναι κολλημένα, περαστά, στις χαρτονένιες πινακίδες, από την άνω πλευρά των χαρτονιών. Τα νεύρα είναι καλυμμένα με μία λωρίδα δέρματος, κατεργασμένου με θεϊκό άργυλο (alum-tawed) με κενό στη μέση, για να προεξέχει το διπλό υπερυψωμένο νεύρο και κολλημένη στην πινακίδα. Η όλη δε χαρτονένια πινακίδα είναι καλυμμένη με περγαμνή.

Η Ρωσίδα συντηρήτρια Ν. Petrova αναφέρθηκε στη συντήρηση και την αποκατάσταση περγαμνών χειρογράφων και γενικά περγαμηνού υλικού στο *Εργαστήριο I. Grabar* της Μόσχας, το οποίο είναι ταυτόχρονα και ένα ερευνητικό κέντρο. Επέμεινε στην ανάγκη της συνεργασίας για την αποκατάσταση ενός

κώδικα, του παλαιογράφου, του φιλόλογου του ιστορικού της τέχνης, του βιολόγου, του χημικού κλπ.

Ο υπεύθυνος του *Εργαστηρίου Συντήρησης της Βιβλιοθήκης της Φλωρεντίας* C. Montelatici αναφέρθηκε στη συλλογή σταχώσεων με δέρμα επεξεργασμένο με θειικό άργιλο (pella allumata), παρουσιάζοντας τις διάφορες τεχνικές που εφαρμόζονται στις περιπτώσεις αυτές. Πρότεινε ταυτόχρονα διάφορες λύσεις και μεθόδους για τη βελτίωση της λειτουργικότητας των δερμάτινων αυτών σταχώσεων και την αποκατάστασή τους. Η επικρατούσα σήμερα φιλοσοφία και πρακτική είναι η απόδοση της χαμένης λειτουργικότητας στα κατεστραμμένα βιβλία και τους κώδικες, επεμβαίνοντας στη βιβιοδεσία όσο γίνεται λιγότερο, με οδηγό τη διατήρηση της αυθεντικότητάς τους και την αποφυγή επεμβάσεων που θα αλλοιώσουν τη σημερινή δομή και μορφολογία.

Η Πολωνέζα Η Rosa αναφέρθηκε σε μία κατηγορία δερμάτων επιχρυσωμένων και επιζωγραφισμένων, που φέρουν αναγλύφες ή μη εκτυπώσεις, καλουμένων "Cordovan", καθώς και στη συντήρηση-αποκατάστασή τους, ένα επίπονο έργο. Τα δέρματα αυτά χρησιμοποιήθηκαν στην Ευρώπη και σαν ταπετσαρία τοίχων. Η γνώση της ιστορίας αυτών των δερμάτων καθώς και η αποκατάσταση-συντήρησή τους έχουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στην Πολωνία υπάρχουν πολλά δείγματα της χρήσης αυτών των δερμάτων. Μίλησε επίσης και για την τεχνική της κατασκευής, της επαργύρωσης, της επιχρύσωσης, της επιζωγράφισης και της αποκατάστασής τους.

Βασίλειος Πελτίκογλου

Στο τεύχος αυτό παρουσιάζουμε το πρώτο μέρος του άρθρου που μας έστειλε ο κ. Β. Πελτίκογλου. Το δεύτερο μέρος του άρθρου θα δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κυκλοφορούν και διατίθενται στα βιβλιοπωλεία

- | | | |
|---|--|----------------|
| ☞ | Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ | δρχ. 1.000 |
| ☞ | ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ Αρχεία και αρχειακοί:
Ένας ιστός (Κέρκυρα, 11-13 Οκτωβρίου 1991) | δρχ. 1.500 |
| ☞ | ΟΔΗΓΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ | (εξαντλημένος) |
| ☞ | ΔΣΑ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ | δρχ. 1.500 |

ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

Ευγενία-Αικατερίνη Χαχλάκη
(14 Ιουλίου 1970 – 19 Μαΐου 1996)

Συντηρήτρια βιβλίων και εγγράφων στο ΜΙΕΤ. Σύμβουλος του Εργαστηρίου Συντήρησης του Ιστορικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι απρόσμενες απώλειες προκαλούν πόνο, αίσθημα οξύ αλλά μονόχρωμο και απόλυτο. Στην Ευγενία αξίζουν περισσότερο, αξίζουν ποικιλόχρωμα συναισθήματα. Στην Ευγενία αξίζουν τα συναισθήματα εκείνα που η ψυχή μας εντόπισε γύρω από τον πόνο και η γλώσσα μας τα τοποθέτησε κοντά στον πόνο: παρά-πονα.

Τα παράπονα αναμιγνύουν τη λύπη με στοιχεία που χαμογελούν, με στοιχεία που αποδίδουν στον άνθρωπο την αξία του: τη γλυκιά μνήμη που αφήνει πίσω του, το παράδειγμα της δημιουργικής του ενασχόλησης, τη σημασία της συμμετοχής του στην κοινή πορεία- την κοινωνική πορεία.

Ο προσωπικός τόνος δεν είναι στην πρόθεση του σημειώματος αυτού. Το τελευταίο αντίο το είπε καθένας μας στην Ευγενία με τον τρόπο του. Όμως η Ευγενία είναι εξαιρετικό παράδειγμα για να σκεφτούμε με όρους ιστορικούς το ρόλο της προσωπικότητας.

Στον ολιγοετή δρόμο που διάνυσε μαθήτευσε, ταξίδεψε και εφάρμοσε τις γνώσεις της διάσπαρτα, προσέφερε οργανωμένα τις γνώσεις της σε δύο θεσμούς, διδάξε με την επιμονή έμπειρου ανθρώπου συνομηλικά της παιδιά, διέχυσε την αγάπη της για τη δουλειά της. Παράλληλα, κράτησε το πνεύμα της δεκτικό και ευαίσθητο σε κάθε ζήτημα πολιτικό, σε κάθε ερέθισμα κοινωνικό. Συχνά προέκρινε αντί για την απλή τοποθέτηση την ένταξη και τη δράση.

Η μελέτη των κοινωνικών σχηματισμών στην Ελλάδα ξεπέρασε πρόωρα και ανώριμα το ρόλο των προσωπικοτήτων. Η βιογραφική μας επίδοση παρέμεινε ελλιπέστατη. Στο βαθμό που αναπτύχθηκε, εξειδικεύθηκε και συμπλέχθηκε με την ανάγκη μας να αναλύσουμε τα

μεγάλα σχήματα, να προσεγγίσουμε τις ομάδες και τις τάξεις στη συλλογική τους υπόσταση, να αναλύσουμε τους θεσμούς με βάση τους εμπνευστές τους, να φωτίσουμε τις επιμέρους νομοθετικές ρυθμίσεις που διέπουν ένα θεσμό και να αξιολογήσουμε την πορεία του με βάση τις κορυφαίες διοικητικές προσωπικότητες. Έτσι οι βιογραφικές ενασχολήσεις παρελκύσθηκαν στον άλλο πόλο, όπου τα πρόσωπα έχουν ομαδική υπόσταση και τους αφαιρείται βίαια το προσωπικό στίγμα.

Ενδιαμεση μεθοδολογική προσέγγιση δεν έχει αναπτυχθεί. Οι μακροερμηνείες και οι μικροερμηνείες στις κοινωνικές επιστήμες αλληλοαξιολογήθηκαν, αλληλοαναγνώρισθηκαν αλλά δεν συναντήθηκαν στην ανάλυση. Συναντήθηκαν μόνο στη σύνθεση, αλλά ελαττωματικά επειδή ακριβώς δεν δοκιμάσθηκαν στην ανάλυση.

Η αρχειονομική ευαισθησία, που διασώζει και τακτοποιεί αρχεία οικογενειών, και η ιστοριογραφική παραγωγή, που παρουσιάζει τα αρχεία αυτά, κινούνται από την αντίθετη κατεύθυνση σε ότι προτείνεται εδώ: χρησιμοποιούν το παράδειγμα για να συμβάλλουν στη σύνθεση. Συχνά αναγκαστική αυτή η επιλογή, διατηρεί την αξία της: i) σε ερμηνείες μεγάλων, και με τρόπο θεωρητικό, καθορισμένων κοινωνικών ομάδων ii) σε περιπτώσεις που οι πηγές δεν προσφέρουν μεγαλύτερες δυνατότητες. Η ίδια επιλογή χάνει μεγάλο μέρος από την αξία της όταν η ανάλυσή μας επικεντρώνεται σε μικρότερες κοινωνικές συσσωματώσεις και στους περισσότερους από τους θεσμούς. Εξάλλου, ως προς το θέμα των πηγών, δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε ότι τα θεωρητικά και μεθοδολογικά μας ερωτήματα είναι εκείνα που επιλέγουν, σε πολλαπλούς χρόνους, ποιές συγκεντρώνουν τη μέριμνά μας για να διασωθούν.

Μια τέτοια οπτική δεν εννοεί ότι εάν διασώσουμε μια βιογραφία της Ευγενίας Χαχλάκη, δύο μαρτυρίες γι' αυτήν, γραμμένες μάλιστα στις 22 Μαΐου 1996, έχουμε στοιχεία για να αναλύσουμε τη δράση των θεσμών στους οποίους ήταν ενταγμένη. Η ποιότητα των πηγών είναι άλλο θέμα. Επίσης η πρόταση δεν ισοδυναμεί με κάλεσμα να ανατρέψουμε τον αντι-ηρωϊκό χαρακτήρα της

κοινωνικής πρόσληψης, κατάκτηση του μοντερνισμού, με αφόρητη αναγωγή των πάντων σε ήρωες. Αντιστοίχως όμως, η μετα-ηρωϊκή εποχή μας δεν θα πρέπει να κλείνει τα μάτια της στην ανθρώπινη δράση. Δεν χρειάζεται να κάνει κανείς απαραίτητως κορυφαία πράγματα για να νοσηματοδοτηθεί η κοινωνική του συμβολή.

Η ιστοριογραφία εκτός από τη διαρκή προσπάθεια να καλύπτει τα κενά της, ολοένα τρέπεται να προσδώσει ήχο στις σιωπές και τις αποσιωπήσεις. Οι αδράνειες και οι αποθετικές δράσεις γίνονται αντικείμενο μελέτης. Η επίδραση των επιμέρους προσώπων στη λειτουργία των θεσμών θα πάψει, ίσως σύντομα, να παραγνωρίζεται. Μία σελίδα όπως αυτή μπορεί απλώς να ψυθιρίζει, όμως η ανάγκη να διασώσουμε τη μνήμη των ανθρώπων, με κριτήρια περισσότερο εκλεπτυσμένα από το αν είναι χαράκτες, λογοτέχνες, στρατηγοί είτε αρχιτέκτονες, εάν άφησαν οργανωμένα χαρτιά πίσω τους είτε όχι, βοά.

Παναγιώτης Γ. Κιμουρτζής

请

Ανακοινώσιμα

Έκλεισε πριν από λίγες μέρες το σεμινάριο που οργάνωσε το ΚΝΕ/ΕΙΕ στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Leonardo da Vinci (2-6/12/1996) με θέμα *Τα Βιομηχανικά Αρχεία Κύτταρο της ιστορίας ή χαρτί ανακύκλωσης;*

Κάθε σεμινάριο είναι οπωσδήποτε μία εμπειρία, άλλοτε καλή, άλλοτε κακή, άλλοτε αδιάφορη. Μπορεί όμως να είναι και τραυματική.

Έγιναν πολλές εισηγήσεις από πολλούς και διάφορους. Οι περισσότεροι απ' αυτούς κατέθεσαν τις προσωπικές τους περιπέτειες στην προσπάθεια να προσεγγίσουν κάποιο συγκεκριμένο βιομηχανικό αρχείο και στη συνέχεια να το διασφαλίσουν και να το ταξινομήσουν κατά το δυνατόν. Κάθε φιλότιμη προσπάθεια δεν πρέπει κατ' αρχήν να αποθαρρύνεται.

Δεν θα σταθώ στις περιπτώσεις όπου η προσπάθεια της προσωπικής προβολής απλώς ταλαιπώρησε τα ότα των ακουόντων. Άλλωστε ακούστηκαν και κάποια πολύ συμπαθητικά πράγματα. Και στο κάτω-κάτω ένα σεμινάριο -όπως και ένα συνέδριο- είναι μια ευκαιρία να αισθανθεί κανείς τη θερμοκρασία του χώρου, τον πυρετό, την υποθερμία ή, πιο σπάνιο αυτό, τις φυσιολογικές τιμές.

Θα σταθώ μόνο στο κλείσιμο. Όπως περιέργως το πρόγραμμα του σεμιναρίου δεν προέβλεπε τελική συζήτηση και συμπεράσματα.

Δεν βρέθηκε κανείς να αναλάβει την ευθύνη του συντονισμού μιας τέτοιας συζήτησης; Θα ήταν άραγε ανώφελο να ακουστούν κάποιες απόψεις και, το κυριότερο, να ακουστούν κάποια σημαντικά πράγματα από την πλευρά των άμεσα σχετιζομένων φορέων προς χάριν των «αμαθών» και «ταλαιπώρων» ακροατών;

Ο προσωπικός «πόνος» μερικών ερευνητών βρήκε βέβαια διέξοδο με την ευκαιρία της σχετικής εισήγησης. Τι να πούμε όμως για τους «πόνους» που δεν βρίσκουν σημαία διαφυγής;

Συμπέρασμα: Μήπως δεν υπάρχουν σημαντικά πράγματα για δημοσιοποίηση; Μήπως οι μελιστάλακτες ευχαριστίες και τα ανώδυνα ευχολόγια του τύπου των δημοσίων σχέσεων κρύβουν μια απέραντη αδυναμία να αντιμετωπιστούν τα τεράστια προβλήματα των αρχείων στην Ελλάδα, όταν στις άλλες χώρες ο σχετικός προβληματισμός τρέχει με ταχύτητες φωτός;

Δεν επρόκειτο δα και το Διεθνές Συνέδριο των Αρχείων στην Κίνα. Ένα απλό εμπειρικό σεμινάριο ήταν. Τώρα με τους φόβους θα παίζουμε; και εις άλλα με υγεία!

μ.β.

Υ.Γ. Τα δέντρα είναι τα ποιήματα που η γη γράφει πάνω στον ουρανό. Τα ρίχνουμε κάτω και τα κάνουμε χαρτί για να καταγράψουμε εκεί την κενότητα μας. (Χ. Γκιμπράν)

Επινίκιο

*Τι κι αν κάποιοι κομμάτισαν
τις Ερμαϊκές στήλες;
Ο Ερμής στην Ερμού μένει
πάντα λόγιος και πάντοτε κερδώς.*

μ.β.

東

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

**ATLANTI No. 6, Maribor (Slovenia), 1996. Mednarodni Institut
Arhivskih Znanosti/ International Institute for Archival
Science, pp. 132**

Το Maribor, πολιτικό και οικονομικό κέντρο της Βόρειας Σλοβενίας στις όχθες του ποταμού Δράβου, κοντά στα αυστριακά και ουγγρικά σύνορα, μας είναι κυρίως γνωστό ως χειμερινό θέρετρο. Σ' αυτή την όμορφη ιστορική πόλη, άλλοτε δόξα του αυτρο-γερμανικού πολιτισμού (Marburg) και παλαιό χριστιανικό προπύργιο κατά των Οθωμανών, φιλοξενείται, εδώ και δέκα χρόνια, ένα από τα πιο αξιόλογα ιδρύματα προαγωγής της Αρχειονομίας στην Ευρώπη. Πρόκειται για το *Διεθνές Ινστιτούτο Αρχειακής Επιστήμης* (Mednarodni Institut Arhivskih Znanosti/ International Institute for Archival Science -II.A.S.), όπως μετονομάστηκε, από το 1992, το αρχικό Archive Centre for Professional and Technical Problems in Archives που ίδρυσαν το 1986 τα Τοπικά Αρχεία του Maribor σε συνεργασία με την Εταιρεία Σλοβένων Αρχειονόμων, το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων (I.C.A.) και ιδρύματα της Κεντρικής Ευρώπης.

Βασικό προσανατολισμό του *Διεθνούς Ινστιτούτου Αρχειακής Επιστήμης* του Maribor (II.A.S.) αποτελεί η έρευνα και η τεκμηρίωση στα πεδία της αρχειονομίας, με ειδική έμφαση στην αρχειακή τεχνική, την ασφάλεια και τα σύγχρονα μέσα της πληροφορικής, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων που αφορούν τα κτίρια των αρχείων (κατασκευή, προσαρμογές, εξοπλισμός κλπ.). Επίσης, τα δύο τελευταία χρόνια

το Ινστιτούτο, ανεξαρτητοποιημένο από τα Τοπικά Αρχεία και συνδεδεμένο με το πανεπιστήμιο της πόλης, δραστηριοποιείται στον τομέα της εκπαίδευσης-επιμόρφωσης των αρχειονόμων, οργανώνοντας με τη *Σχολή* του, την International School for Archival Building Studies, διεθνή σεμινάρια για κτιριακά θέματα αρχείων. (Πρβλ. *Αρχειακά Νέα*, τχ. 13/ Ιαν. 1996, σσ. 14-15 και στο παρόν σ.42).

Μέλη του II.A.S. είναι αρχειονόμοι από διάφορες χώρες (Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ισραήλ, Ιταλία, Κίνα, Κροατία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρωσία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Φινλανδία κλπ.), ενώ στο ανώτατο όργανό του, στη Συνέλευση των μελών, έχει Πρόεδρο τον διάσημο Γάλλο ειδικό Michel Duchein, επίτιμο Γενικό Επιθεωρητή των Γαλλικών Αρχείων. Η επιτυχία των στόχων του εξαρτάται αποκλειστικά σχεδόν από τις προσπάθειες των μελών, των κρατών που ανήκουν τα μέλη και από τη συνεισφορά διεθνών οργανισμών όπως το I.C.A. Τα μέλη του Ινστιτούτου κάθε χρόνο, μαζί με ανταποκριτές και προσκαλεσμένους του Ινστιτούτου, συμμετέχουν σε επιστημονική διάσκεψη στην πόλη Radenci, τα σπουδαιότερα υλικά της οποίας συγκροτούν κατά κανόνα την ύλη της ετήσιας έκδοσης του II.A.S. με το όνομα *Atlanti*.

Το περιοδικό με την ονομασία του αρχαιοελληνικού μυθολογικού γίγαντα, του Άτλαντα, πρωτοκυκλοφόρησε το 1991. Είναι συνταγμένο στο μεγαλύτερο μέρος του στην αγγλική γλώσσα με λίγα κείμενα στη γερμανική και τη γαλλική. Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί έξι κομψοί τόμοι του με πολύ πλούσια και χρήσιμη θεματολογία, που εκτιμήθηκαν ιδιαίτερα από τη διεθνή αρχειακή κοινότητα. Ο κύριος στόχος του *Atlanti*, εκτός από τη διάδοση μερικών νέων τεχνικών πλευρών της αρχειονομίας, είναι να συμβάλλει αποφασιστικά στην επικοινωνία, τη διεθνή συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των ολαβικών και μη ολαβικών γλωσσών, μεταξύ των ειδικών του δυτικού και ανατολικού ημισφαιρίου με διαφορετική επαγγελματική παράδοση.

Υπεύθυνος της έκδοσης είναι ο Διευθυντής του Ινστιτούτου, ο Σλοβένος Dr. Peter Pavel Klasinc, εμπνευστής και βασικός οργανωτής του εντύπου. Η εκδοτική ομάδα αποτελείται από 4 Σλοβένους με επικεφαλής τον Klasinc, 2 Αυστριακούς αρχειονόμους του Graz, έναν Βρετανό και τον M. Duchein. Αρχισυντάκτης έχει αναλάβει ο Αρχειονόμος των Κρατικών αρχείων της Αυστρίας (Βιέννη) και στέλεχος του I.C.A. Dr. Leopold Auer.

Ο φετινός τόμος -αριθμ. 6- που περιέχει τα υλικά της *11ης ετήσιας Διάσκεψης των μελών του II.A.S.* μοιράζεται σε δύο μείζονες θεματικές ενότητες:

α) Στον προβληματισμό που αφορά το σχεδιασμό των χώρων για το κοινό στα σύγχρονα κτίρια των αρχείων (αναγνωστήρια, αίθουσες διαλέξεων,

εκθεσιακοί χώροι, εξοπλισμός κλπ.)

β) Στην επισημάνση των δυσμενών περιβαλλοντολογικών συνθηκών (μολυσμένοι χώροι, σκόνη, μικροοργανισμοί, έντομα κλπ.), που απειλούν την ανθρώπινη υγεία όσων εργάζονται μέσα στα αρχεία ή έρχονται σε επαφή με τα αρχειακά τεκμήρια.

Στην πρώτη ενότητα (σσ. 9-43), ξεχωρίζουν ιδιαίτερα τα κείμενα των M. Duchein, P. Klasinc και G. Tatò.

Ο Duchein τονίζει ότι η ανάγκη ανταπόκρισης των αρχειακών υπηρεσιών σ' ένα συνεχώς διευρυνόμενο κοινό επιβάλλει το σχεδιασμό ποικίλων λειτουργικών χώρων στα σύγχρονα κτίρια των αρχείων. Θεωρεί ότι χρειάζεται να δοθεί προσοχή στο σαφή διαχωρισμό των περιοχών του κτίριου που είναι για τους επισκέπτες, στους εσωτερικούς διαδρόμους κυκλοφορίας των, στις εισόδους, στο γενικότερο έλεγχο και την εποπτεία των δημόσιων χώρων αλλά και στα επιτρεπόμενα για το κοινό ωράρια.

Ο Klasinc διαπραγματεύεται το θέμα της εφαρμογής της πληροφορικής στα αρχεία. Τη μεταφορά των στοιχείων από τα παλαιά υποστρώματα και την ανάκλησή τους με τα νέα ηλεκτρονικά μέσα. Τις δυνατότητες που δίνει η νέα τεχνολογία για βελτίωση της «σαρωμένης» εικόνας των παλαιών χειρογράφων, αλλά και τις νέες ανάγκες εξοπλισμού των χώρων για το κοινό με σύγχρονες δαπανηρές συσκευές.

Η Ιταλίδα Grazia Tatò από τα Κρατικά Αρχεία της Τεργέστης, με αφορμή μια απόφαση του ιταλικού Υπουργείου Πολιτισμού και Περιβαλλοντολογικής Κληρονομιάς (Decreto no. 17V 3111994) να παρέχονται για μεγαλύτερη διευκόλυνση του κοινού, «*πρόσθετες*» υπηρεσίες από τα θησαυροφυλάκια μνήμης και πολιτισμού -αρχεία, βιβλιοθήκες, μουσεία-, αναλύει τα χαρακτηριστικά του όρου και εντοπίζει

τις ανάγκες που πρέπει να καλύπτουν οι αντίστοιχοι δημόσιοι χώροι των αρχείων.

Η εκτενέστερη δεύτερη ενότητα (σσ. 44-101) περιέχει ένα αρκετά πρωτότυπο θέμα, που αναφέρεται σ' έναν σχετικά αδιερεύνητο τομέα της επαγγελματικής μας δραστηριότητας. Στα διάφορα ατυχήματα μέσα στα πλαίσια των αρχειονομικών εργασιών και κυρίως, στις επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην ανθρώπινη υγεία το μολυσμένο, από διάφορους λόγους, περιβάλλον των αρχείων. Για τις τελευταίες, οι ειδικοί του I.I.A.S., μακριά από κάθε πρόθεση κινδυνολογίας, επισημαίνουν υπεύθυνα τις καθημερινές απειλές που προέρχονται είτε από τα προσβλημένα αρχειακά τεκμήρια είτε από τα επιβλαβή, τοξικά και επικίνδυνα απολυμαντικά υλικά.

Ενδεικτικά θα σταθούμε λίγο στις καταθέσεις των B. Haspel και J. Hanus.

Ο Ισραηλινός Benjamin Haspel, υπεύθυνος των αρχείων του Πανεπιστημίου του Tel Aviv, αναφέρεται στα είδη μόλυνσης των αρχείων (μικροοργανισμοί-μούχλα, έντομα, βιβλιοφάγοι κ.ά.), υπογραμμίζοντας ότι η αποτελεσματική αντιμετώπισή τους με τα διάφορα εντομοκτόνα και απολυμαντικά μέσα ενέχει κινδύνους για την υγεία. Άλλωστε πολλά απ' αυτά έχουν καταργηθεί στο παρελθόν ως επικίνδυνα για τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Στη συνέχεια εξετάζει τις επικρατέστερες σήμερα απολυμαντικές ουσίες, προτείνοντας στο τέλος τη στενή παρακολούθηση του θέματος από τους αρχειονόμους (έλεγχος-αξιολόγηση των χρησιμοποιούμενων υλικών και των επαγγελματιών που αναλαμβάνουν το έργο της απολύμανσης, εξαερισμός, τήρηση των κανόνων ασφαλείας και υγιεινής στους εκκαθαρισμένους χώρους, στα τεκμήρια κλπ.).

Οι πιο αποτελεσματικές μέθοδοι προστασίας ανθρώπων και τεκμηρίων από μικροβιολογικές μολύνσεις που

οφείλονται σε μικροοργανισμούς (βακτήρια, μούχλες), έντομα και τρωκτικά, είναι τα συστήματα απολύμανσης με καπνό σε κενό αέρος (vacuum fumigation systems), ισχυρίζεται ο Jozef Hanus των Εθνικών Αρχείων της Σλοβακίας. Απαραίτητο στοιχείο όμως όλων αυτών των συστημάτων αποτελεί το άχρωμο αέριο *οξειδίο του αιθυλενίου* (ethylene oxide, C_2H_4O), το οποίο είναι μεν δραστικό, σχεδόν ασυναγώνιστο αποστειρωτικό-απολυμαντικό υλικό, αλλά και επικίνδυνο για τον άνθρωπο, αφού προκαλεί διάφορους καρκίνους. Υπόψη ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει απαγορεύσει τη χρήση του στις αγροτικές απολύμανσεις από το 1990. Κατόπιν ο Hanus περιγράφει τα αποτελέσματα μετρήσεων του οξειδίου του αιθυλενίου από σχετικό πείραμα στα Αρχεία της Σλοβακίας στην Bratislava, καταλήγοντας ότι εάν τηρηθούν όλα τα αναγκαία προφυλακτικά μέτρα, μπορούμε να είμαστε οίγουροι ότι η διαδικασία μιας τέτοιας απολύμανσης θα εξελιχθεί με ασφάλεια.

Ο τόμος ολοκληρώνεται με ένα ξεχωριστό τμήμα που περιέχει διάφορες *βιβλιογραφικές πληροφορίες αρχειονομικής τεχνικής* από όλο τον κόσμο, με ιδιαίτερη βεβαίως έμφαση στην παραγωγή της Μεσευρώπης. Ένας αρκετά αποτελεσματικός *index*, συνταγμένος με ένα δεκαδικό σύστημα θεματικής κατάταξης που αναλύεται στο τέλος της έκδοσης, δίνει την ευκαιρία στον αναγνώστη να υπεισέλθει εύκολα και με ακρίβεια στα επιμέρους θέματα του κάθε άρθρου.

Αξίζει να συνυπολογισθούν ακόμη στα θετικά στοιχεία της έκδοσης το πρωτότυπο σχήμα (28,5 x 14,5 cm), η μοντέρνα εμφάνιση και η συστηματικότητα της πληροφόρησης.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

Ευρετήρια του Ε.Λ.Ι.Α.

Επιμέλεια Σοφία Μπόρα:

- 1) *"Αρχείο Αγγελου Βλάχου"* (Αθήνα, 1995),
- 2) *"Αρχεία Αλεξάνδρου Πάλλη και Πέτρου Βλαστού"* (Αθήνα 1996)

Επιμέλεια Γιώργου Χαρωνίτη:

"Αρχείο της οικογένειας Πετροπουλάκη" (Αθήνα, 1996)

Επιμέλεια Χριστίνα Βάρδα:

- 1) *"Αρχείο της οικογένειας Μπουντούρη/Βουδούρη"* (Αθήνα, 1995),
- 2) *"Αρχείο της οικογένειας Στεφάνου"* (Αθήνα, 1995),
- 3) *"Αρχείο Στεφάνου Σκουλούδη και οικογένειας Αθηνογένη"* (Αθήνα, 1995),
- 4) *"Αρχείο της οικογένειας Δεληγεώργη"* (Αθήνα, 1996)

Η βιβλιοθήκη της ΕΑΕ εμπλουτίστηκε με επτά πολύ ενδιαφέροντα ευρετήρια που αφορούν σε ιαρίθμια αρχεία προσώπων και οικογενειών που φυλάσσονται στο Ε.Λ.Ι.Α. Η έκδοσή τους έγινε από την Εταιρεία του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (Ε.Λ.Ι.Α.) κατά τη διάρκεια του 1995 και του 1996.

Πρόκειται για τα ευρετήρια του "Αρχείου Αγγελου Βλάχου" (Αθήνα, 1995) και των "Αρχείων Αλεξάνδρου Πάλλη και Πέτρου Βλαστού" (Αθήνα 1996) που συντάχθηκαν με την επιμέλεια της κας Σοφίας Μπόρα, του "Αρχείου της οικογένειας Πετροπουλάκη" (Αθήνα 1996) με την επιμέλεια του κ. Γιώργου Χαρωνίτη καθώς και άλλων τεσσάρων ευρετηρίων που επιμελήθηκε η κα Χριστίνα Βάρδα και αφορούν κατά σειρά το "Αρχείο της οικογένειας Μπουντούρη/Βουδούρη" (Αθήνα, 1995), το "Αρχείο της οικογένειας Στεφάνου" (Αθήνα, 1995), το "Αρχείο Στεφάνου Σκουλούδη και οικογένειας Αθηνογένη" (Αθήνα, 1995) και τέλος το "Αρχείο της οικογένειας Δεληγεώργη" (Αθήνα, 1996).

Στο σύνολο των ευρετηρίων προτάσσεται μια ιδιαίτερα διαφωτιστική εισαγωγή με τη βοήθεια της οποίας οικιαγραφείται το περίγραμμα των προσώπων ή των οικογενειών που

φέρονται ως δημιουργοί τού αρχείου, μέσα από την παράθεση πληροφοριών γύρω από τη ζωή, τη σταδιοδρομία, το έργο και τη δράση τους. Στη συνέχεια, ακολουθεί διάγραμμα ταξινόμησης, το οποίο είναι ανάλογο με τη φύση και τις

ιδιαιτερότητες του υλικού που περιέχει το αρχείο, και χαρακτηρίζεται, όταν αυτό είναι εφικτό, από το σεβασμό στην εσωτερική διάρθρωση του αρχείου.

Στα τέσσερα ευρετήρια που επιμελήθηκε η κα Χριστίνα Βάρδα, πριν το διάγραμμα ταξινόμησης, παρατίθεται το γενεαλογικό δένδρο της οικογένειας, που αποτελεί ιδιαίτερα βοηθητικό εργαλείο για το χρήστη, αφού συχνά τα ονόματα που συναντά κανείς διατρέχοντας τέτοιου είδους αρχεία είναι πάρα πολλά και η μεταξύ τους σύνδεση επίπονη.

Με τη χρήση των συγκεκριμένων ευρετηρίων διευκολύνεται η πρόσβαση του ερευνητή σε αρχεία προσωπικοτήτων και οικογενειών που έζησαν και έδρασαν, με εξαίρεση έναν κλάδο της οικογένειας Στεφάνου, τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου, και έχουν τη δική τους συνεισφορά στη διαμόρφωση της νεότερης ελληνικής κοινωνίας και της ιστορίας της.

Αμαλία Παππά-Καραμυδάκη

東

Παύλος Καλλιγιάς 1814-1896. Τιμητική έκδοση για την Εκατονταετηρίδα από το θάνατό του. Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1996, σσ. 59

Ο Παύλος Καλλιγιάς υπήρξε μία ξεχωριστή πνευματική, πολιτική και κοινωνική φυσιογνωμία του προηγούμενου αιώνα, που ανέπτυξε πολύμορφη δραστηριότητα, αφήνοντας πίσω του πολυσχιδές έργο. Διαπρεπής νομικός, ικανός οικονομολόγος, εξαιρετος πανεπιστημιακός δάσκαλος, ακέραιος πολιτικός, συγγραφέας του γνωστού ηθογραφικού μυθιστορήματος *Θάνατος Βλέκας*, αλλά και πολλών μελετών νομικών, οικονομολογικών,

ιστορικών, φιλολογικών κλπ, συμπορεύτηκε, για περισσότερα από πενήντα χρόνια του βίου του, με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Ήταν μέτοχος της από το 1846, μέλος του Συμβουλίου της για μεγάλο διάστημα (1851-1885), νομικός, της σύμβουλος (1860 κ.έ.), υποδιοικητής (1885-1890) και διοικητής της (1890-1896).

Στις 16 και 17 Σεπτεμβρίου 1996, εκατό ακριβώς χρόνια από την ημερομηνία του θανάτου του,

διοργανώθηκε από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος διεθνές επιστημονικό διήμερο στη μνήμη του. Συμμετείχαν διάφοροι Έλληνες και ξένοι πανεπιστημιακοί, ερευνητές και μελετητές του πλούσιου έργου του (νομικοί, φιλόλογοι, ιστορικοί).

Με αφορμή τις εκδηλώσεις μνήμης για τον Π. Καλλιγά, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (ΙΑ. ΕΤΕ) ετοίμασε ξεχωριστά μία όμορφη επιμελημένη, καλαίσθητη έκδοση. Το σχεδιασμό και την εποπτεία της έκδοσης είχε ο εποπτεύων το ΙΑ. ΕΤΕ Γεράσιμος Νοταράς, ενώ την έρευνα, συγγραφή και επιλογή κειμένων & εικονογράφησης έκανε ο Ζήσιμος Χ. Συνοδινός. Η τιμητική αυτή έκδοση περιλαμβάνει αναλυτικό χρονολόγιο

της ζωής του Παύλου Καλλιγά, μία αναφορά στη μακρόχρονη σχέση του με την Εθνική Τράπεζα, αποσπάσματα κειμένων του ίδιου του Καλλιγά και κριτικές για το έργο του καθώς και ένα χρήσιμο σχεδιάσμα της πλούσιας - σχετικά δυσεύρετης σε μεγάλο μέρος - εργογραφίας του. Εμπλουτίζεται ακόμη με αξιόλογο εικονογραφικό υλικό (πίνακες, φωτογραφίες και αρχαιολογικά τεκμήρια). Το βιβλίο δόθηκε σ' όλους όσους συμμετείχαν στην επιστημονική διημερίδα και εισέπραξε ευνοϊκές κριτικές. Επειδή δεν διατίθεται στην αγορά, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να το αναζητήσουν στο Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ.

Νίκος Παντελάκης



ΓΑΚ-Αρχεία Ν. Ηρακλείου, *Το Κατάστιχον*, τχ. Ι, Ηράκλειο 1996, σσ. 51 + (12)

Το "Κατάστιχον" αποτελεί την πρώτη εκδοτική παρουσία, το πρώτο δείγμα γραφής, των ΓΑΚ-Αρχείων Ν. Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα καλαίσθητο τεύχος το οποίο είναι το αποτέλεσμα επίπονης δουλειάς και σκληρών προσπαθειών δύο πολύ αξιόλογων συναδέλφων - της Τόνιας Μαρμαρέλη και του Μανώλη Δρακάκη, οι οποίοι είχαν και την επιμέλεια της σύνταξής του.

Παρουσιάζονται, λοιπόν, με υποδειγματικό τρόπο τα περιεχόμενα των Αρχείων Ηρακλείου, προϊόν μιας κεφαλαιώδους καταγραφής, οργανωμένης σύμφωνα με τις κατηγορίες του ειδικού ευρετηρίου.

Στη μικρή εισαγωγή παρουσιάζεται σύντομα το "οδοιπορικό" των Αρχείων, δηλαδή το χρονικό της ίδρυσης και της στέγασής τους και επισημαίνονται τα προβλήματα που προέκυψαν και η

προσπάθεια που καταβλήθηκε έως την εδραίωση μιας σοβαρής συνεργασίας με τους φορείς του νομού Ηρακλείου, με μόνο στόχο την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα σεβασμού, προστασίας και διαφύλαξης του αρχαιολογικού υλικού.

Έπεται η παράθεση των περιεχομένων αρχείων, ξεκινώντας από την κατηγορία των εκπαιδευτικών αρχείων, η οποία υποδιαιρείται α) στα αρχεία σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της πόλης του Ηρακλείου και β) στα αρχεία σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της υπαίθρου του νομού Ηρακλείου. Ακολουθούν οι κατηγορίες των διοικητικών, των δικαστικών, των συμβολαιογραφικών αρχείων και τέλος των αρχείων των υποθηκοφυλακείων της περιοχής. Σε όλες τις κατηγορίες δίνονται οι αριθμοί εισαγωγής και ειδικού ευρετηρίου, οι φορείς παράδοσης του αρχείου και παρατίθεται το περιεχόμενό του ανάλογα με τον τύπο του τεκμηρίου.

Το τεύχος κλείνει με ένα παράρτημα που περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά δείγματα εγγράφων από τα αρχεία που φυλάσσονται στα ΓΑΚ- Ηρακλείου.

Παρά τις μεγάλες δυσκολίες και τα, συχνά ανυπερβλήτα, εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα περιφερειακά Αρχεία, αντιστέκονται με ανάλογες πρωτοβουλίες και δραστηριότητες. Προσδοκούμε τα Αρχεία Ηρακλείου να συνεχίσουν τις ποιοτικές εκδόσεις τους, γιατί αποτελούν κίνητρο συνεργασίας των Γ.Α.Κ. με όλους του φορείς, κατόχους αρχαιολογικών συλλογών.

Αμαλία Παππά-Καραπιδάκη



ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΕ Καινούργιες προσκτήσεις

Περιοδικά

1. ATLANTI, International Institute for Archival Science, No 6, Maribor 1996
2. Conseil International des Archives, XIII Session de l'Assemblée Generale, Παρίσι 1996
3. Conseil International des Archives, Fourth Medium Term Plan, Παρίσι 1996
4. Conseil International des Archives, Directory, Παρίσι 1996
5. Conseil International des Archives, Janus 1995/2, 1996/1, 1996/2.
6. Conseil International des Archives, Bulletin, Δεκέμβριος 1995
7. Der Archivar, 5/1996, 7/1996
8. AN ANAI-Notizie, No 1, Μάρτιος 1996
9. Kitanomaru, Μάρτιος 1996
10. Annual report of the Kokuritsu Kobunshokan, No 2, 1995
11. Nederlands Archievenblad, No 1, 2, 3, 1996
12. LLIGALL, Associacio d'Arxivers de Catalunya No 10, Βαρκελώνη 1995
13. Association des Archivistes Français, La lettre des Archivistes, No 33 και 34, 1996
14. ΓΑΚ - Αρχεία Νομού Ηρακλείου, Το Κατάστιχο No 1, Ηράκλειο 1996
15. Η Αρναία της Μακεδονίας. Περιοδική έκδοση Ιστορικής-Αρχαιολογικής και Λαογραφικής Ενημέρωσης και Καταγραφή αρ.30 και 31, 1996

Βιβλία

1. Ντίνου Οικονόμου, Διάφορα δημοσιεύματα 1935-1990 (επιμέλεια Γεωργία Κόκλα-Παπαδάτου), τόμος 1 & 2, Ζάκυνθος 1993
2. Associazione nazionale Archivistica Italiana, Programma Leonardo da Vinci ETA BETA, 1996
3. Λιθανάγλυφα από τον Ακρίτα, Πρέσπες 1996
4. Χριστιανόπουλος Ντίνος, Μοναστήρι, ελληνικές εκδόσεις, Φλώρινα λογοτεχνικές εκδόσεις, Πρέσπες 1996
5. Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας, Παύλος Καλλιγιάς 1814-1896. Τιμητική έκδοση για την Εκατονταετηρίδα από το θάνατό του, Αθήνα 1996
6. Πέπη Γαβαλά, Το αρχείο του τμήματος πολεοδομίας και πολεοδομικών εφαρμογών Ν. Λακωνίας, Σπάρτη 1992
7. Σοφία Μπόρα, Αρχεία Αλέξανδρου Πάλλη και Πέτρου Βλαστού, ΕΛΙΑ, Αθήνα 1996
8. Χριστίνα Βάρδα, Αρχείο οικογένειας Δεληγεώργη, ΕΛΙΑ, Αθήνα 1996
9. Χριστίνα Βάρδα, Αρχείο οικογένειας Στεφάνου, ΕΛΙΑ, Αθήνα 1995
10. Γιώργος Χαρωνίτης, Αρχείο οικογένειας Πετροπουλάκη, ΕΛΙΑ, Αθήνα 1996
11. Thyssen Telelift GMBH, TRANSCAR, MULTICAR, UNICAR. Ideas that move
12. Μεκάσης Δημήτρης Μιχ., Τα παλιά επαγγέλματα της Φλώρινας. Τόμος Β', Πρέσπες, 1996
13. Σύνδεσμος Μοναστηριωτών και περί "Η Ελπίς", Λείψωμα Μοναστηριωτών, Πρέσπες, 1996

请

Τα βιβλία που κατά καιρούς λαμβάνει η Ελληνική Αρχαική Εταιρεία είναι στη διάθεση των μελών της στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, τις ώρες που λειτουργεί το αναγνωστήριο (9.00-14.00).
Υπεύθυνη για τη βιβλιοθήκη είναι η συνάδελφος Άντζελα Τζιτζίκου, τηλ. 7785186, 7713412.